

***Pragmaestilística i columna periodística:
Aplicacions a l'ensenyament secundari***

Treball Final de Màster (CIEL)

Que presenta ***Sergi Serra Adsuara***

Dirigit pel professor ***Vicent Salvador Liern***

Universitat Jaume I   Octubre de 2012

Índex

1. *Introducció.*
2. *Periodisme: dels orígens a la columna d'opinió:*
  - 2.1 *Discurs periodístic: informació, interpretació i opinió*
  - 2.2 *La columna d'opinió dins dels gèneres periodístics*
  - 2.3 *La columna: evolució i característiques*
3. *La pragmaestilística com a mètode d'anàlisi.*
4. *Descripció d'elements des de la pragmaestilística.*
5. *Aplicació didàctica a l'ensenyament mitjà:*
  - 5.1 *Comentari de text: revisió històrica des del segle XX ençà*
  - 5.2 *Fonts de què s'ha nodrit el comentari de text*
  - 5.3 *Objectius de l'aplicació dels comentaris de text*
6. *Presentació del corpus de columnes i dels comentaris respectius:*
  - 6.1 *Justificació de la tria*
  - 6.2 *Columnes seleccionades*
  - 6.3 *Comentaris de les columnes*
7. *Conclusions*
8. *Bibliografia.*

1. Introducció

Entre els docents de l'ensenyament mitjà dedicats a l'àmbit lingüístic són habituals els diàlegs al voltant de la manera de fer front a l'ensenyament dels continguts relacionats amb el comentari de text. En aquestes intercanvis, sorgeixen reflexions i propostes sobre el grau de dificultat dels textos escollits, els àmbits d'ús que cal treballar, els tipus de textos més pertinents, el lloc que hi han d'ocupar els discursos literaris, la conveniència o no d'aplicar una plantilla de comentari, la perspectiva teòrica des de la qual apamar el text, el grau d'importància que hi han de tindre els factors contextuais...

Amb aquest treball, pretenem oferir unes propostes de comentari que permeten tractar elements d'anàlisi textual des d'una perspectiva pragmaestilística des de la qual ajudar els alumnes a donar sentit als discursos d'una manera autònoma i crítica. Per a dur a terme aquesta tasca, hem optat per centrar el treball en un gènere –de què s'ha parlat i escrit força– com és la columna escrita de premsa. De fet, entenem que la columna d'opinió, pel seu essencial hibridisme, és una bona pedra de toc per a apropar els alumnes a tot un mener de continguts discursius, pragmàtics i estilístics que garanteixen aquest objectiu d'engegar el procés d'interpretació dels diferents components textuais a fi de poder copsar les intencions de l'autor.

Fet i fet, el gènere columna ens permet tractar, per una banda, aquells aspectes discursius que conviden a un tipus de contracte comunicatiu entre premsa, capçalera i autor i lector i, per una altra, analitzar els elements estilístics que endega l'autor amb la intenció d'exposar –o d'imposar– la seua visió dels mons de què escriu.

Tenint en compte aquesta perspectiva, volem ara presentar els eixos centrals d'aquest treball final de màster.

En primer lloc, fem una explicació ben succinta de l'evolució del periodisme des dels orígens fins al desenvolupament de la premsa escrita com a eina d'influència social a través d'una diversitat de gèneres creixent, entre els quals la columna d'opinió. Posteriorment, ubiquem la columna d'autor dins del sistema com més va més complex dels gèneres periodístics i intentem afitar quines poden ser les característiques definitòries d'un gènere amb reminiscències assagístiques que, al capdavall, resulta força heterogeni. Malgrat els esfumats límits del gènere, com dèiem adés, entenem que cal donar a l'alumnat les eines necessàries perquè conega l'articulat del contracte discursiu que el columnista –des del seu *ethos*– subscriu. D'aquesta manera, el lector acararà amb més seguretat els viaranys de l'acord comunicatiu i, tot compte fet, optarà per subscriure'l o bé per rebutjar-lo des de la reflexió i l'esperit crític.

Certament, aquest plantejament funciona com a marc inicial en el sentit d'analitzar com els factors d'enunciació que les columnes activen permeten construir el sentit del text d'una manera més completa.

En segon lloc, justifiquem com la perspectiva pragmaestilística resulta apta per a desenvolupar les anàlisis textuais atès que permet, per una banda, valorar els aspectes enunciatius que ara esmentàvem i, per una altra, analitza les funcions comunicatives dels components lingüístics –tot superant-ne la identificació superficial– a fi de reflexionar sobre les intencions comunicatives de la tria dels elements lingüístics i els efectes que aquestes tries estilístiques tenen sobre els destinataris.

Des d'aquesta proposta, en un apartat posterior i sense pretensions d'exhaustivitat, descrivim un ventall d'elements per aplicar aquests coneixements al comentari concret de les columnes. En aquest sentit, cal avançar que hem evitat apropar-nos als textos a partir d'una plantilla tancada d'anàlisi que acaba per convertir-se, manta volta, en una finalitat en si mateixa més que en un mitjà per analitzar obertament el text. Vet ací que, per evitar els usos mecànics de les plantilles,

hem preferit deixar que siga el propi text el que indique quin és el mapa de comentari que cal seguir, tot atenent als components enunciatius que reflecteixen el camí interpretatiu més adient perquè els alumnes puguen interpretar idees i valors estilístics.

En aquest sentit, un altre factor consisteix a identificar quins components lingüístics resulten més opacs i copsar si cal esmerçar esforços a fi de superar la pura identificació morfosintàctica dels elements lingüístics, i altrament, atendre a les funcions pragmaticodiscursives que aquests elements engeguen en l'intercanvi comunicatiu.

Per completar aquest visió, també caldrà observar quines són les referències enciclopèdiques que les columnes activen per tal d'omplir les possibles llacunes interpretatives causades per la distància entre el lector model que el text requereix i els coneixements del lector-alumne que, a més, rebrà el text en un marc enunciatiu desplaçat del context enunciatiu originari (lloc i data de publicació específica). Així, haurem d'identificar els marcs enciclopèdics que els textos vehiculen per reforçar, paral·lelament, l'enciclopèdia dels destinataris a fi de tindre èxit en l'avaluació plena del text.

A més a més, la distància de l'actual alumnat d'ensenyament mitjà respecte a la linealitat del text en què es basa la premsa en paper és ben coneguda. Aquesta realitat fa que siga profitós desenvolupar pràctiques com aquestes ja que ens permeten observar les dificultats que els textos lineals presenten en lectors més avesats a l'hipertext.

Posteriorment, en l'apartat 5, revisem quins han estat els enfocaments teòrics a partir dels quals s'han desenvolupat els comentaris de text escolars en els darrers cent anys. Una vegada realitzada aquesta síntesi dels diferents paradigmes, comentem breument quines han estat les fonts lingüístiques que han enriquit conceptualment l'anàlisi de textos en els últimes dècades. Per tancar aquest apartat directament vinculat a l'aplicació didàctica, exposem quins entenem que han de ser els objectius fonamentals del procés de comentari de text en l'ensenyament mitjà.

En l'última part del treball presentem una sèrie de comentaris desenvolupats a partir de textos de destacats columnistes de l'àmbit lingüístic català. Fet i fet, hem realitzat una selecció de columnes que, tenint en compte les premisses anteriors, siguen profitoses per la seua versatilitat a l'hora d'efectuar uns comentaris que analitzen, des de la pragmaestilística, un ventall ampli d'elements discursius. Tot i que un dels criteris per fer-ne la selecció ha estat que els textos hagen estat publicats en els últims anys, hem cregut oportú triar una diversitat d'autors que reflectesquen diferents usos i varietats del llenguatge, diferents eleccions de les temàtiques i diferents perspectives sociopolítiques.

Al capdavant, entenem que els onze textos triats ens han permès desenvolupar sengles comentaris amb què copsar com les línies discursives i estilístiques que aquestes columnes reflecteixen poden servir per ampliar el bagatge de l'alumnat pel que fa als processos de comprensió crítica, en particular, de discursos periodístics i, per extensió, de discursos pertanyents a altres àmbits.

Presentat aquest marc, les nostres hipòtesis de treball es concreten en aquests dos eixos:

- La pregonia utilitat per a l'ensenyament de la llengua i la literatura del gènere *columna* ateses les seues característiques, entre les quals cal destacar la formalització elaborada i la brevetat –entre altres que exposarem en els apartats 2.2 i 2.3.
- El fet d'aplicar una metodologia de comentari basada en la pragmaestilística permet defugir els habituals esquematismes d'aplicació automàtica i, altrament, practicar una flexibilitat en l'anàlisi que aconsegueix un diàleg individualitzat i contextualitzat entre allò que cada text ofereix i els lectors-alumnes.

2. Periodisme: dels orígens a la columna d'opinió

Des que a la França de segle XVII un solitari redactor començà a escriure una mena de cartes per informar els veïns de fets succeïts per aquelles contrades, el periodisme ha evolucionat bona cosa. Un dels primers canvis sorgí quan, a principis del segle XVIII, una d'aquestes gasetes formà un consell de redacció encarregat d'administrar les cartes que hi arribaven i, pocs anys més tard, el reduït grup de *corresponsals* que rebien aquesta correspondència informativa decidí reescriure les cartes per atorgar d'un estil homogeni al conjunt.

Tanmateix, des del bressol, la primigènia premsa recull la necessitat de persuadir el lector. Així, personalitats literàries com J. Milton, D. Defoe o J. Swift vehicularen les seues causes particulars mitjançant aquells fulls volanders malgrat les resistències dels omnipresents poders. Pel que fa a les pressions atàviques sobre la llibertat dels periodistes, l'aire que es respira continua viciat i com deia Fuster: *Respirem com en el paleolític. No hem avançat gaire per aquest cantó.*

Aquesta tibantor entre la informació i la molesta opinió la podem il·lustrar amb un fet de 1836 quan el prospecte *La Presse* decideix dividir la publicació en dues parts: fets i comentaris. Davant d'aquesta dicotomia i de les pressions polítiques, Emilie Girardin, editor d'aquest diari, adopta un posicionament ferm: "Publicitat dels fets i no polèmica de les idees" (Gomis, 1989: 92).

Mentrestant i com el temps corre i les realitats es modifiquen, entre els avisos i les notícies de la correspondència d'una banda i els pamflets i les opinions d'una altra va anar sorgint una tercera via dins de l'incipient periodisme: el caràcter assagístic. Aquesta evolució cabdal ocorre quan a Anglaterra la filosofia s'escampa més enllà de les biblioteques i fa via cap als clubs i els salons i, consegüentment, es recull a les gasetes informatives.

Anys més tard, a mitjans dels anys seixanta del segle passat, no hem d'oblidar els canvis que va suposar el New Journalism quan autors com Mailer, Capote o Wolfe malden per transgredir els límits de la suposada objectivitat a l'hora de relatar els fets dels quals cal informar amb la intenció, entre d'altres qüestions, d'aprofundir tant en els fets com en la psicologia dels seus protagonistes.

Tot ben garbellat ens du cap a la necessitat d'explicar com, arran d'aquest origen que hem esbossat succintament, sorgeix la divisió moderna entre informació (relacionada amb el mite de l'objectivitat), interpretació i opinió i, consegüentment, la posterior distinció dels gèneres periodístics entre els quals aquell que en aquest treball ens interessa: la columna d'opinió.

2.1. Discurs periodístic: informació, interpretació i opinió

Nombrosos estudiosos, com ara Ll. Gomis, destaquen que tota informació periodística és el resultat d'un procés d'interpretació ja que endega una operació lingüística. Vet ací que gràcies al llenguatge podem ordinar una realitat copsada sensorialment de forma conjunta que, no obstant, es transforma en notícia quan hom la passa pel sedàs de les unitats discretes o aïllables del llenguatge. Aquest mecanisme primigeni de selecció i combinació lingüístiques que basteix una notícia ja podem qualificar-lo d'estratègia interpretativa. Arran d'aquesta idea, J. Martínez Albertos qualifica els periodistes d'operadors semàntics: "homes que seleccionen la forma i el contingut dels missatges periodístics dins d'un ventall més o menys ampli de possibilitats combinatòries" (Gomis 1989: 57).

A més a més, l'escriptor que opina sap que les paraules impreses són actes il·locutius i perlocutius –potser som agosarats si, en la postmodernitat, els qualifiquem de performatius atès que els *mitjans* de comunicació han esdevingut creadors de *medis* socials, de realitats paral·leles– i, per tant, desitja que l'opinió produeca o una consolidació del criteri del lector o

bé una modificació d'aquest criteri i, de retruc, una concepció particular sobre la realitat circumdant.

D'aquesta manera, ens endinsem en el camp de l'argumentació o activitat que es manifesta, en la majoria dels casos, mitjançant el llenguatge verbal i que ens serveix per justificar o refutar un punt de vista amb el propòsit d'assegurar un acord en les idees.

Així, l'argumentació conjumina dos eixos. Per un cantó, recolza en un engalzat lògic a partir de premisses i conclusions i, per un altre, discorre en un àmbit social ja que actua en una interacció entre interlocutors (Rodríguez, 2012: 10). Des d'aquesta perspectiva, els mitjans discursius esgrimits en l'argumentació social poden tindre diferents objectius: modificar les conviccions del destinatari, cercar-ne l'adhesió o bé intentar que els interlocutors compreguen la postura de l'argumentador, més enllà de compartir o no les seues tesis (Rodríguez, 2012: 10-11).

2.2. La columna d'opinió dins dels gèneres periodístics

Amb les constants transformacions socials, el periodisme es va veure obligat –i s'hi veu, la globalització o l'esclat actual de les xarxes socials són bons exemples d'aquesta necessitat d'adaptació– a reflectir una extensa heterogeneïtat d'esdeveniments polítics, econòmics, culturals, esportius, etc. Vet ací que ha hagut de vehicular aquestes metamorfosis mitjançant unes articulacions textuais que, malgrat que durant molt de temps han estat força estereotipades, han hagut de flexibilitzar-se per reflectir la complexitat de les noves realitats socials de què han d'informar els lectors. Sobretot durant les últimes dècades, les costures de la vida tradicional esclaten, s'escampen en un ventall de matisos, muden en una multitud de formes enfront de les quals el periòdic modern ha de donar una resposta com a mirall d'aqueixa nova realitat complexa i, a vegades, críptica per al ciutadà. La societat canvia i el nou periodisme ha tingut l'obligació professional i empresarial d'atendre les demandes d'un lector aclaparat per les transformacions. Per tant, si la gamma de fets s'eixampla també caldrà furnir el periodisme de nous estils lingüístics i de noves articulacions textuais.

Si, com hem vist en parlar dels restrictius dobles informació-notícia i opinió-editorial, els dos grans gèneres ja existien des del bressol del periodisme, aquesta complexa realitat tindrà com a conseqüència el naixement de nous gèneres sociomediàtics que, per una banda, ajudaran el periodista a bastir el model del seu text i, per una altra, permetran, des del primer colp d'ull, ubicar el lector en el tipus d'informació que hi està rebent. Per a López Pan els gèneres discursius, i en concret els periodístics, sorgeixen per evolució i/o hibridació d'uns gèneres previs. Així la columna seria el resultat d'una mixtura entre els articles costumista i polític, la crònica i l'assaig (F. López Pan, 2008: 55-56):

Tot ben garbellat, els gèneres discursius operaran com una mena de sedassos lingüístics furnits arran d'unes convencions comunicatives que, en l'àmbit periodístic, vehiculen diferents matisos interpretatius a l'hora d'apropar la realitat explicada al destinatari. Fet i fet, cada gènere periodístic suposarà un pacte amb el lector que assumirà l'horitzó d'expectatives que el gènere proposa.

En general hi ha una coincidència àmplia a acceptar les distincions fonamentals de classificació dels gèneres. Des de la terminologia angloxasona s'ha parlat clàssicament d'*story* i *comment*, tot i que la tradició continental europea acorda una tipologia bàsica de quatre gèneres: notícia, reportatge, crònica i article¹.

---

¹ Aquesta línia és la seguida per J. L. Martínez Albertos, G. Martín Vivaldi o Ll. Gomis, malgrat que, per a aquest últim, caldria afegir-hi la crítica de contingut cultural ateses les diferències que mostra enfront de la crònica, per exemple, de societat. H. Borrat proposa el terme relat per encabir el reportatge i la crònica, perquè les diferències entre ambdós gèneres serien més "de grau que de natura, i el reportatge tindria una càrrega de recursos literaris superior a la crònica". Per a J. Peraire, la crònica aportaria un grau més d'actualitat i un matis major d'opinió que el reportatge i, a més, es distingiria, en el sector audiovisual, per l'establiment d'una connexió directa amb el locutor des del lloc on estan ocorrent els successos.

López Zuazo proposa una ampliació fins a un total de vuit gèneres, quatre de tipus informatiu (notícia, reportatge, entrevista i crònica) i quatre vinculats a l'opinió entre els quals la columna (article signat, editorial, crítica i columna).

Altrament, J. M. Adam evita establir distincions rígides entre els gèneres periodístics optant per encabir la totalitat d'aquests discursos en un *continuum* gradual de gèneres que tindrien com a referents el pol distància-informació i el pol implicació-comentari (Mancera, 2009: 51)

D'acord amb aquesta proposta, J. Peraire segueix un criteri d'intencionalitat comunicativa a l'hora d'establir-ne la classificació. A les quatre funcions prioritàries (informar, clarificar, actuar i contactar) corresponen quatre macrogèneres: d'informació, d'opinió, d'entreteniment i de publicitat. Des d'aquesta perspectiva i com dèiem en encetar aquest apartat, el ventall de possibilitats s'eixampla a causa de la major complexitat de la realitat i dels propis mitjans. Aquesta pluralitat fa que puguem establir una taxonomia més variada i gradual gràcies a alguns gèneres que fan de frontissa entre els macrogèneres que els determinen:

A) Gèneres informatius: notícia, reportatge

entrevista, crònica, crítica

B) Gèneres d'opinió: editorial, article, cartes al director, columna

acudit gràfic

C) Gèneres d'entreteniment: passatemps, tires gràfiques

D) Gèneres publicitaris: anuncis, anuncis breus

Per tant, aquesta classificació no només té en compte el percentatge d'opinió o d'informació que el text inclou, sinó la funció que cadascun dels gèneres desenvolupa dins del sistema periodístic, és a dir, el paper que hi juga respecte a la resta de gèneres amb què dialoga.

Des del punt de vista de l'argumentació social, Carme Rodríguez, després d'establir una distinció entre argumentació científica i argumentació social, ubica la columna periodística dins de l'àmbit dels mitjans de comunicació i les xarxes socials tot compartint espai amb els blocs, els fòrums, les crítiques de cine, els debats mediàtics, les tertúlies radiofòniques, l'article editorial, etc (Rodríguez, 2012: 16).

Tot i que implícitament estem ubicant la columna dins dels gèneres monològics, hem de recordar que, sovint, la seua articulació argumentativa manifesta un caràcter dialògic ja que el procés discursiu que activa interactua, ni que siga implícitament, amb un discurs al qual s'oposa (Salvador, 1989). A més a més, la columna és un bon exemple de com les pautes enunciatives d'alguns gèneres –especialment els vinculats als *mass media*– malden per engegar determinades estratègies discursives que, de manera transversal, trenquen la hipotètica bipolaritat oralitat/escriptura. Certament, el columnista aprofita, com més avall comentarem, recursos tradicionalment aparellats a l'oralitat per apropar-se al seu lector model, tot aconseguint una neutralització de l'esquemàtica dicotomia oral/escrit (Salvador, 1889 :26).

2.3. La columna: evolució i característiques

En els apartats anteriors d'aquest paper hem parlat de l'evolució de la premsa escrita, tot exposant com aquesta va esdevenir, com més anava més diversa i complexa en tots els aspectes. Al llarg del temps, s'eixamplà en el nombre de pàgines, es diversificà en les diferents seccions, s'enfortí en la consideració d'eina de poder, se sustentà en models empresarials, es consolidà en

la creació de lectors habituals, s'arriscà en la llibertat de les seues opinions, s'enriquí en els matisos dels gèneres i se *literaturitzà* en l'estil d'alguns col·laboradors.

Acabem de veure en les classificacions anteriors com, pel que fa als subgèneres d'opinió, aquests també es diversificaren. Cal dir que un factor destacat per a distingir-los rau en la identitat del comentarista: aquell que medita sobre quelcom. Així, l'autor de l'editorial és el mateix periòdic, un lector concret ho és de la carta al director, un col·laborador extern signa articles anomenats d'opinió i, respecte al gènere que ens ocupa, rep el nom de columnista aquell escriptor que publica periòdicament en una secció fixa i reservada per al seu text.

Dèiem en parlar dels orígens de la premsa que, si bé a l'Anglaterra del XVIII fa via un estil que poua de l'assaig i que al segle XX ha estat conreat com a gènere periodístic independent, serà en la premsa americana més moderna, per exemple amb personalitats com Walter Lippmann i la seua columna *Today and Tomorrow*, quan la columna trau el cap amb força a causa de la necessitat de diferenciar explícitament la veu editorial del periòdic de la signatura d'un autor concret al qual segueixen un nombre considerable de lectors. De fet, l'origen nord-americà de la columna *moderna*, tal i com la coneixem avui en dia, sorgeix durant les darreres dècades del segle passat per la necessitat de compensar amb una veu personal l'ocultació que pateix el jo del director i propietari quan el periòdic passa a estar regit ja no per un individu amb les seues dèries personals sinó per un grup editorial que traspua més fredor i distanciament (López Pan, 2008: 58).

Per aquesta raó primigènia la columna per a Ll. Gomis és “un art i una tècnica que s'adapta a la personalitat del titular, com a periodisme personal que és” (Gomis, 1989: 167). Aquesta potència personal de l'autor fa que als EEUU hi haja columnistes que hi conreen àmbits específics: actualitat, esports, tafaneries, societat o humor. Un bon exemple, malgrat que ben antic, són les *colyum* humorístiques del corrosiu Ambrose Bierce (1842-1914).

A més a més, l'empremta personal fa que la columna tinga una flaire de certa intimitat o bé de confiança entre l'escriptor i el seu lector model. Aquest fet suposa una evident distinció respecte a la resta de subgèneres d'opinió. Així s'estableix aqueix pacte de lectura entre les temàtiques i l'estil habituals del columnista i el lector, que necessita conèixer qui li escriu i a qui espera llegir periòdicament.

En aquest sentit podríem dir que l'autor basteix, amb cada columna, un *ethos* i, paral·lelament, l'horitzó d'expectatives del lector confia que el seu autor model regresse amb cada nova publicació, amb cada nova lectura. Tot i que sovint la columna es defineix a partir de factors paratextuals com la ubicació en un espai fix, els elements destacats tipogràficament, la periodicitat entre diària i setmanal, la signatura de l'autor, la brevetat o el fet d'anar encapçalada per un títol que dóna lloc a l'espai-columna; l'empremta de l'*ethos* del columnista és una variable clau en tota possible definició de columna. Així la defineix López Pan:

Texto periodístico de autoría unitaria que puede presentar diversas formas expresivas – narrativa, representativa o argumentativa– y temas, cuyo elemento configurador básico es el ethos del autor expresado a través de unos elementos formales que le permiten manifestarse con continuidad, lugar fijo y asiduidad (López Pan, 2008: 61-62).

En efecte, des de fa un bon grapat d'anys, les empreses periodístiques han apostat fort per contractar personalitats intel·lectuals i literàries a fi de fidelitzar sectors dels lectors/clients (Quim Monzó, Sergi Pàmies, Enric Sòria, Joan Francesc Mira, Manuel Vicent, Juan José Millás, Sánchez Ferlosio² ...). Aquesta aposta pels columnistes de referència té relació directa amb la

---

2 Per a explicar determinades actituds socials de la nostra època contemporània, R. Sánchez Ferlosio emprà la metàfora de “las cajas vacías” amb què il·lustra la prevalença dels continents sobre els continguts de manera que la constitució dels primers genera la necessitat d'ésser omplerts amb el segons. Aquest fet subverteix una lògica de causa-efecte segons la qual la substància significativa hauria de generar, quan fora escaient, les estructures amb què transmetre's. El temps de duració fix d'un telenotícies o el nombre regular dels fulls dels periòdics malgrat la fluctuació en el

immediatesa amb què arriben actualment les notícies al ciutadà. Les noves tecnologies possibiliten accedir a les notícies en temps pràcticament real o, dit d'una altra manera, de forma quasi simultània als fets que succeeixen en aquest món globalitzat i líquid. Per tant, la premsa impresa "tradicional" pateix un període d'adaptació a causa de la funció que exerceixen aquests nous suports d'informació com ara les xarxes socials o la premsa digital i, per a mantindre la seua quota de mercat, sap que el seu únic esquer no pot ser la notícia d'actualitat clàssica vist que molts lectors ja la poden considerar desfasada en veure-la publicada al sendemà a la portada del periòdic.

Fet i fet, el periòdic i en bona mesura també els setmanaris han de reorientar el criteri de selecció de les notícies que publiquen i, sobretot, fer d'aquells gèneres que no es caracteritzen essencialment per la variable de la immediatesa la senya d'identitat de la capçalera. Ras i curt, l'objectiu s'està desplaçant des dels gèneres que informen dels fets envers aquells que ajuden el lector a contextualitzar-los i reflexionar-hi. Òbviament entre aquests es troba la columna, en molts casos com a gènere estrella de la publicació gràcies a l'autor que la signa. Vet ací que, des d'un punt de vista diacrònic, podem estar vivint un moment de capgirament pel que fa a l'essència del periodisme: si, com hem vist adés, la premsa fundacional se sustentava en la informació de fets, ara sembla tornar-se envers els comentaris de les opinions.

Potser aquest argument explica per què des de les versions digitals de moltes publicacions no es pot accedir, llevat que hom siga subscriptor, als textos complets dels columnistes: estratègia lògica per a promocionar la compra de la publicació impresa. Això ocorre, per exemple, amb els escrits de J. F. Mira que tanquen l'edició del setmanari *El Temps*.

El fet de recórrer a escriptors, diguem-ne, de caràcter literari perquè es facen càrrec de les columnes d'opinió de determinades publicacions i hi aporten un grau de distinció i originalitat, determina que aquest gènere tinga unes particularitats pragmaticodiscursives ben destacades. Justament, aquest treball té la intenció d'identificar quins són els recursos pragmaestilístics que hi sovintegen i, posteriorment, proposar-ne estratègies d'aplicació a l'ensenyament mitjà. A aquestes peculiaritats hem d'afegir que la columna resulta, per la seua extensió reduïda, un text ben adient per a realitzar el tipus de lectura intensiva, analítica i crítica que requereix un cometari de text ja que garanteix "la unitat de percepció de l'objecte d'anàlisi i la possibilitat d'abastar-lo visualment com a conjunt, d'un sol cop d'ull" (Salvador, 2011: 119).

Per portar a terme aquest objectiu, en els apartats següents pretenem, en primer lloc, justificar el perquè de la pragmaestilística com a mètode de treball i, posteriorment, caracteritzar un grapat d'elements (lingüístics i extralingüístics) que des d'aquesta visió tenen una funció significativa en el context sociomediàtic en què operen les columnes d'opinió.

3. La pragmaestilística com a mètode d'anàlisi

Si en qualsevol expressió lingüística el context d'enunciació conté uns valors que permeten atorgar un significat adequat a allò expressat, en el cas dels escrits periodístics la importància dels factors d'enunciació sembla cabdal. De fet, com dèiem suara, aquests abeuren d'un context estretament lligat al moment de redacció i publicació.

---

nombre i la importància dels esdeveniments diaris són una prova d'aquesta preponderància del contingut (caixa buida) sobre el contingut. L'obligació del columnista d'omplir periòdicament l'espai que té reservat més enllà de la incidència que hi puga tindre allò expressat és, per a aquest intel·lectual, un paradigma d'aquesta reflexió sobre "las cajas vacías". Al capdavant, al dia següent de la publicació, la caixa-columna torna a quedar buida i l'autor es veu impel·lit a escriure'n una altra ja que el procés s'endega de nou.

Tot i que el caràcter efímer de les columnes d'opinió, per la idiosincràsia del gènere, és menor que el d'altres gèneres periodístics, hi ha factors extralingüístics que s'escapoleixen de la immanència del text i, per tant, superen l'abast explicatiu de les perspectives de la gramàtica o l'estilística tradicionals. Tot plegat fa que l'enfocament pragmàtic resulte òptim per estudiar, en el nostre cas, el gènere *columna* atès que ens permet conjuminar-hi els aspectes purament lingüístics de la gramàtica o de la lingüística textual amb els factors extralingüístics. Així, la perspectiva pragmaestilística encabeix diferents tipus d'elements de l'enunciació com ara l'emissor, el destinatari, l'enunciat, l'entorn, el context cognitiu compartit entre emissor i destinatari, les relacions socials, els objectius de l'autor, etc.

Tot ben garbellat, parlem de la visió pragmàtica que aposta per copsar els elements lingüístics amb la intenció d'analitzar no només què diu un enunciat sinó què fem quan l'expressem. Aquesta idea ens apropa a la teoria dels actes de parla de L. Austin i R. Searle quan exposen que les idees expressades no serveixen només per descriure o constatar realitats sinó que actuen com a enunciat realitzatiu. En aquest sentit, ens sembla interessant observar quina presència tenen en les columnes d'opinió i quin paper hi juguen, per exemple, els actes il·locutius indirectes.

Seguint amb la línia d'estudis que fan progressar la perspectiva pragmàtica i a partir de la teoria de la cooperació i del concepte d'implicatura de H. P. Grice, sorgeix la teoria de la pertinència. D. Sperber i D. Wilson proposen un mecanisme deductiu basat en el concepte de pertinència, segons el qual qui comunica una idea la vehicula amb un grau d'ostensió que permet al destinatari inferir, amb l'ajut del context, allò que l'emissor volia comunicar-hi. Tot plegat amb la menor despesa deductiva per part del destinatari.

En relació amb les columnes d'opinió, podrem observar en les anàlisis posteriors com, en alguns dels textos triats, els autors opten per encetar-los amb una mena d'esquer temàtic d'actualitat que resulte rellevant per als lectors per capgirar-ne la temàtica, tot seguit, una vegada que el lector ha mossegat l'ham de la pertinència.

A més a més, aquest feix de perspectives teòriques permet explicar el fort lligam comunicatiu –i d'alguna manera afectiu– forjat entre columnista i lector model atès que el procés de dotar de sentit adequat als actes il·locutius indirectes, a la transgressió de les màximes conversacionals o a les implicatures esdevé més eficient quan ambdós sovintegen un espai comunicatiu i uns marcs cognitius comuns.

Si en aquest punt hem parlat de pragmàtica, caldrà ara fer esment de l'estilística, l'altre formant del concepte metodològic proposat. L'estilística té els seus orígens en l'*elocutio* de la retòrica clàssica, tot agafant volada gràcies a l'impuls del discurs escrit i, segles més tard, als estudis lingüístics que tindran com a fita màxima l'oració. Aquests paràmetres potenciaran l'estudi de l'estil davant d'altres components de la retòrica (*inventio* i *dispositio*). Aquestes premisses feren que l'estilística tractara de les microestructures lingüístiques i, especialment, de les figures retòriques del discurs literari escrit (Salvador, 2003: 2-3).

Tanmateix, les possibilitats de tria entre les diferents variants que la llengua ofereix en un context enunciatiu i lingüístic determinat no es limiten, ni de bon tros, al discurs literari sinó que aquesta potencialitat electiva opera en qualsevol situació comunicativa. Evidentment, també en l'àmbit dels gèneres periodístics i, en concret, en un gènere com la columna d'opinió que, pel cap alt, assenyala una determinada distribució de papers comunicatius en la interacció comunicativa entre autor i lector i, pel cap baix, explica l'elecció d'un registre funcional segons la tria d'uns específics elements lexicogramaticals que hi desenvolupen unes funcions determinades.

Si seguim el model clàssic de Bühler en què distingeix una triple funció del llenguatge, podrem observar com tant els símptomes, els senyals i els símbols es relacionen amb fenòmens vinculats a l'estudi de l'estil ja que, respectivament, tracten els signes segons remeten a l'autor, a l'efecte en el receptor o bé al referent extern designat pel signe. Així, tot i que els símptomes remetrien

al subjecte del discurs i a les característiques que indicarien una autoria, també remetent a la tria efectuada davant d'un "marc d'opcions possibles". En el cas dels senyals, si bé la funció de senyal és hereva dels efectes persuasius de la retòrica clàssica, l'estil imposa, diríem que intrínsecament, una perspectiva al destinatari. Finalment, la relació entre estil i la funció dels símbols lliga amb el contingut semàntic del discurs. En aquest apartat es pot destacar la importància d'entendre les relacions sinonímiques des d'una perspectiva pragmlingüística que palesa com determinades expressions considerades sinònimes poden mirar-se com a diferents si es tenen en compte aspectes pragmàtics (actes de parla indirectes o factors de cortesia) o la incorporació de biaixos axiològics a les unitats lèxiques (Salvador, 2003: 4-5).

Certament, aquest ventall d'enfocaments que convergeixen en la pragmaestilística ens permetrà analitzar aquests escrits periodístics eixamplant els models d'anàlisi que, sobretot des del punt de vista de l'ensenyament, se solen centrar en la lingüística textual. Al capdavall, el component pragmàtic afig a l'anàlisi estilística - que observava el text com una unitat aïllada- una visió més rica en estudiar quines funcions desenvolupen els elements lingüístics triats dins d'un gènere, ací la columna, que estableix unes convencions discursives dins de l'àmbit periodístic.

4. Descripció d'elements des de la pragmaestilística

Una vegada exposat el paradigma teòric que hem seguit, volem ara, a tall d'exemple, descriure de manera succinta un grapat d'elements que (des dels punts de vista macro i micro, és a dir, el discursiu i l'estilístic) seran el fonament per al comentari posterior del corpus de columnes i, com a objectiu final, constituïran els aspectes pràctics d'aplicació a l'ensenyament que permetran als alumnes una major comprensió del gènere i, sobretot, una millora en les seues habilitats lingüístiques.

a) Estructura argumentativa

La columna periodística és un gènere que, per la seua finalitat, se sol situar dins de la tipologia argumentativa. De fet, els autors de columnes solen manifestar el seu parer sobre temes controvertits mentre hi exposen, i hi rebaten, diferents punts de vista amb la finalitat de provocar l'adhesió del lector. Com dèiem més amunt, el discurs argumentatiu poua en un tarannà dialògic vist que interpel·la la tesi d'altres discursos amb els quals dialoga. Per aquest motiu, no podem defugir la visió pragmàtica atès que la intencionalitat de l'autor, a l'hora d'endegar els mecanismes que possibiliten l'estratègia de persuasió, actua des de la pròpia concepció del gènere. Els elements estructurals i lingüístics operaran per garantir l'eficàcia dels actes il·locutius i perlocutius.

A nivell estructural, malgrat la clàssica ordenació presentació-tesi-arguments- conclusió, la disposició de les parts apareix de manera força lliure ja que els autors usen els canvis estructurals amb funcions pragmàtiques. Tot i que les opcions més clàssiques de tesi analítica i sintètica sovintegen, també es troben ubicacions de la tesi enmig del text o bé textos sense tesi explícita en què la càrrega argumental desenvolupada amb altres elements (per exemple la tria lèxica) permet evitar l'explicitud de la tesi. Una altra opció consisteix a presentar una tesi anteriormentada que, al llarg de l'escrit, serà contradita.

Pel que fa a aquest aspecte estructural, cal dir que una possibilitat consisteix a encetar la columna amb una introducció que juga a captar l'atenció del lector aparenyant que abordarà un assumpte per introduir el tema real del qual tractarà una vegada assolida aqueixa fita. En un

sentit semblant pot operar el títol: des del títol temàtic directe fins a opcions que cerquen atraure el potencial lector gràcies a l'emotivitat, la curiositat, l'apel·lació...

Una qüestió ben significativa de les columnes és la cloenda. En molts cops, té la funció de reblar el clau d'allò exposat tot afegint algun matís argumentatiu que no s'havia ofert encara. Vet ací que amb aquesta estratègia l'autor malda per mantindre atent el lector fins a un final amb què es veu sorprès per aquest capgirament quan ja creia que tenia apamat l'assumpte. De vegades, aquests finals deixen una escletxa de reflexió equivalent als finals oberts d'una narració. Hem de pensar que, com el conte breu o ara el microrelat, l'extensió del gènere obliga a intensificar els recursos i aquests tipus de cloendes són ben productives per l'efecte que provoquen i, com dèiem, perquè ajuden a abreujar el text.

b) Paràgrafs i macroestructura

Si hem parlat d'aspectes de superestructura des del punt de vista de la tipologia argumentativa, caldrà analitzar com es configura la macroestructura de cada text destacant les macroproposicions amb què en recolza l'evolució semàntica i, si escau, observar si hi ha coincidència entre les macroproposicions i la distribució dels paràgrafs. Vet ací que l'espacialització textual provocada pels talls dels paràgrafs contraresta el caràcter lineal del text a partir d'una dimensió configurativa que, tanmateix, es regeix per unes regles laxes i variants segons els gèneres discursius (Maingueneau i Salvador, 1995: 148-149). Probablement la limitació espacial de la columna provoca que no trobem, en molts casos, cap tall de paràgraf i, això sí, quan n'hi ha, el paràgraf nou sol començar amb un connector lògic, un marcador discursiu, una dixi textual o una anàfora nominalitzadora. Tots aquests elements desenvolupen, de maneres diferents, la funció de cosir el text com a procediments de cohesió que són – posteriorment en comentarem altres funcions vinculades a la subjectivitat.

c) Seqüències textuais

No obstant aquesta finalitat argumentativa de la columna, aquest gènere sol compondre's de diferents seqüències textuais. Així: seqüències explicatives per desenvolupar arguments, narratives per emmarcar relats sovint amb valor argumentatiu (ja siga arguments d'experiència de l'autor o relats al·legòrics, per exemple) o descriptives amb funció argumentativa arran d'una elecció eufòrica o disfòrica del lèxic. En relació amb la tria lèxica cal fer esment de la importància dels adjectius amb valoració axiològica o afectiva ja que de manera palesa orienten el destinatari envers una determinada línia argumental. Aquesta estratègia textual la podem exemplificar amb una columna de J. F. Mira titulada *Una visita: tristor*, que s'articula a partir d'una comparació descriptiva on la tria d'adjectius és cabdal per a copsar la tesi del text.

d) *Ethos* i *pathos*

Si parlem dels efectes il·locutius i perlocutius de les columnes d'opinió, caldrà comentar els conceptes d'*ethos* i *pathos* com a mecanismes referits a l'enunciador i als efectes sobre el destinatari. De fet, com dèiem adés en caracteritzar la columna, el concepte d'*ethos* resulta crucial per a especificar-la.

Certament, si tot gènere suposa per convenció un contracte entre els interlocutors, podríem dir que la columna té unes clàusules contractuals ben específiques ja que la figura del columnista, la seua signatura, el seu estil a l'hora de procedir amb els temes escollits –la tria del tema ja és un indicador de modalització– és cabdal per a entendre la relació amb el lector. Vet ací que entra en joc el concepte d'*ethos* entès, des de l'anàlisi del discurs vinculat al gènere, com la imatge o el rol que l'enunciador transmet als interlocutors. Alhora l'*ethos* també opera prèviament atès que l'auditori ha confeccionat una imatge d'aquest enunciador. Ara bé: dependrà del propi autor intentar refermar, matisar o modificar aquesta màscara.

De fet, pot ocórrer que els autors caiguen en la caricatura quan, en les seues produccions, radicalitzen aquell *ethos* que els lectors models esperen, de forma que malden per provocar els efectes que se'n esperen i, malauradament, la qualitat d'allò ofert al públic es redueix.

En relació directa amb la posada en escena discursiva d'aquesta màscara de la representació, tenim el *pathos* que, en retòrica, remet a un tipus d'argument que arrossega la voluntat des d'unes estratègies emotives per a aconseguir convèncer l'interlocutor.

De més a més, cal tindre en compte que la coherència del text s'ha d'entendre, des de enfocaments cognitius, com un procés en què els destinataris tenen un paper actiu a l'hora de donar significat als elements lingüístics i a la ubicació contextual del text en el cas dels gèneres periodístics. A partir d'aquestes premisses, el destinatari podrà interpretar allò implícit (implicatures i pressuposicions) sempre que compartesca amb l'*ethos* uns marcs i esquemes comuns; dit d'una altra manera, l'autor haurà d'haver activat un procés d'adaptabilitat del text als possibles lectors. Aquestes consideracions sobre els processos d'interpretació caldrà tindre-les ben presents en el moment de desplaçar les columnes d'opinió del context comunicatiu real (periòdic/lector) a la lectura a l'aula (classe/alumne). El professor haurà d'emplenar les dades que aquest lector "desplaçat" no pot inferir per culpa del canvi de context enunciatiu de l'escrit.

Ben mirat, aquestes reflexions ens condueixen a proposar un *ethos* del lector si entenem que aquest actua com un coenunciador inserit al propi text. Per tant, cada gènere en general i cada text en particular elaboren una mena d'imatge d'aquest lector en assignar-li unes característiques específiques que haurà d'acomplir per reeixir en l'aspiració de significar profitosament l'obra (Maingueneau i Salvador, 1995:81-82).

Consegüentment, aquests conceptes al·ludeixen a les persones del discurs i, per tant, caldrà que ens referim sintèticament a alguns conceptes que es relacionen amb la presència dels subjectes en el text.

e) Elements d'íctics

Atenent a les característiques de la columna d'opinió, sembla obvi que podrem trobar la presència del subjecte enunciat en diferents elements textuais. Per una banda, tenim els d'íctics o marques lingüístiques que assenyalen elements del context comunicatiu. Existeixen tres classes de marques d'íctics segons facen referència als interlocutors, l'espai o el temps de l'enunciació. La peculiaritat d'aquestes formes lingüístiques respecte als elements no d'íctics consisteix en el fet que prenen el significat del context concret en què es produeix l'acte comunicatiu. Per tant, el seu significat (jo, ara, ací) no és lèxic sinó gramatical i pragmàtic.

Les marques d'íctics d'espai són els demostratius espacials (determinants, proformes i pronoms neutres) i els adverbis i locucions adverbials mentre que els d'íctics de temps són adverbis temporals, sintagmes nominals amb demostratius i morfemes verbals (Conca i altres, 1998: 34-36). Tot i que en els gèneres informatius hi ha una escissió entre el context de redacció i el context de recepció, que es manifesta explícitament en l'ús ortodox d'uns d'íctics que ubiquen els fets relatats en el context exacte en què han ocorregut; els columnistes a vegades opten per transgredir aquesta dicotomia de contextos enunciatius (producció/recepció) amb la finalitat d'apropar ambdós coordenades enunciatives. Amb aquesta estratègia poden escenificar una proximitat comunicativa que serà compartida per autor i destinatari gràcies a l'ús de determinades formes d'íctics (especialment temps de present que aporten immediatesa). Açò és possible perquè la informació espaciotemporal, normalment, no és un tret informativament cabdal en les columnes i, altrament, la ja comentada implicació autor-destinatari guanya actualització i vivacitat (Mancera, 2009: 68-72).

Al capdavall, tot sovint les pautes genèriques de la columna permeten utilitzar elements lingüístics (per exemple amb els d'íctics) tradicionalment relacionats amb l'oralitat a fi d'establir un marc d'interacció comunicativa molt més directa amb el destinatari.

Tanmateix, hem de remarcar que en molta volta algunes d'aquestes categories deixen d'assenyalar el context d'enunciació per referir-se, de manera endofòrica, al propi text (cotext). Així ocorre en els casos de dixi textual en què una forma dítica ("aqueixa idea" o "després descriurem") remet a l'espai textual de forma que aquesta estratègia cohesiona el text alhora que reprèn el contingut semàntic d'una clàusula anterior.

Fet i fet, un vessant força interessant quan parlem de la dixi és aquella funció que fa referència a les persones de l'enunciació amb alguna d'aquestes marques lingüístiques: pronoms personals, morfemes verbals i possessius de primera i segona persones. En canvi, la tercera persona se sol anomenar *no-persona* atès que no participa en presència en l'intercanvi comunicatiu. D'ací que l'aparició en els textos de pronoms de tercera persona tinga una funció anafòrica i no dítica. Tot i que per a J. M. Castellà "el pronom *ell* té la possibilitat del doble ús, dític o tercera persona del discurs en situació, i la no-persona del discurs narrat" (Castellà, 1992: 188).

Més enllà d'aquest matís d'enriquidora divergència, el més interessant és veure quines diferents funcions desenvolupen la primera i la segona persona ampliades i la segona del singular (Maingueneau i Salvador, 1995:15). Per una banda, el *nosaltres* pot fer esment a un ventall ampli d'opcions:

Jo + 0 → *nosaltres* retòric, l'anomenat majestàtic com el de modèstia habitual dels texts científics amb voluntat d'amagar l'emissor i generar objectivitat.

Jo + tu (+tu...) → anomenat inclusiu ja que pretén implicar el destinatari en el discurs de manera que genera una consciència col·lectiva. Habitual de texts argumentatius.

Jo + ell (+ ell...) → anomenat exclusiu ja que deixa fora el receptor mentre compta amb terceres persones que l'emissor considera solidàries amb el seu missatge.

Jo + tu + ell +... → anomenat global ja que implica terceres persones amb un abast ampli.

Jo + tota la comunitat → anomenat universal ja que encabeix una globalitat extensa.

Una operació semblant podem efectuar amb la segona persona ampliada:

Tu + tu + tu → fa referència al grup de receptors mentre el jo s'hi queda fora.

Tu + ell → remet al receptor i a una tercera persona.

Tu + ell + ell + ell +... → designa un grup més extens en què no es troba l'emissor.

Pel que fa a l'ús de la segona persona del singular cal dir que determinades expressions dins de les columnes poden aparèixer com una mena de desdoblament del jo discursiu. En efecte, la columna, com dèiem en parlar de l'evolució del periodisme, abeuja de l'assaig que té el costum de practicar la reflexió autodeliberativa i, consegüentment, presentar les deliberacions internes del jo com si foren un diàleg amb l'espill. Com veurem més avall, determinades preguntes que es fa l'autor funcionen en aquest sentit *d'autoqüestionar-se* quelcom en veu alta.

Més encara, l'ús del tu també té una finalitat impersonal quan s'empra sense referir-se a cap persona concreta sinó a qualsevol i a ningú. Amb aquest ús es buida semànticament el morfema de segona persona. Per exemple, en expressions com "hui en dia tu vas al banc i no saps si et donaran els diners... i això que són teus."

En relació a l'apel·lació al tu, volem comentar breument determinats valors d'algunes construccions interrogatives. Com sabem no tota estructura interrogativa té per objectiu fer una pregunta i resoldre un dubte ja que pot haver-hi un clivell entre el *modus* i l'element formal que es manifesta en l'enunciat. De fet, els actes de parla indirectes tracten aquests desequilibris entre la literalitat i la intencionalitat. Les interrogatives són un bon mener per a exemplificar aquestes situacions com es pot comprovar en oracions tan habituals com "Pots escudellar-me?", quan és

obvi que el parlant usa una interrogativa per a fer una petició i no per a resoldre cap dubte (altres preguntes prenen valors d'ofertament, suggerència, manament...).

En el cas dels texts de caire assagístic, els valors de les interrogatives també són diversos per la qual cosa cal que optem per una perspectiva pragmàtica per significar correctament aquests enunciats. Fent una selecció d'algunes de les possibilitats que activen les interrogatives en texts argumentatius com són les columnes podem trobar:

Preguntes autodeliberatives→ (preguntes internes del subjecte assagístic que expliciten les seues reflexiones internes)→ *Cal intentar apagar tots els incendis?*

Preguntes emfàtiques/retòriques→ formulades sobre creences que se suposen compartides, apropa les interrogatives a les exclamatives. La diferència rau en el fet que les exclamatives es fonamenten en un coneixement factual compartit mentre que aquestes en una creença compartida→ *Hi ha un dolor més intens que perdre un fill?*

Interrogativa orientada→ la intenció de l'emissor rau en el fet que el destinatari confirme i compartesca la seua suposició→ *No creus que Felip ha jugat brut amb nosaltres?*

Al capdavant, aquestes interrogatives són ben profitoses vist que empren una estratègia de cortesia com és la realització d'una pregunta per dissimular una orientació o una imposició argumentativa. Si una afirmació es presenta, no com una asseveració, sinó com una estructura oberta, el risc de transgressió social queda amortit.

Pel que fa a la dixi social hem de dir que, més enllà d'interpretar l'ús del *vostè* com a fórmula de respecte social, el factor que assenyalava la tria entre el *tu* i el *vosté* rau en la "pertinença o no a la mateixa esfera de reciprocitat" (Maingueneau i Salvador, 1995: 20). Per tant, el tuteig recíproc indica una dimensió de proximitat i de solidaritat mentre que, en determinades situacions discursives, l'ús del *vostè* té la funció de refusar l'intent de proximitat que l'interlocutor volia establir. Des d'aquesta proposta "dir tu o vostè a algú, no és tant obeir un codi preestablert com acomplir un acte que té la propietat d'imposar al diàleg amb altri un cert marc" (1995: 20).

f) Impersonalitat

Si en l'anterior ítem hem parlat de les marques díctiques de persona, també caldrà veure quins recursos pot utilitzar l'enunciador quan té la intenció comunicativa d'enfosquir aquestes marques. Com que el tractament de la impersonalització supera amb escreix l'abast d'aquest treball, només en citarem els recursos més habituals tot i no afegir ara fenòmens com la nominalització semàntica. Alguns autors (Conca i altres, 98) exposen aquestes formes lingüístiques d'impersonalització:

- Construccions d'impersonals reflexes
- Construccions de subjecte indeterminat (hom, la gent, tothom, algú...)
- Construccions esdevenimentals caracteritzades per descriure successos i no accions efectuades per cap subjecte concret (haver-hi, caldre, fer falta...).
- Construccions amb el verb semblar/parèixer.
- Interpretació impersonal d'un verb conjugat (tercera persona plural, primera plural, segona singular o plural). La indeterminació del subjecte ocorre per factors com ara el desconeixement, la indiferència, la voluntat d'ocultació o perquè es vol fer esment a un agent global.
- Construccions d'infinitiu amb un subjecte semàntic interpretat com a genèric.
- Oracions passives.

Al capdavant, només volem recordar que aquest menter d'estratègies de despersonalització cerquen atenuar la responsabilitat de l'autor i eludir el compromís respecte a allò enunciat. En aquest sentit, aquests procediments d'ocultació poden potenciar indubtablement el tipus d'*ethos* que l'autor vol reflectir amb el seu escrit.

g) Polifonia

A propòsit de les marques lingüístiques que remeten a les persones del discurs o a la seua pretesa ocultació, no podem bandejar la importància dels fenòmens polifònics que M. Bakhtin va emprar per analitzar les relacions entre autor i personatges en l'obra de Dostoievski. O. Ducrot, inspirat en la distinció narratològica que G. Genet fa entre "aquell que veu" i "aquell que parla", proposà una distinció semblant entre el locutor i els enunciadors atès que hi ha diverses veus en un enunciat. Per a Castellà, en aquest desdoblament polifònic es poden distingir tres subjectes diferents (Castellà, 1992: 193):

Emissor → subjecte empíric que pronuncia o escriu l'enunciat.

Locutor → resultat de la producció discursiva és la figura responsable de l'enunciat, qui el subscriu i hi deixa empremtes (com les que hem vist en parlar de la dixi).

Enunciadador → subjecte que pren un determinat punt de vista dins de l'enunciat, amb el qual el locutor pot identificar-se o no.

En les converses diàries i en el discurs literari podem trobar seguit seguit els anomenats casos d'"enunciació en eco" de caràcter diafònic, és a dir, "quan un interlocutor reprèn una expressió d'un altre participant en la interacció, la repeteix o la parafraseja d'alguna manera més o menys indirecta" (Maingueneau i Salvador, 1995: 74).

Ara bé: aquesta estratègia pot tindre diferents funcions. Per una banda, aquell que reporta el fragment discursiu del seu interlocutor hi pot voler potenciar la funció fàtica i la solidaritat comunicativa tot subscriuint allò expressat. Tanmateix, el mateix mecanisme en eco pot estar al servei d'una estratègia ben diferent quan un interlocutor "es fa ressò d'una expressió aliena, enunciativa immediatament abans, tot mostrant-hi una discrepància que palesa la dissociació entre subjecte parlant i locutor" (1995: 74). Fixem-nos que, en activar aquesta tàctica, el subjecte parlant i subjecte de l'enunciació no s'identifica amb el locutor i responsable de les paraules expressades. En el cas del català, la construcció amb contorn interrogatiu precedida per la completiva *que* (*Que el visitaré demà?*) o la construcció jo + pausa + predicat amb formulació interrogativa-admirativa (*Jo, visitar-lo demà?*) operen en aquest sentit.

A més, en relació a les tècniques assagístiques –que, com dèiem adés, empra la columna-Maingueneau i Salvador comenten que l'assagista posa en escena una espècie de diàleg implícit amb el seu lector model, amb la tradició dels conceptes més o menys assumits culturalment – o bé amb ell mateix?. En els comentaris posteriors, podem exemplificar aquesta estratègia polifònica en veure com determinats columnistes incorporen al seu text preguntes orientades provinents de la doxa social amb la intenció de, per una banda, fer progressar l'argumentació i, per l'altra, qüestionar aquestes idees assentades com a llocs comuns.

h) Ironia

Més enllà de definicions clàssiques força restrictives que entenen la ironia com l'ús d'una expressió amb el sentit del seu contrari (antífrasi), actualment sembla clar que no podem apropar-nos a aquest recurs bandejant-ne la visió pragmàtica: els elements del context enunciatiu resulten cabdals per a entendre la ironia.

Segons la teoria polifònica de Ducrot, el fenomen lingüístic de la ironia es produeix quan el locutor evoca un enunciadador discrepant d'ell mateix, atès que emet un missatge que no

reflecteix lingüísticament la seua actitud de locutor, sinó la d'un altre enunciadore hipotètic o real.

A més a més, Berrendonner, tot partint de la teoria de Ducrot, explica la ironia -i, de retruc, les potencialitats iròniques d'altres figures com la metàfora, la hipèrbole, l'oxímoron, etc.- com una tàctica d'ambigüitat argumentativa. L'usuari de les figures iròniques s'aixopluga en una expressió que defuig la nitidesa per, en canvi, buscar un sobreentès que el destinatari caldrà que resolga, és a dir, provoca una imprecisió que deixa el valor argumentatiu en suspens. Així, l'enunciat irònic manifestarà tan sols uns senyals o instruccions referents a l'enunciació dels quals el destinatari haurà de derivar els valors argumentatius finals.

Segons la teoria de la conversa de Grice, l'oposició irònica no es limita a l'àmbit semàntic oracional, sinó que suposa una transgressió, tot i que només aparent, del principi de cooperació i d'alguna de les màximes conversacionals (quantitat, qualitat, relació i manera).

Per a Sperber i Wilson els enunciats irònics expressen una actitud del parlant envers el seu enunciat, mentre que els enunciats no irònics signifiquen una actitud del parlant respecte d'allò que tracta el seu enunciat, és a dir, de la realitat referida en ell i no de l'enunciat en si mateix. D'aquesta manera, l'emissor irònic manifesta amb el seu enunciat una creença sobre aqueix mateix enunciat i intenta separar-se'n en considerar-lo fals, irrellevant, inadequat, immoral, incoherent... amb la qual cosa projecta un argument crític sobre allò dit.

Maingueneau i Salvador també expliquen la ironia des d'aquesta orientació en parlar d'autonímia: quan hom pren un terme com a menció, és a dir, quan el terme es designa a si mateix i, amb aquesta operació, es distancia de l'ús habitual de designar un referent diferent d'ell mateix. Així, la connotació autonímica estaria representada per un enunciat que s'emet directament però que no suposa una assumpció per part del subjecte de l'enunciació (Maingueneau i Salvador, 1995: 85-86).

Tot plegat fa que la menció esdevinga un acte que manifesta de manera més o menys explícita l'actitud del parlant arran d'indicadors lingüístics, paralingüístics, tipogràfics o contextuals. Òbviament, la proposta irònica precisa la col·laboració del receptor: el reconeixement de l'enunciat com enunciat d'eco, la identificació de la deu de què prové l'opinió repetida i el reconeixement que l'actitud del parlant adopta una postura de qüestionament respecte a allò expressat. Per tant, aquestes mencions s'interpreten com ecos d'un enunciat o d'un pensament amb què el parlant intenta de subratllar-ne una actitud de rebuig.

Comptat i debatut, la garantia d'èxit del fenomen irònic necessita de dos interlocutors que compartesquen una base de coneixements comuns com ara aquells que tenen a veure en coneixements contextuals, lingüístics, socioculturals, marcs cognitius o enciclopèdics, experiències personals i genèriques. Fet i fet, l'emissor cerca i demana un receptor ideal que entenga i accepte el posicionament de l'*ethos* i el joc de veus i d'argumentacions ambigües que engega la ironia.

i) Paròdia

Maingueneau i Salvador també inclouen la paròdia en el terreny de la polifonia ja que s'escenifiquen dos contextos enunciatius. Un locutor produeix un text amb què vol fer sentir una altra font enunciativa amb l'objectiu de presentar-la com a ridícula alhora que hi palesa la seua superioritat. Tot i això, cal que aquesta enunciació paròdica incloga petjades que possibiliten que el destinatari distingisca una dissonància. La diferència amb la ironia rau en el fet que la paròdia refà un gènere, un text o l'estil d'un autor concrets. Per a exemplificar aquest aspecte, aprofitarem una columna de Q. Monzó en què paròdia una sèrie de falques lingüístiques que s'han incorporat al discurs sociomediàtic en els últims anys.

j) Discurs reportat

Una de les manifestacions més habituals de la polifonia és el discurs reportat. Aquest tipus de polifonia esdevé quan un interlocutor inclou explícitament un enunciat expressat per una altra veu. Tot i açò, aquesta estratègia no es limita a incorporar una altra veu sinó a incorporar al propi discurs una altra enunciació: la citació de paraules implica, doncs, una doble situació d'enunciació (Conca i altres, 1998: 213).

Les dues operacions més habituals per a efectuar aquesta operació són el discurs directe i el discurs indirecte. El primer consisteix a repetir el significant i el significat que ha dit un altre emissor de manera que qui cita simula cedir la veu a un altre parlant. Tanmateix, cal aclarir que “aquest recurs estableix una distància respecte d'allò que es diu i de cap manera no garanteix l'objectivitat, atès que les paraules citades només existeixen a través del discurs que les incorpora, i aquest construeix simplement un simulacre de la situació d'enunciació citada” (1998: 219).

Des de la perspectiva d'assumpció de responsabilitats de les veus del discurs, la peculiaritat d'un discurs directe es basa en el fet que un “parlant es presenta com a locutor de la seua enunciació alhora que cedeix la responsabilitat de les paraules reportades a un segon locutor, el del discurs citat en estil directe” (Maingueneau i Salvador, 1995: 93). Aquestes darreres reflexions són cabdals per a desfer alguns tòpics respecte a la pretesa objectivitat del discurs directe sobretot en l'àmbit dels gèneres periodístics.

Pel que fa al discurs indirecte, aquesta manifestació no pretén citar la literalitat d'un altre discurs, sinó que en reporta el significat semàntic tot integrant-lo en la situació d'enunciació en què es fa la citació. Aquesta única enunciació explica que el subjecte parlant que reporta la cita haja de modificar els elements díctics per adaptar-los al context enunciatiu on es fa la citació.

L'operació de citar un discurs passa habitualment per presentar l'expressió citada amb uns verbs de locució que, excepte la neutralitat que aporta el verb *dir*, afigen matisos descriptius o valoratius. Conca et al proposen aquesta classificació d'uns *verbs dicendi* que tenen conseqüències cabdals sobre la interpretació que el lector farà de l'expressió reportada:

1) Informació descriptiva

1.a) Descripció que consisteix a posar en relació l'enunciació citada amb una altra d'anterior → respondre, continuar, afegir...

1.b) Descripció que afecta a trets físics → cridar, xiuxiuejar...

2) Informació valorativa o afectiva

2.a) Expressió d'un judici de l'emissor sobre la veritat o no dels continguts d'allò citat → pretendre, negar, admetre...

2.b) Expressió d'un judici valoratiu envers la manera de dir de l'enunciat → udolar, xisclar, esgüellar, brammar...

A banda d'aquesta tipologia verbal, els adverbis i els complements preposicionals poden incorporar informacions que matisen les característiques de la locució de l'enunciat citat:

“Van dir iradament que anàrem amb compte”.

“ Van dir amb força agressivitat que anàrem amb compte.”

Maingueneau i Salvador distribueixen els verbs de dicció avaluatius en dos grups: els que atribueixen un judici a l'enunciador del discurs citat (*lamentar*) i els que atribueixen un judici al reportador del discurs citat (*vociferar/pretendre*).

k) Procediments anafòrics

En un apartat anterior d'aquest paper, hem parlat d'aquells elements amb un significat variable dependent del context que designen una entitat externa al text (dixi). De fet, vam exposar el concepte de dixi textual com a frontissa entre la dixi (pels elements que la vehiculen) i l'anàfora (per la referencialitat intertextual). Encara que la tipologia del fenomen anafòric és ben ampla, només exposarem ara les característiques generals d'aquesta cabdal estratègia –amb la connexió- de cohesió textual.

Dins dels mecanismes gramaticals de referència, l'anàfora estableix una relació d'identitat o de sentit entre un element gramatical d'una oració i un altre element de la mateixa o de diferent oració (antecedent). Quan l'element gramatical que recupera el significat de l'antecedent no apareix explícit, aquest tipus d'anàfora es denomina anàfora zero o el·lipsi. Si l'element fòric se situa dins de la cadena lingüística en una posició prèvia a l'antecedent al qual remet, ens trobarem davant d'una catàfora.

A més d'aquests recursos fòrics, la definització o actualització també és un factor de cohesió atès que la presència d'un article definit fa referència a l'aparició prèvia d'un sintagma nominal encapçalat per un indeterminat (antecedent). Per interpretar correctament aquesta estratègia, el destinatari identificarà automàticament l'antecedent del "nou" sintagma definit en el context previ. No obstant això, en determinades ocasions, l'antecedent concret amb indeterminat no hi és explícit ja que l'autor pressuposa que el destinatari comparteix amb ell uns coneixements enciclopèdics sobre el marc conceptual que és evocat amb els sintagmes definits sense antecedent (Maingueneau i Salvador, 1995: 162). Com dèiem més amunt, el contracte discursiu entre columnista i lector model possibilitarà que aquest interprete adequadament aquest joc de complexitats que poden ser ideològiques, generacionals, culturals...

Així doncs, si bé la funció cohesiva que efectuen aquests processos fòrics és ben important per furnir el text, no és l'única que hi efectuen. Un altre exemple d'aquesta ampliació de funcions la trobem en observar determinats usos de la catàfora. Seguint Maingueneau i Salvador, els demostratius poden efectuar una funció catafòrica encapçalant grups nominals amb adjectius o altres especificatius que afegien informació nova per caracteritzar l'entitat designada. Posen l'exemple següent de N. Oller:

"I és perquè en Gellur, xiroi i escèptic per fora, amb *aquell tracte lleuger i atractívol de tot home de vàlua*, és, de part de dins, si no un misantrop..."

Amb aquest ús catafòric el demostratiu no es limita a cohesionar el text, sinó que el narrador naturalista català presenta el personatge tot atribuint-li una característica "subjectivament modalitzada". Açò ha estat possible ja que l'ús d'aquest demostratiu catafòric permet resultats com la generalització a partir d'un cas concret, el comentari sobre les característiques atribuïdes o l'evocació subjectificadora.

A banda dels processos anafòrics gramaticals, hi ha les anàfores lèxiques que, en els texts, s'agrupen en cadenes fòriques, és a dir, quan un o més elements recuperen la informació de l'antecedent però, habitualment, incorporant biaixos semàntics nous o perspectives diferents. Podem establir una classificació d'aquests processos lèxics:

- Repetició lèxica literal (pot anar acompanyada de nous determinants).
- Anàfora lèxica no literal (sinònims o hiperònims o anàfores infidels/sinònims contextuals).
- Anàfora associativa (pressuposen la relació amb un marc enciclopèdic determinat).
- Anàfora nominalitzadora (recuperació discursiva d'un esdeveniment o qualitat per mitjà d'un sintagma nominal).

A banda de la discriminació de les diferents possibilitats anafòriques, el fet que voldríem destacar és l'estratègia argumentativa que aquestes repeses de significat poden dur a terme. Vet ací que l'enunciador té al seu abast un ventall ampli d'opcions lèxiques per esguitar el text amb matisos de subjectivitat a l'hora de reprendre els conceptes dels quals parla.

Comptat i debatut, els processos de cohesió lèxica – però també els gramaticals- són un mitjà ben potent i subtil per inocular biaixos de subjectivitat en qualsevol tipus de gènere i, en concret, en les columnes d'opinió.

1) Connexió

L'altre mecanisme cohesiu és la connexió, que fa veure la relació sintàctica, semàntica i/o pragmàtica entre dos (o més) constituents de l'oració o del text i un connector. Per consegüent, s'estableixen dos tipus de connexió: l'oracional i la textual.

Si bé els connectors prototípics són les conjuncions, els connectors tenen una naturalesa categorial variada ja que hi trobem paraules i locucions denominades pels lingüistes de formes diferents (enllaços extraoracionals, adverbis conjuntius, locucions conjuntives...). Alguns autors (Conca i altres, 1998: 174-175) denominen aquest grup heterogeni de partícules connectives *matisadors* atès que poden aparèixer amb una conjunció precisant-ne o matisant-ne el significat. Per aquesta possibilitat combinatòria els consideren nexes secundaris; a més poden canviar la seua posició oracional i tenen caràcter parentètic. Tot i que no és aquest l'espai per a entrar en disquisicions terminològiques de les quals els connectors han estat protagonistes, M. J. Cuenca apunta que el terme *matisador* presenta el problema de suggerir una funció semàntica amb què precisa el significat de la conjunció amb què es combina i aquesta restricció terminològica fa que siga més pertinent el terme *connector parentètic* ja que “resulta més neutre i potser menys ambigu que *matisador*” (Cuenca, 2006: 75).

A diferència de la connexió oracional, la textual no genera cap tipus de relació sintàctica estructural, sinó que mostra la relació semàntica i/o pragmàtica entre els constituents units. Des d'aquesta perspectiva el connector és un senyal sintàctic que té la funció de palesar les relacions semàntiques i pragmàtiques que existeixen entre els constituents connectats.

Per tant, actuen en dos dimensions: des de la dimensió de la producció ajuden a construir la coherència del text i des de la dimensió de la recepció ajuden a la interpretació de sentit. Així, el connector manifesta una relació ja existent i ajuda el receptor a inferir-la amb la seua presència (Castellà, 1992: 170). De forma semblant, “la perspectiva de la teoria de la rellevància i la de l'argumentació són molt properes: es basen en la idea que els connectors es vinculen a instruccions discursives” (Cuenca, 2006: 33).

Malgrat que explicita la dificultat que suposa establir els significats que poden mostrar els connectors, aquesta autora en fa una proposta a partir de quatre relacions semàntiques bàsiques:

- Addició: continuïtat, intensificació, distribució, digressió, generalització, especificació, ampliació, equiparació.
- Disjunció: reformulació, exemplificació, resum.
- Contrast: oposició, concessió, restricció, refutació, contraposició.
- Conseqüència: conseqüència (lògica o discursiva), conclusió.

Per a Ducrot i Anscrombe els marcadors argumentatius són aquells elements lingüístics que serveixen per senyalar estructuralment l'orientació argumentativa d'un enunciat. A partir d'aquesta definició, distingeixen entre els connectors argumentatius o elements que lliguen dos o més enunciats i els operadors argumentatius que afecten a un únic enunciat i hi actuen des de dins.

Pel que fa als operadors, direm que el ventall de possibilitats d'usar un determinat enunciat com a argument queda modificat –restringit– per l'addició de l'operador argumentatiu. En aquest sentit actuen diferents tipus de partícules com ara el “com” de l'exemple o altres de tipus escalar com “almenys, fins i tot, sols, també...”:

Com no m'abellix seguir estudiant (argument), vaig a fer un tomb (conclusió).

Un altre vessant d'anàlisi de la connexió és el vinculat a les implicatures que emanen dels connectors. Per una banda, hi ha les implicatures convencionals, que deriven directament del significat de les paraules com és el cas del connector de contrast *però* i, per una altra, hi ha les implicatures no convencionals, que es generen per la intervenció interposada d'altres principis com el principi de cooperació o alguna de les màximes conversacionals (no convencionals conversacionals).

En el nostre treball hem analitzat els diferents valors de la copulativa “i” en algunes columnes amb la finalitat d'exemplificar diversos contextos on aquesta conjunció no vehicula un valor copulatiu sinó consecutiu, temporal o contrastiu. Per exemple:

Les dones brillants busquen homes de nivell, i els homes brillants “escullen companyes que s'assemblin a les mares” i perdin la xaveta pel seu èxit i la seva brillantina cerebral.

Observem que la primera “i” té un valor de contrast mentre que la segona expressa un valor de causalitat. En canvi, la darrera té l'ús copulatiu que se li atribueix habitualment.

A més dels tipus de connexió – i de les diferents perspectives– que hem vist fins ara, podem identificar elements de connexió amb funcions pragmàtiques típicament vinculats a contextos d'oralitat. Hem de pensar que –ja ho hem dit en aquest paper– els *mass media* reflecteixen ostensiblement una clara transversalitat entre els modes oral i escrit, tot palesant més bé una complementarietat que una oposició entre les estratègies discursives d'ambdós modes.

Així, els connectors pragmàtics “són elements parentètics, amb posició generalment inicial, que marquen unió o transició dins de la conversa i tenen un valor modalitzador. Es tracta d'interjeccions o d'elements intermedis entre interjeccions i connectors parentètics, sovint amb un grau de gramaticalització poc elevat, que, pel fet que pressuposen la presència contigua d'una oració, es pot dir que funcionen com a connectors textuais” (Cuenca, 2006: 168).

Maingueneau i Salvador opten pel terme *marcador discursiu* per referir-se als elements que manifesten la connexió entre diferents constituents del text i que “remeten al procés d'interacció discursiva que se serveix del text com a instrument” (1995: 185). Així doncs, els marcadors guien el lector en el procés interpretatiu gràcies a senyalitzar una determinada organització textual i, de més a més, manifesten una actitud modalitzadora entre l'autor i els continguts exposats.

Com a gènere de caire autodeliberatiu, la columna aprofita aquests recursos, com ara els marcadors de contrast, per exposar l'oposició entre arguments i contraarguments. Tanmateix, si una opció rau a emprar els connectors lògics d'oposició, concessió, conseqüència... una altra malda per emprar elements habituals de l'ús col·loquial amb aquestes funcions pragmàtiques. Certament, podem trobar usos de l'adverbi “bé” (representatiu oral d'expressió d'acord) fent funcions de marcador de contrast argumentatiu:

“L'únic ideal respectable és la sacietat. Bé: totes les sacietats sumades.” (Sagitari)

Amb aquesta estratègia l'enunciador aconsegueix donar una imatge de cortesia dialogant alhora que no s'està de dir la seua de manera subtil.

Per una altra banda, aqueix caràcter modalitzador dels marcadors es posa de manifest en l'ús de determinades interjeccions. L'autor construeix una mena d'escenografia retòrica en què

manifesta la seua emotivitat respecte a allò enunciat. Hi ha en aquest recurs un joc de complicitats amb el lector, que haurà d'interpretar el sentit de protesta, indignació, sorpresa... de l'enunciador (Maingueneau i Salvador, 1995: 187-188):

“De fet, els morabits, els rabins i els cardenals són una mateixa fauna.

UF?...” (*Notes d'un desficiós*)

Per tant, a més dels tipus de connexió – i de les diferents perspectives- que hem vist fins ara, podem identificar elements de connexió amb funcions pragmàtiques típicament vinculats a contextos d'oralitat. Hem de pensar que –ja ho hem dit en aquest paper- els *mass media* reflecteixen ostensiblement un clar *continuum* entre els modes oral i escrit, tot palesant més bé una complementarietat que una oposició entre les estratègies discursives d'ambdós modes. Fet i fet, l'operació que han de mamprendre emissor i destinatari és interpretar, respectivament i a partir de les seues competències comunicatives, els valors funcionals d'aquests elements atenent al contracte comunicatiu que proposa la columna com a gènere.

m) Idiomacitat i lèxic

Dins d'aquestes funcions que determinats procediments comunicatius tradicionalment vinculats al registre col·loquial poden exercir en les columnes periodístiques, volem fer ara cinc cèntims de les opcions que ofereixen alguns recursos idiomàtics.

Per una banda, les metàfores ja topicalitzades pels parlants “si bien han neutralizado su capacidad desautomatizadora, por otra parte han intensificado su potencial como referente interpretativo de los acontecimientos” (Vellón, 2011: 681). Des d'aquesta perspectiva cognitiva, aquest autor destaca tres tipus de finalitats comunicatives per a aquests tipus de metàfores dins de l'àmbit periodístic: a) facilitar la comprensió de continguts abstractes; b) destacar aspectes concrets de la informació alhora que aquesta estratègia guia el lector en el camí interpretatiu; c) sistematitzar el discurs des del punt de vista de la cohesió semàntica.

Un altre àmbit lèxic que comparteix territori amb les metàfores lexicalitzades és la fraseologia. Com ocorre en la caracterització d'altres elements lingüístics, des de fa uns anys ha sorgit un debat interessant a fi d'apamar el concepte. Tanmateix, hi ha un cert consens a l'hora d'establir uns criteris bàsics que identifiquen les denominades unitats fraseològiques:

- Idiomatisme→ el significat del conjunt no s'adiu amb la suma de les parts. Implica dificultats de traducció.
- Possible metaforització
- Fixació de l'ordre
- Funció pragmaticodiscursiva→ vinculació a determinats contextos comunicatius o gèneres discursius.
- Irregularitat de formació→ no segueixen les normes de formació gramaticals convencionals. Defectivitat.
- Pluralitat lèxica→ malgrat que aquest tret és discutible ja que poden haver-hi Ufs formades per una única paraula (per exemple usos pragmàtics interjectius de “home”).

Aquestes discrepàncies sobre l'acceptació d'una única paraula, per exemple alguns usos de les interjeccions, com a Ufs es pot resoldre des dels postulats de la gramàtica cognitiva, que diferencia, per a delimitar les categories i evitar les solucions d'emergència que són les

excepcions, entre elements prototípics i perifèrics. Per tant, tindriem un feix de gradació que alhora ens ajudaria a explicar un tret important de les unitats com n'és la gestació a partir d'un procés de fraseologització variable en el temps. De fet, V. Salvador qualifica la fraseologia "d'àmbit fronterer, un procés de conversió de la praxi en estructura lingüística per mitjà de la rutinització i la convencionalització d'unes estratègies discursives (Salvador, 2000: 29).

Atenent als comentaris que acabem d'exposar, podem establir uns marges de prototipicitat:

- Col·locacions o concurrències (element perifèric per no presentar un tret d'idiomaticitat absolutament fixat)
- Locucions (prototípic)
- Fórmules (prototípic)
- Parèmies (prototípic)
- Interjeccions (perifèric)

Deixant a banda l'ambigüitat sobre la inclusió o no de determinats elements dins del calaix de les Ufs, el que més ens interessa a efectes pragmaestilístics és com aquestes unitats permeten crear uns hàbits comunicatius que ajuden a motivar l'engalzat productiu dels textos i, en el camp de la recepció, manifesten instruccions interpretatives en el processament del discurs. Així la competència comunicativa dels usuaris vincula aquests "idiomatismes pragmàtics" amb uns contextos comunicatius concrets o amb uns gèneres determinats. Aquesta potencialitat fa que les Ufs "remeten a un component simbòlic d'orígens i d'identitat col·lectiva" (Salvador, 2000: 28).

Així s'entén que els proverbis o refranys esdevinguen un pregon argument de persuasió vist que invoquen la tradició atàvica del grup, o bé que determinades col·locacions, cada cop més habituals dins del discurs periodístic, puguen, per un cantó, connectar l'audiència amb un gènere o un àmbit temàtic concret i, per una altre, orientar línies interpretatives. Per posar-ne alguns exemples d'algunes de les columnes comentades posteriorment:

- *Sempre han portat bec les oques*
- *Afavorir el campí qui pugui*
- *Voldrien fer la truita sense trencar els ous*

Dins dels tipus d'elements restrictivament relacionats a l'oralitat, la incorporació d'un lèxic morfològicament creatiu a partir de prefixacions, sufixacions, composicions, neologismes o d'altres recursos com ara termes de caire familiar o argòtic aporta espontaneïtat al text alhora que permet acostar-se a les maneres comunicatives quotidianes dels lectors (Vellón, 2011: 684).

Un altre aspecte que no podem obviar a l'hora de realitzar l'anàlisi pragmaestilística dels textos és el caràcter funcional de les tries lèxiques. En altres apartats d'aquest treball, hem fet alguns comentaris sobre les funcions pragmaticodiscursives de peces lèxiques com, per exemple, la selecció dels verbs de dicció. Ací tampoc no pretenem aprofundir gaire en un aspecte complex que supera en escreix les pretensions d'aquest treball. Tot i aquesta evidència, no podem estar-nos de fer, si més no, uns comentaris generals sobre alguns conceptes vinculats a l'adjectivació.

Tradicionalment s'ha fet una distinció entre adjectius objectius (eix veritat/falsedat, possibilitat de definir-los més enllà de tota enunciació concreta i delimitar-ne classes) i subjectius (judicis de valor de l'enunciador, s'interpreten en un context comunicatiu particular). No obstant, altres autors, com Kerbrat-Orecchion, han matisat les possibilitats de l'eix de la subjectivitat. Dins d'aquest eix en trobaríem dos grups: els afectius i els avaluatius, aquests segons subdividits en no axiològics i axiològics:

1. Afectius: enuncien una reacció emocional de l'enunciador envers el substantiu que qualifica (estupend). Presenta una intersecció amb els axiològics (admirable).

2.1 Avaluatius no axiològics: indiquen una avaluació quantitativa o qualitativa de l'objecte basada en una doble norma: la intrínseca de l'objecte i l'específica del subjecte parlant. Cal entendre que l'enunciador emprerà aquest tipus d'adjectius segons uns patrons o normes avaluatives circumscrites als objectes de què es tracta i a les situacions d'enunciació (gros, ample).

2.2 Avaluatius axiològics: també impliquen una doble norma: la marcada per l'objecte de què es parla i la del sistema de valors del subjecte. Diríem que la diferencia respecte als no axiològics rau en el fet que el consens social és menor en els axiològics (agradable, bonic).

Tanmateix, a l'igual que ocorre en estudiar altres elements lingüístics, sembla més pertinent definir la tipologia dels adjectius a partir dels usos contextualitzats que fer-ho amb elements aïllats. A més, un factor important per analitzar els usos dels adjectius és observar el lloc que ocupen respecte al nom i la relació d'aquest factor amb la classificatorietat o no-classificatorietat que en fan. Els usos classificadors encabeixen els referents en classes delimitables portadores d'informació i els usos no classificadors no permeten classificar conjunts sinó avaluar objectes i, per aquest motiu, depenen estretament del context d'enunciació. És important assenyalar la relació d'aquesta dicotomia amb l'anteposició o postposició de l'adjectiu perquè la possibilitat de mobilitat de l'adjectiu sense alterar la interpretació del sintagma nominal pot explicar-se a partir dels usos no-classificadors i, a més, l'anteposició n'incrementa l'èmfasi (Maingueneau i Salvador, 1995: 130-139):

Una mirada tendra/ Una tendra mirada

De més a més, determinats usos anteposats d'alguns adjectius classificadors fan que aquests adjectius perden la propietat classificatòria i ens puguem apropar al concepte d'epítet. Així ho veiem en els exemples següents en què, en el primer cas, hi ha un increment de l'èmfasi sense renunciar a la funció classificadora i, en el segon, l'adjectiu *negra* ressalta amb més força un tret principal del substantiu al que acompanya:

Una paret negra

Una negra lamentació

Al remat, la tria dels adjectius –i, és clar, dels noms amb biaixos eufòrics o disfòrics– i la posició que ocupen respecte als substantius ens permet analitzar la línia de valoració argumentativa que el text va dibuixant i, d'aquesta manera, interpretar tesis implícites que poden vehicular-se amb aquests mecanismes de tractament lèxic.

5. Aplicació didàctica a l'ensenyament mitjà

Un cop hem presentat fins ací el sorgiment, l'evolució i els trets representatius de la columna dins del discurs periodístic i, per un altre cantó, hem justificat l'orientació metodològica d'anàlisi tot descrivint un grapat d'elements discursius i estilístics des de les potencialitats de la pragmaestilística, volem, en aquest apartat, apropar-nos a la pràctica del comentari de text – d'ara endavant CT– a l'ensenyament mitjà.

Per dur a terme aquesta operació, presentem, en primer lloc, una síntesi crítica de les principals teories lingüístiques que han bastit models de CT al llarg del segle XX i fins l'actualitat. En segon lloc, exposem breument quines han estat les principals aportacions de les ciències del llenguatge als mètodes de comentari. Posteriorment, fem una proposta oberta de quins pensem que han de ser els objectius didàctics de la pràctica de CT amb l'avinentesa que optem per un model de comentari que defuig l'ús d'una plantilla d'anàlisi tancada vist que, en molta volta, aquest procediment esdevé un exercici mecànic d'aplicació que encotilla les virtualitats del text que es pretén comentar.

Per tant, la nostra voluntat no és establir una fitxa de comentari a la qual s'han de emmotllar els textos, sinó que creiem més enriquidor, dins de la pràctica docent, copsar quines característiques ressalten en cadascuna de les columnes triades a fi d'aprofitar aquestes particularitats per valorar quins són els aspectes discursius o estilístics que els alumnes capeixen amb més facilitat o, per contra, quins elements els són més opacs i necessiten, per part dels docents, un recolzament teòric o pràctic major.

En definitiva, pretenem aprofitar els elements descrits més amunt i d'altres que sorgesquen als textos per millorar les capacitats lingüístiques dels alumnes. En aquest sentit, la nostra pretensió és facilitar els estris conceptuals i procedimentals que permeten l'alumne desenvolupar l'autonomia comunicativa en una societat en què, si més no quantitativament, l'allau de contextos enunciatius, d'àmbits d'ús, de gèneres... s'ha incrementat ostensiblement en les darreres dècades. Aquesta inflació informativa determina que l'alumne-ciudadà haja de gaudir de les eines lingüístiques necessàries per tal d'acabar amb independència, eficàcia i esperit crític la diversitat de contextos discursius que flueixen per la nostra societat.

5.1. Comentari de text des del segle XX ençà: revisió històrica

A ningú no estranya que els debats al voltant del CT han estat una constant dins del sistema educatiu des de fa un bon grapat d'anys. Sense ser gaire agosarats podríem dir que la manera de fer front al CT ha resultat un indicador de la perspectiva didàctica que el docent porta a terme a partir de les seues concepcions (i de les prescripcions del *curriculum*) sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura.

Malgrat que els escrits que presentem en aquest treball no formen part del discurs pròpiament literari, el fet que publicacions com *Comentari de texts* (editat per Bullent) de M. J. Cuenca (1996) o *TXT La lingüística textual aplicada al comentari de text* de Bordons, Castellà i Costa (2005) (editat per la Universitat de Barcelona) empen un mener conceptual i metodològic semblant a fi de comentar textos literaris i no literaris ens convida a sintetitzar l'evolució del panorama del comentari de text literari en els darrers cent anys. Amb aquesta operació cerquem ubicar la nostra proposta de comentaris de columnes periodístiques dins de l'evolució que aquesta pràctica ha experimentat en el sistema educatiu de l'ensenyament mitjà.

Durant bona part del segle passat, els estudis lingüístics van experimentar contínues transformacions que, des de postures força oposades, van enriquir, de manera inqüestionable, les possibilitats d'estudi de les disciplines lingüístiques i, consegüentment, les aplicacions didàctiques que van emergir amb cadascuna de les noves tendències epistemològiques.

Així doncs, l'esclat de paradigmes teòrics durant el segle XX suposà el sorgiment de diferents propostes de CT. Pere Ballart (Ballart, 2000: 18-28) fa una revisió sintètica dels procediments formals i temàtics amb què ha operat cada escola pel que fa al CT literari. Ballart distingeix tres grans períodes: a) estètic 1900-1950; b) lingüístic 1960-1970 i c) ideològic 1985-2000.

El període estètic suposa un trencament amb els models positivistes, que s'apropaven a l'objecte d'estudi des d'una visió historicista que bandejava les qualitats distintives de les obres. En canvi, tot i que amb models diferents d'actuació, les tres principals escoles d'aquest període

(el formalisme, l'estilística i New Criticism) posen el propi text com a protagonista principal de l'anàlisi.

En primer lloc, el formalisme entendre el CT com una recerca de la literarietat, és a dir, la discriminació d'aquells elements que reflecteixen un desviament del llenguatge ordinari (desautomatització) a fi d'establir les diferències entre el text literari i la resta de textos. La rèmora del CT formalista rau en el fet que la comprensió del text no n'és un objectiu principal.

En segon lloc, la fonamentació idealista de l'estilística francesa i alemanya malda per identificar quines han estat les motivacions que han provocat usos originals de la llengua. La finalitat consisteix a caracteritzar aquelles particularitats que singularitzen l'*estil* de cada text i, posteriorment, resseguir l'esperit especial que l'ha originat. Amado Alonso i Dámaso Alonso foren els autors més representatius d'aquesta perspectiva psicologista a l'Estat Espanyol.

Per últim, el New Criticism entén el text literari com un objecte autosuficient amb una força expressiva que li proporciona la qualitat estètica. Amb aquestes bases, el CT d'aquest corrent angloamericà bandeja les variables històriques, psicològiques i ideològiques atès que la valoració d'una obra no té en compte la seua càrrega contextual ni ideològica (*close reading*).

El període lingüístic del CT sorgeix als anys seixanta a partir de plantejaments vinculats amb l'estructuralisme lingüístic: les analogies en què es basa el sistema organitzatiu de la llengua permetrà també explicar el fenomen literari. D'aquesta manera, l'estudi d'un text no esdevé un fet aïllat, sinó que serveix per establir la xarxa de relacions que l'aplega a altres textos semblants. Ara, la literarietat s'expressa gràcies a la funció poètica, que es manifestarà en la insistència d'elements ja apareguts en el text (recurrències) a fi d'atraure l'atenció sobre la forma del missatge. Com que les recurrències es poden produir en qualsevol nivell de la llengua, el model de comentari recolza en l'anàlisi d'unitats significatives dels nivells fonètic, morfològic, sintàctic i semàntic. Aquesta línia d'anàlisi lingüística superarà l'àmbit dels discursos de caràcter literari per aplicar-se a altres tipus de discursos.

Per a Ballart, aquesta perspectiva estructuralista té algunes mancances ja que, si bé identifica un munt de dades, aquestes són poc pertinents; a més desatén aspectes comunicatius i pateix el capficament d'entendre, de nou, el text com un codi deslligat de la realitat (Ballart, 2000).

Tot i que no és aquest l'espai per a comentar obres bibliogràfiques concretes, no podem passar per alt l'opuscle *Cómo se comenta un texto literario* de Fernando Lázaro Carreter i Evaristo Correa Calderón atès que fou pregonament influent en l'ensenyament mitjà durant les dècades següents a la seua publicació l'any 1957. Aquesta proposta de comentari textual superava els anteriors mètodes didàctics basats estrictament en l'historicisme, tot analitzant-ne, a partir d'una hipòtesi interpretativa del tema del text, l'estructura compositiva i els recursos estilístics. Aquest plantejament permetia treballar coherentment els vessants estructurals i els aspectes d'elaboració formal, malgrat que la perspectiva general del model continuava sent immanentista i la seua aplicació es va portar a terme de manera excessivament mecanicista (Salvador, 2011: 122).

Com tota pedra fa paret, aquests models anaren evolucionant amb les aportacions de la pragmàtica amb què superem el concepte de text per a entendre l'acte comunicatiu des de la perspectiva del discurs. Aquest canvi de paradigma enriqué els esquemes immanentistes anteriors, tot entenent la comunicació com un procés en què autor i destinatari construeixen el sentit del text gràcies als elements lingüístics i als factors sociodiscursius (àmbits d'ús, gènere, horitzó d'expectatives, actes de discurs, marc cognitiu...) que envolten la comunicació. V. Salvador entén aquest desenvolupament del model de comentari com una recuperació d'aquells aspectes de l'antiga Retòrica (*inventio* i *dispositio*) que, més enllà de l'*elocutio*, l'estilística havia anat oblidant (Salvador, 2009: 21).

Així, la incorporació en l'ensenyament mitjà de part de l'aparell teòric de disciplines com ara la lingüística textual, la pragmlingüística o l'anàlisi del discurs no s'inicia, tot i les resistències

que qualsevol novetat provoca en una institució força refractària als canvis com és l'ensenyament mitjà, fins a la dècada dels noranta.

Reprenent la divisió tripartita plantejada per Ballart, ens falta fer esment del període ideològic. A finals dels vuitanta sorgeix un impuls crític que té com a finalitat encabir totes aquelles variables socials que puguin servir per interpretar l'obra de manera més completa i més crítica. Certament, pretenen donar cabuda, en les anàlisis textuals, als condicionants socials que influeixen sobre la manera com el destinatari capeix l'obra. Fet i fet, esclaten amb força corrents com el *New Historicism* de tendència marxista, la crítica feminista, la postcolonial o els estudis de literatura comparada. Al capdavall, totes aquestes línies d'investigació convergeixen en l'objectiu de reivindicar l'estatut cultural de sectors històricament bandejats de la cultura institucionalitzada.

5.2. Fonts de què s'ha nodrit el comentari de text

En bona mesura aquest desenvolupament del CT ha estat possible gràcies a les aportacions que determinades disciplines lingüístiques han fet al comentari en les darreres dècades. Alguns autors (Bordons, Castellà i Costa, 2000: 29-42) estudien quines han estat les fonts científiques a partir de les quals ha abeurat el CT i n'identifiquen les aportacions cabdals:

Sociolingüística → els estudis de la diversitat lingüística –en especial els de Halliday– han permès descriure els factors que afecten el registre i, en concret, ubicar el concepte de gènere com a canal retòric a la vora dels canals físics de producció i de recepció. A més, el gènere també té punts d'intersecció amb el tenor funcional. Per tant, caldrà introduir l'alumnat en aquestes nocions per tal que entenga quines són les regles del joc que proposa el gènere com a marc preconstruït i, consegüentment, se posicione davant del text de manera adequada.

Lingüística textual → aquesta tendència permet superar l'esquema rígid que entenia el llenguatge i el text com a sistemes tancats, tot capgirant la mirada cap a un procés d'interpretació obert. De fet, entén el comentari d'una manera més global ja que estableix lligams entre diferents nivells lingüístics. Així, per exemple, els connectors s'anitzaran com a signes sintàctics superficials que manifesten lligams semàntics però també pragmàtics entre els elements que uneixen.

Certament, entre molts altres conceptes com els de macroestructura i superestructura, els tipus de progressió temàtica o la relació entre tipus de text i seqüència textual reflecteixen la importància d'aquestes aportacions.

Estudi de l'actuació lingüística → des de la pragmàtica i l'anàlisi del discurs s'ha enriquit com més va més l'aparell metodològic a partir del qual podem entendre l'enunciat com una actuació a què cal donar sentit gràcies a les relacions entre els diversos elements de l'enunciació. Les reflexions sobre els actes de parla, el principi de cooperació i les màximes conversacionals, els elements d'ostensió de la teoria de la pertinència o les valuoses reflexions sobre la polifonia són alguns dels més destacats conceptes que s'han integrat a la reflexió sobre allò que fem amb el llenguatge i, per tant, als comentaris de text en els últims anys.

En una línia semblant, V. Salvador (Salvador, 2009: 24-31) revisa les potencialitats que l'anàlisi del discurs posa a disposició d'un comentarista que “no puede hoy persistir en una orientación immanentista de su análisis y prescindir de todos estos factores pragmáticos a la hora de llevar a cabo su análisis (2009: 31)”. Entre aquests factors actualment irrenunciabls cita exemples com el concepte d'ethos, la responsabilitat enunciativa, la doxa, la coreferència o la metàfora *cognitivista*.

5.3. Objectius de l'aplicació dels comentaris de text

En primer lloc, cal subratllar que el procés de comentari i els objectius que proposem s'han d'entendre dins d'un programa d'ensenyament de llarg abast, tant pel que fa a l'anàlisi d'elements lingüístics particulars amb l'escalpel com si tenim en compte objectius de valoració crítica del conjunt de les columnes. Certament, aquesta proposta –com no pot ser d'una altra manera!- recolza en unes tasques i uns coneixements previs i, alhora, vol esdevenir un indicador de les dificultats que els alumnes manifesten davant d'aquells continguts discursius que els resulten més problemàtics. Fet i fet, el treball de comentari al voltant d'un gènere heterogeni com és la columna esdevé una eina ben útil per comprovar quins aspectes pragmlingüístics cal reforçar a fi d'assolir un grau més fefaent de comprensió d'aquest tipus de discurs i, si se'n permet, de qualsevol altre ateses les analogies i les relacions entre tot allò que forma part dels ensenyaments lingüístics.

Tenint en compte aquestes consideracions i els plantejaments teòrics i metodològics revisats fins ací, seguim, especialment, V. Salvador (Salvador, 2010: 442-444) per proposar els objectius següents:

- a) El foment d'una capacitat de concentració lectora, atenta i intensa, que possibiliti identificar els recursos de la llengua activats en el text i els procediments expressius i constructius usats per l'autor.
- b) La valoració de les columnes com a articulacions disposades per a la construcció de sentit coherent per part dels alumnes, que hauran d'aprendre a interpretar-los després d'examinar-los amb rigor acadèmic.
- c) La incentivació d'una actitud crítica que permeti la revisió reflexiva de les argumentacions exposades i dels biaixos ideològics que bateguen en el text.
- d) La inclinació cap a la lectura de la premsa entesa com a àmbit social d'informació però també de poder.
- e) La realització d'una anàlisi textual, que esdevindrà la producció d'un metatext que l'alumne haurà de saber planificar i desenvolupar.
- f) Com dèiem suara, la identificació d'aquelles mancances que dificulten la comprensió i, consegüentment, l'anàlisi d'aquestes dificultats amb la finalitat d'esbrinar on es troben els majors entrebancs i, així, endegar activitats per tal de poder superar-los, tot garantint una progressió en les competències discursives dels alumnes.
- g) Seguint Cassany (Cassany, 2000: 7-17), el foment d'una activitat de cooperació comunicativa entre els alumnes per tal d'omplir de sentit, valorar i produir textos amb visió coherentment crítica.

6. Presentació del corpus i dels comentaris respectius

6.1. Justificació de la tria

Com avançàvem en la presentació d'aquest treball, hem seleccionat un corpus de textos que, per la seua diversitat, ens permeten posar de relleu un ventall ampli de components discursius i estilístics. A partir d'aquesta premissa bàsica, hem triat una sèrie d'autors que, per les seues tendències temàtiques, ideològiques, estilístiques i dialectals donen joc a l'hora de desenvolupar els comentaris. De fet, i com ja hem indicat en altres apartats, la nostra proposta intenta escapolir-se de la tendència d'aplicació mecànica d'una plantilla de comentari preestablerta i,

altrament, aposta per destacar aquells elements textuais i enunciatius que assenyalen la línia de recepció del text o que, a partir de la focalització i comentari d'uns elements específics, puguen ajudar l'alumne a assimilar determinats valors comunicatius. D'ací, la nostra voluntat d'escollir un grup de columnes que ajuden a operar amb aquesta línia.

Tot i aquesta heterogeneïtat del corpus, la nostra tria té un punt de convergència important en el fet d'aplegar textos publicats, si fa no fa, en els últims deu anys. Amb aquesta variable volem trobar un punt d'intersecció entre les columnes que constitueixen el corpus a fi de centralitzar des d'aquesta variable els textos triats. A més, aconseguim exemplificar els aspectes analitzats amb columnes d'autors contemporanis ja que tots ells continuen publicant a hores d'ara i, dins del món de la premsa escrita, són notablement coneguts en el nostre àmbit lingüístic.

6.2. Columnes seleccionades

Referències dels textos:

1. *La responsabilitat de Las Provincias*. Martí Domínguez, *Quadern el País*, 2 de febrer de 2012.
2. *La intel·ligent no es casa*. Pilar Rahola, *El Periódico*, 6 de febrer de 2005.
3. El tema del tema. Quim Monzó, *El tema del tema*, *Quaderns Crema*, 2003.
4. *Villa Teresita*. Quim Monzó, *El tema del tema*, *Quaderns Crema*, 2003.
5. *Periodisme*. Isabel-Clara Simó, *Avui*, 20 d'abril de 2005.
6. *Estranya vaga general*. Francesc-Marc Àlvaro, *El Temps*, 2 de març de 2010.
7. *Deixar cremar*. Francesc-Marc Àlvaro, *El Temps*, 28 de setembre de 2010.
8. *L'escarabat malfeiner*. Martí Domínguez, *El Temps*, ?.
9. *L'alcalde de Ravenna*. Joan Francesc Mira, *Quadern El País*, 19 de febrer de 2012
10. *Una visita: tristor*. Joan Francesc Mira, *Quadern El País*, 1 de març de 2012.
11. *Tristany, Isolda i l'oxitocina*. Francesc Puigpelat, *Avui*, 19 de febrer de 2006.

La responsabilitat de "LAS PROVINCIAS"

(Martí Domínguez)

El diari *Las Provincias* publicava el 19 de gener passat un editorial titulat "Valencia es mucho más". Era un editorial sorprenent, amb el qual volia defensar que la nostra ciutat/país era molt més que la corrupció i l'escàndol. Deia: "Los ciudadanos reclaman responsabilidades y exigen explicaciones acerca de cómo se ha llegado a este agujero negro en que se halla sumida si región. Los casos de corrupción – llámense Gürtel, Emarsa, Brugal o cualquier otro- y los de despilfarro – un aeropuerto de Castellón sin aviones si pasajeros o la redundante Ágora- precisan de taquígrafos...".

L'editorial seguia per aquesta línia argumentativa, de tal manera que, si n'exceptuem alguns detalls, semblava més propi d'un diari progressista i esquerrer que de la capçalera dretana valenciana. D'aquest text editorialista, que no provenia del grup Correo, com passa moltes vegades, sinó que havia estat fet per algú de la casa, es despenia que el diari sempre s'havia oposat a aquesta política de "despilfarro" i el que ara estava succeint ells ho havien estat advertint des de feia temps. Qualsevol lector de la premsa

valenciana sap que això és fals, i que *Las Provincias* s'ha caracteritzat per ser un diari campista, sense cap línia crítica i independent. Aquest editorial, doncs, resulta equívoc, i tan sols es podia interpretar en clau de voler acostar-se a la nova línia del Consell, i denunciar els errors del govern anterior. Si abans era campista, ara s'ha metamorfosat en fabrista, i per sorpresa dels seus lectors "reclama responsabilitats" (cuidant-se molt, és clar, de dir a qui). I, tanmateix, tots sabem que *Las Provincias* ha ocultat tant com ha pogut el cas Gürtel i altres casos de corrupció, ha donat suport obertament i amb entusiasme a la Fórmula 1, la Copa Amèrica i els grans esdeveniments (visita del Papa inclosa). També tots sabem que anteriorment va estar al servei d'Eduardo Zaplana i que va defensar les Terres Mítiques i Ciutats de les Llums, i el que fera falta. De què ens parla ara? El prestigi d'aquest diari, fundat per Teodor Llorente, fa temps que el van dinamitar, i l'època de María Consuelo Reyna va significar el seu traspàs definitiu. Per tant, *Las Provincias* té part de responsabilitat de la decadència del poble valencià, i del dramàtic desprestigi que ens acompanya allà on anem. En compte de ser un diari independent i crític fa temps que es va convertir en una altra cosa. No obstant això, té raó quan diu que València és molt més que corrupció i malbaratament, però d'això molt més que és (cultura, ciència, educació) aquest diari ha parlat molt poc durant aquests anys. I ara, amb aquesta mena d'editorial, enfonsa encara més la seua credibilitat, per a nova vergonya de tots els valencians.

Martí Domínguez, *Quadern el País*, 2 de febrer de 2012

La intel·ligent no es casa

(Pilar Rahola)

Si ho han fet les universitat d'Edimburg, Aberdeen, Bristol i Glasgow i ho ha publicat *The Sunday Times*, se li ha de donar crèdit. Aquestes són les conclusions de l'estudi fet durant 40 anys: com més avança el nivell intel·lectual de la dona, més baixa la seva possibilitat matrimonial, fins al punt que les més llestes tenen un 40% menys d'opcions. Paral·lelament, per cada augment de 16 punts de coeficient, els homes augmenten un 35% de possibilitats de casar-se. No només això, les dones brillants busquen homes de nivell, i els homes brillants "escullen companyes que s'assemblin a les mares" i perdin la xaveta pel seu èxit i la seva brillantina cerebral. És a dir, la dona accepta la competència intel·lectual en la convivència, i l'home no la suporta. Remata una altra anàlisi a *l'Australian Twins Registry*: "Les intel·ligents odien perdre el temps, i per això no el perden amb els tontos". Amb la qual cosa, troben menys opcions.

Un simple estudi que em recorda aquella expressió explícita que va encapçalar el capítol d'un llibre meu: "El poder femení arruga el penis". L'ha arrugat durant dècades, fins al punt que la intel·ligència masculina era considerada un atractiu, i la femenina, una impertinència. ¿Inseguretat masculina? Sens dubte. No obstant això, i malgrat l'estudi, crec que cada dia hi ha més homes seduïts per l'èxit femení i la seva libido no només no s'espanta, sinó que s'engrandeix. Avui hi ha homes que estimen dones brillants. Són els més interessants: saben ser homes sense necessitat de competir com a mascles.

Pilar Rahola, *El Periódico*, 6 de febrer de 2005

El tema del tema

(Quim Monzó)

Aquest cap de setmana, just quan va començar a fer-se evident que l'efecte 2000 havia estat una enganyifa, vaig sentir Xavier Pomés, conseller d'Interior, explicant a la ràdio que no hi havia cap problema.

Més ben dit: el que seria aquest cap de setmana, just quan va començar a fer-se evident que el tema efecte 2000 havia estat una enganyifa, vaig sentir Xavier Pomés, conseller d'Interior, explicant al que seria la ràdio que el tema efecte 2000 no havia comportat el que serien problemes. Aquí em vaig adonar que també ell és un temàtic, un d'aquests que es deleixen pel tema del tema. Em refereixo al que són aquestes persones que no parlen de transports, de mitjans de comunicació o de peres llimoneres, sinó del tema transports, del tema mitjans de comunicació i del tema peres llimoneres. S'han adonat que els substantius no cal que vagin tots sols, pobrets, sense que la paraula "tema" els precedeixi per atalaiar el tema enemics en el que seria l'horitzó. Si, per exemple, diguessin: "S'ha de debatre l'horari nocturn del metro", se sentirien insegurs, com si els faltés alguna cosa. Per això diuen: "S'ha de debatre el tema de l'horari nocturn del metro." ¿Quina importància pot tenir que el que és la paraula "tema" no tan sols no hi pinti absolutament res sinó que faci carregós el que és el text? A ells els sembla que dóna al tema xerrameca un aire prosopopeic i això és el que compta.

Igual que tots els temàtics, a més d'anteposar la paraula "tema" a cada substantiu que té a l'abast, Xavier Pomés farceix el que seria el seu discurs amb una altra de les falques que aquests últims temps no pot faltar en el tema oral: les formacions tipus "el que és" o "el que seria". Molts periodistes, sobretot de la ràdio i la televisió, tenen una tirada especial pel que seria el còctel resultant d'adjuntar el que són aquestes dues falques. Així s'aconsegueixen meravelles coma ara "El que seria el tema fitxatges queda definitivament ajornat fins al final de la temporada". O, encara millor, "... fins al final del que és la temporada".

Tret d'alguna excepció, els polítics també es passen el dia amb el tema a la boca. Per això no em va sorprendre l'adscripció del conseller Pomés a la penya temàtica. En el que és el nostre país, està absolutament demostrat que per ser conseller no cal tenir cap mena de domini especial del tema lèxic ni del tema sintàctic, i com a mostra n'hi ha prou amb Vilajoana, que és conseller del tema cultural. En el que són la Gran Bretanya o França, a nivell de tema ministerial són impensables ministres que caiguin en el que serien clixés i falques d'aquesta magnitud, i menys amb la lleugeresa i assiduitat amb què hi cauen el que serien els nostres. Però, esclar, el tema respecte pel que és el tema llengua és sagrat en el que serien aquells països, on abunda el que és la convicció que els càrrecs públics han de donar el que seria exemple i, per tant, no poden ser-ho si quan obren la boca demostren, en el que és el tema expressió verbal, un nivell propi del que seria un estudiant d'Eso si no fos que, en el tema estudiants, ho que és l'exigència pel tema expressió verbal està a ho que serien les últimes.

Quim Monzó, *El tema del tema, Quaderns Crema, 2003*

Villa Teresita

(Quim Monzó)

Des de diumenge, l'estadi del Rayo vallecana ha passat a dir-se Campo de Fútbol de Vallecas Teresita Rivero, un nom ben enrevessat. L'acord es va adoptar després d'un referèndum que es va celebrar el mateix diumenge, abans del partit que havia d'enfrontar el Rayo amb el Mallorca. En el referèndum només hi van participar 764 dels 2777 abonats de la temporada passada. D'aquests 764 votants, 564 van estar a favor de posar el nom de la presidenta a l'estadi. Teresa Rivero va declarar que estava emocionada. Ella mateixa explicava a El Mundo Deportivo: "És el reconeixement a l'esforç del meu marit, José María Ruiz Mateos, que va agafar el club quan estava a punt de desaparèixer."

Posar el nom del president actual als estadis de futbol propietat d'un club no és cap idea nova. L'estadi del Real Madrid ja es deia Santiago Bernabeu en vida de don Santiago, sense que això el fes posar gens vermell. Si la memòria no em falla, amb el Vicente Calderón va passar el mateix. El costum s'ha repetit

altres vegades, i es repetirà moltes vegades més. El Betis també ha anunciat que canviarà el nom del seu estadi. Quan finalment acabin les obres que hi fan, el seu president, Manuel Ruiz de Lopera, li traurà el nom de Benito Villamarín i el rebatejarà com a Estadio Ruiz de Lopera. ¿I per què no ho hauria de fer, si és l'amo de l club?

Però aquest costum presenta un problema, no pas pels propietaris, sinó pel club, pels eus socis, pel prestigi, pel seu patrimoni: si cada capitalista que n'agafa les regnes decideix canviar el nom de l'estadi i batejar-lo amb el seu, el club es converteix en un ioió en mans de nens capritxosos i la seva imatge es devalua. Una vegada –deu fer cosa d'un any- Ruiz Mateos ja va estar a punt de deixar el Rayo. Ara l'estadi es diu Teresa Rivero, però quan se n'atipin definitivament i el club passi a unes altres mans, ¿l'amo nou conservarà el nom de Teresa Rivero o el substituirà pel seu? Aquesta serà la recompensa que rebran els 564 llepes que diumenge van votar a favor del canvi de nom. I el mateix passarà quan, un dia encara llunyà, el Betis deixi de ser de Ruiz de Lopera. Dubto molt que el nou pagador conservi el nom del pagador anterior.

L'obsessió per personalitzar el nom dels edificis que compra delata el nou ric. Compro el club i, com que és meu, li poso el meu nom. Exactament el mateix que fan els que compren un impecable xalet noucentista i per començar decideixen arrencar les rajoletes que diuen "Villa Rosita" i posar-hi un rètol d'alumini que diu, en lletra anglesa, "Villa Pepita". L'actitud de Rivero i de Ruiz de Lopera és parenta de la dels que es passen amb el seu nom a la matrícula del cotxe. I de la dels tifes amb pretensions que exhibeixen nomeolvides d'or que duen gravat, no pas el nom de la nòvia, sinó el d'ells. Suposo que ho fan perquè, en cas d'amnèsia, en tinguin prou de mirar-se el canell per, almenys, saber com es diuen.

Quim Monzó, *El tema del tema, Quaderns Crema, 2003.*

Periodisme

(Isabel-Clara Simó)

El setmanari *Sunday Mirror* ha hagut de retirar un número per haver confós la foto d'un home per la d'un perillós delinqüent sexual. No té importància, et dius; de fet, el *Sunday* és pur periodisme groc. Tanmateix, ¿quantas cadenes de televisió, algunes de ben serioses, han hagut de demanar disculpes per un error gruixut? Són coses que passen cada cop més sovint. Sobretot a la televisió. Crec que la causa d'aquest increment d'errors és que el periodisme actual té dues pressions que són molt difícils de neutralitzar. La primera és la necessitat de tenir primícies. Una primícia vol dir arribar abans que els altres a una notícia, i així, fins i tot els periodistes més responsables es veuen empesos a arrencar a córrer; això ha passat tota la vida, però ara la cursa és despietada, fins a l'extrem que no hi ha temps literal de comprovar-ne les fonts, i per això hi ha errors que altrament serien inexplicables.

La segona pressió és només televisiva: la necessitat de crear la pròpia notícia, ficats per la força en una segona cursa que els responsables justifiquen per la vulgaritat, la morbositat i la frivolitat de l'audiència. A aquest efecte, es busquen persones que cridin, s'inventen enfrontaments acalorats, i creen monstres artificials disposats a jurar que Elvis Presley està viu, que Diana de Gal·les va morir víctima d'un complot o que dos presentadors famosos s'entenen. Jo he vist, avergonyida, en un programa de Canal 9, com el presentador s'ajupia, mentre la càmera enfocava el públic, i corria entre les grades dient: "Crida més! Dignes paraules! Enfada't! Insulta-la! Vá! Vá! Que això és televisió!". I he sentit seriosos analistes dient que en tal dona molt joc televisiu, perquè fa anar els braços, crida i diu coses intel·ligibles, ja que el preceptiu xiulet per a les paraules gruixudes tapa tot el que diu. En programes de debat ben formals, he sentit com el presentador deia en privat: "Necessitem marro. Hem de pensar algú que o bé faci el ridícul davant la càmera o bé que faci fer el ridícul a un altre. Se us acut algú?".

Hi ha, però, un problema de límits. La ficció ja ens ha ensenyat programes del futur on maten una persona en directe. I aquests límits, quan s'hi arriba, o bé s'hauran de traspasar o bé s'haurà de retrocedir. De nosaltres depèn, ja que l'explicació sempre és la mateixa: és que això, diuen, és el que demana el públic...

Isabel-Clara Simó, *Avui*, 20 d'abril de 2005

Deixar cremar

(Francesc-Marc Àlvaro)

Marc Castellnou, cap dels GRAF, unitat a la qual pertanyien els cinc bombers de Lleida que es van morir a l'incendi del 21 de juliol de l'any passat a Horta de Sant Joan, va declarar en la seva compareixença al Parlament que “vivim en un país que crema i que, en certs moments, hauríem de deixar cremar”. En un ambient emocionalment intens, va afegir que “estem fent un esforç per una cosa que no val tant”. El seu diagnòstic és fruit del dolor per la pèrdua dels companys, però no em sembla dit a la babalà, al contrari. Si un responsable d'un equip de bombers especialitzats proclama que el foc, a vegades, ha de fer la seva, deu ser per algun motiu. No em sembla pas cap frivolitat. D'una altra banda, és ben sabut que els boscos sempre han cremat i, després, han tornat a sorgir. En la mentalitat ancestral dels pagesos hi ha aquesta visió al llarg termini de la natura, molt allunyada de la mirada apocalíptica de nosaltres, atabalats urbanites. La natura es transforma constantment, i això inclou els incendis i més malvestats.

Hem de pensar en les paraules del bomber Castellnou. Segurament, els ecologistes han posat el crit al cel i han blasmat aquest discurs, que sembla afavorir el campí qui pugui i la deixadesa. Però els ecòlegs –els savis en la matèria– saben perfectament que la dialèctica entre destrucció, creació i regeneració estableix els equilibris al planeta. És cert que la mà de l'home pot trencar aquests equilibris, sobretot a partir del moment que superem uns certs llindars subtils i fràgils. Tanmateix, sempre han portat bec les oques. Vull dir que, des del neolític, l'espècie humana no ha fet res més sinó modificar el paisatge a conveniència, explotant els recursos que ha necessitat a cada moment per al seu progrés.

Cal apagar sempre un incendi forestal? La pregunta és pertinent. I no únicament pel que fa a l'ús de mitjans i recursos públics, o al risc per a les vides humanes dedicades a aquesta empresa. La pregunta és un cop de roc al cor de la nostra concepció de la seguretat i el benestar, un cop de roc contra les decisions que prenem mecànicament. Potser allò més intel·ligent, més prudent, més adequat i més ecològic, en determinats casos, és deixar que el foc faci via. És clar que avui trobaríem molt pocs polítics disposats a defensar davant el públic una decisió tècnica d'aquesta mena. Al qui ho fes li caurien crítiques de totes bandes i dirien d'ell que és un cínic i un irresponsable perillós.

Què val un bosc? Aquesta també és una pregunta inquietant. El bomber ha dit que no val tant, sobretot al costat de cinc vides.

Francesc-Marc Àlvaro, *El Temps*, 2 de març de 2010

Estranya vaga general

(Francesc-Marc Àlvaro)

Aquesta setmana ha de tenir lloc una vaga general a les Espanyes, anunciada des de fa mesos. Molta gent ho passa malament amb la crisi, però, en canvi, no sembla que hi hagi un ambient gaire propici a una jornada de protesta d'aquesta mena. La plana major dels sindicats majoritaris s'ha mobilitzat de valent els darrers dies perquè hi ha por que la convocatòria faci figa. Per quins set sous la vaga general prevista per al 29 de setembre no provoca grans entusiasmes? Us proposo de tenir en compte tres possibles causes.

En primer lloc, és una vaga que no té un enemic clar identificat. És cert que el govern central ha portat a terme una retallada social històrica i que ho ha fet després de jurar i perjurar que no ho faria. Zapatero ha canviat i ho ha fet bruscament, i el seu públic natural està empipat. Això no obstant, tothom accepta que aquesta crisi és un assumpte global que ultrapassa les polítiques de cada estat. Contra qui ens hem de manifestar? Contra el govern central? Contra els bancs? Contra el capitalisme en general? Les

responsabilitats són repartides i difuses. Per tant, costa de veure què en traurem, de fer una aturada en massa. Tothom sap que la vaga general no canviarà res.

En segon lloc, hi ha el paper ambigu dels sindicats. Malgrat la gesticulació i les grans paraules, els dirigents sindicals no volen fer caure el govern del PSOE que, al capdavant, consideren més amic i més còmplice que qualsevol eventual gabinet presidit per Rajoy. La gent percep que els sindicats voldrien fer la truita sense trencar els ous, aconseguir que la vaga general tingues un seguiment majoritari sense erosionar més del compte Zapatero. Cal afegir a això el fet que a moltes empreses -sobretot les petites i mitjanes- la situació és tan magra que ningú no vol perdre ni un segon de feina.

En tercer lloc, hi ha un problema de relat. El recurs a la vaga general remet a un món que ja no existeix en les societats desenvolupades. La matriu revolucionària d'aquest format entra en contradicció amb les aspiracions que té la majoria que viu d'un salari. La vaga es fa per protestar contra la pèrdua d'ocupació i de poder adquisitiu, no pas per mirar de bastir un sistema alternatiu de producció i d'organització social. Els grans sindicats són part importantíssima del sistema tal com el coneixem, no en volen pas el final, sinó la continuïtat. En això, com en tantes altres coses, el sindicalisme contemporani és d'una esquizofrènia que fa feredat. Al final, tingui més èxit o menys la vaga, haurem de mentalitzar-nos que aquesta crisi va per llarg.

Francesc-Marc Àlvaro, *El Temps*, 28 de setembre de 2010

L'escarabat malfeiner

(Martí Domínguez)

Fa uns dies passejava per la serra del Tejo, a Requena, quan de sobte entre el fullam de gramínies vaig sentir un friseig ben familiar, un zigo-zigo, un grinyol de bestiola petita, insignificant, entomològica. M'hi vaig acostar i amb alegria vaig descobrir dos esplèndids escarabats piloters que mantenien una xardorosa relació prop d'una magnífica bola d'excrement. En un principi, la ment deformada per la bellesa del paisatge, vaig veure-hi un reflex de felicitat pregona, i quan els dos escarabats començaren a empenyar-se i a rodolar costa avall, enganxats per les potes, en una abraçada llarga i intensa, vaig interpretar un amor conjugal apassionat, delirant, apoteòsic. Vora el lliri en flor, vora els centenars de papallones que omplien aquelles soledats, la parella d'escarabats s'iniciava en l'amor, amb l'omnipresent i conhortadora presència de la boleta d'excrement, celebrat símbol entomològic de la suculència, de l'abundància i de fertilitat.

Però en examinar de més a prop els escarabats, vaig descobrir, sorprès, que es tractava de dues femelles. Diversos pensaments m'assaltaren, eixorques cavil·lacions que seria difícil de resumir en ordre exacte. Tot i això, de sobte vaig recordar un extraordinari text de Fabre, dels seus *Souvenirs entomologiques*, en què contava que havia observat un escarabat gorrista, esquenadret i malfeiner, furtar la boleta d'excrement a un de més sòmines i innocent. I veges per on, en aquell moment en el comportament d'aquells dos insectes ja no vaig descobrir els gestos senzills que enardeixen l'amor tímid, sinó la lluita més despietada per l'experiència. Un dels escarabats, l'autor directe d'aquella pereta d'excrement, polida, feta acuradament, defensava el seu treball i, alhora, la seua esperança reproductora. L'altre, desesperat, potser perquè no havia trobat cap buïna adient, o perquè no havia aconseguit vèncer el tedi, la mandra universal de l'existència, es lliurava a la temptació de furtar-li-la. I jo, espectador impotent, els mirava lluitar i perseguir-se. Hauria volgut ajudar, però la indecisió, el dubte d'afavorir el culpable, el mandrós, m'estabornia l'esperit. I, d'altra banda, ¿com saber si l'opció "furtar-boleta-excrement" no era la *biològicament* adequada? En el fons, avui dia i amb aquesta calor, ¿qui tindria ganes de treballar!

Martí Domínguez, *El Temps*,

L'alcalde de Ravenna

(Joan Francesc Mira)

Això era que a la ciutat de Ravenna, lloc on m'agradaria viure en la serenitat dels seus carrers i places, a la basílica de San Francesco, al costat del sepulcre de Dante i davant d'un centenar i mig de persones, vaig explicar l'itinerari de la *Divina Comèdia* en llengua catalana, començant amb la traducció d'Andreu Febrer, el primer terç del segle XV, i acabant amb la versió moderna meua. Els assistents es van sorprendre una mica que, en una literatura tan poc coneguda internacionalment com la nostra, les traduccions del gran llibre de Dante tingueren una història tan antiga i tan rica. En fi, que vam parlar, vam recitar el cant XVIII del Paradís, un rapsode professional en italià, jo en català, després el prior dels franciscans em va fer lliurament del *Lauro Dantesco*, en memòria de la visita, i pareix que la clientela se'n va anar a dormir discretament satisfeta. Abans de començar, però, vaig acostar-me a saludar el senyor batle de la ciutat, assegut a la primera fila, i li vaig fer una petita broma. "Senyor sindaco", que li vaig dir, "se suposa que la funció del seu càrrec consisteix a intentar millorar la ciutat, no és cert?". "És clar", que em digué l'alcalde, "això mirem de fer". "I com es fa", li vaig dir jo, "per millorar una ciutat que ja és perfecta?". Em fa l'efecte que una cosa així no li l'havia dita mai ningú. I em va respondre: "Mire, quan una paret està molt bruta, les taques no s'hi veuen; però quan està neta, una sola taca és una ofensa per als ulls. Aquest és el meu problema". A Ravenna, ciutat burgesa, visiblement rica i pròspera, les majories d'esquerra són espectaculars, i el berlusconisme, gairebé insignificant. L'alcalde, doncs, està atent a les taques que puguen embrutar la perfecció dels murs físics, polítics o ètics de la seua ciutat. Sap que, si la brutícia omplira les parets, els despatxos oficials i les institucions, les taques no s'hi veurien i ell no s'hauria de preocupar de la netedat pública i cívica. Com en tantes ciutats d'aquest país nostre, on la brutícia cívica i moral és tan espessa i extensa, que els alcaldes i alcaldesses ja ni tan sols la veuen, ni la miren. I si l'alcalde de Ravenna vinguera a València a explicar com governa, segurament ni tan sols l'entendrien.

Joan Francesc Mira, *Quadern El País*, 19 de febrer de 2012

Una visita: tristor

(J. F. Mira)

Per un llibre que estic intentant escriure, i que tindrà un component de memòria infantil i adolescent, he fet una visita llarga als llocs on vaig passar la primera part de la vida, a l'extrem sud del terme municipal de València. Fa seixanta anys, era encara com un poble de llauradors, rodejat de camps pulcrament treballats, d'alqueries i de barraques habitades. Era l'horta, però amb tramvia a la porta de casa. I ara no és ni ciutat ni camp, només una destrucció insensata, cases tancades o perdudes, enormes blocs impersonals de pisos, la casa on vaig nàixer convertida en un garatge gris i desolat, l'antiga bellesa perduda. No hi ha barraques vives entre els camps, cosa fins un cert punt ben natural, però tampoc barraques conservades com a memòria o com a història. I poques alqueries dignes del seu nom i encara actives i habitades. He passejat llargament pel vell Camí Reial i pels antics camins que eixien de la Torre cap a Paiporta o Castellar, pel camí de l'Alqueria d'Alba, pel camí vell de Picassent, i tot era desolació i apagament implacable de la vida d'aquesta horta nostra, en altre temps única i bellíssima. Tot era asfalt de carreteres, alqueries tancades o ruïnoses entre enllaços d'autopistes, horribles munts de ferralla de cotxes, magatzems improvisats i dispersos on hi hagué moreres verdes i cases plenes de vida, solars coberts de brutícia, herbassars grocs, tot l'espectacle del desastre que ningú ha volgut evitar. Com si no haguera estat possible evitar-ho, com si la modernitat, el progrés, la indústria i el comerç i tot això hagueren de suposar necessàriament la destrucció d'un dels més esplèndids, singulars i densos paisatges humans que els valencians hem sabut produir com a cosa única i pròpia, i el triomf de la lletjor. Com si tot això no fóra una cultura que calia preservar amb tot l'amor, la dedicació, els plans i els diners que hagueren fet falta. Però ja se sap que invertir en cultura vol dir, en primer i quasi únic lloc, fer museus d'art contemporani, planetaris hemisfèrics, aquaris oceànics i altres projectes igualment profunds i sumptuosos. Així és com va, i si no hi estàs d'acord del tot, és que no entens la modernitat.

J. F. Mira, *Quadern El País*, 1 de març de 2012

Tristany, Isolda i l'oxitocina

(Francesc Puigpelat)

Per Sant Valentí vaig llegir els articles que els diaris dedicaven a allò que es coneix com el “còctel bioquímic” de l'amor. Vaja: que els científics ja han esbrinat què dintre és això d'estar enamorat. Sembla que podem arxivar els versos i les especulacions de Shakespeare, de Flaubert i de Freud: la resposta és a les hormones. En resum, l'enamorament és causat per la secreció d'un seguit d'hormones: la finilananina, la dopamina, l'oxitocina, l'endorfina i l'epinefrina.

Quan un s'enamora, té el cervell ple de totes aquestes hormones. La dopamina, per exemple, es multiplica per 7000, i el seu efecte multiplicat pel de la finilananina, és el que bloqueja la capacitat de raonament dels enamorats. És així que un enamorat veu l'estimat (o estimada), tot el que l'envolta i, en suma, el món, de color de rosa. Com que totes aquestes hormones són semblants als opiacis (per composició química i per efectes al·lucinògens) queda demostrat científicament aquell vell tòpic segons el qual l'amor ve a ser una mena de droga. I, com que la ciència també demostra que aquestes substàncies duren just un any, també tenim l'explicació de per què, després de l'enamorament, o arriba el buit o s'entra en la fase del matrimoni.

Fins i tot s'ha demostrat que el nivell de fidelitat conjugal d'una persona va en relació amb la seua capacitat de segregar oxitocina. Aquells que en produeixen gran quantitat són fidels. Els que no, tendeixen a cansar-se molt aviat.

Interessant, oi? Fet i fet, serviria per reescriure bona part de la història de la literatura. Per exemple: la Guerra de Troia es va produir perquè Helena va causar una secreció fabulosa d'epinefrina en Paris. O que Tristany i Isolda van prendre un beuratge màgic a base d'oxitocina després del qual van haver de restar per sempre fidels l'un a l'altre. O podríem imaginar-nos una de les amants de Giacomo Casanova etzibant-li: “no et retrauré allò tan tòpic que no saps estimar. Només consulta un metge: et falta oxitocina”. O el senyor Capulet que crida sa filla Julieta i exclama: “Ara vols muntar tot un sidral amb Romeu? Fes-t'ho mirar, xata: et sobren endorfines”. O un amic oficial rus li dona un consell a Vronski: “Oblida aquesta Anna Karenina. Només et durà maldecaps. Al capdavant, totes les dopamines son iguals”.

Aquesta mena de converses poden sonar estrambòtiques, però tindrien una base totalment real. Una altra cosa és si ens agradaria utilitzar-les; és a dir, assumir la prosaica bioquímica que hi ha rere l'amor. A tots ens agrada creure que l'amor, quan ens arriba, és una cosa sublim, única i inclassificable. És allò que exclamava Camoes: “L'amor és un no sé què, que neix no sé on, que ve no sé com i que dol no sé per què”.

Quan tenia quinze anys, vaig descobrir el que era el foc, segons la ciència. El profe va explicar: “El foc és una reacció química d'oxidació-reducció”. La decepció va ser horrorosa. I l'amor? Què és? Més m'estimo que m'ho conti Tolstoi, que no pas un Nobel de química.

Francesc Puigpelat, *Avui*, 19 de febrer de 2006

6.3. Comentaris

LA RESPONSABILITAT DE “LAS PROVINCIAS”

(Martí Domínguez)

El text analitza la intencionalitat d'un editorial del diari *La Provincias* publicat el 19 de gener de 2012 en el qual, aquest diari conservador d'àmbit valencià, mostrava la seua preocupació davant de la delicada situació econòmica del País Valencià. Com intentarem explicar, Martí Domínguez s'hi mostra sorprès ja que la línia editorial de *Las Provincias* ha destacat històricament per donar un suport incondicional a les polítiques governamentals de la dreta valenciana.

Així, la columna analitza per què aquest editorial suposa un desviament respecte a les posicions atàviques de *Las Provincias* i enraona sobre les causes que han pogut motivar-lo. En aquest sentit, podem classificar aquesta columna com a *metaperiodística* i, per aquest motiu, fóra bo de fer un treball previ de contextualització del discurs politicomediàtic amb la finalitat d'emplenar les llacunes enciclopèdiques que els alumnes hi puguem tindre.

Per tant, les característiques *metaperiodístiques* d'aquest text ens poden ser ben útils per apropar-nos a tot un ventall de factors que ajuden a interpretar-lo. I diem que ajuden a interpretar-lo perquè, en el marc enunciatiu que proposa aquest treball, hi ha dues variables que n'afecten la comprensió: adreçar-se a un lector no model (alumne) i comentar-lo acceptant un desplaçament (aula) de les coordenades d'enunciació originàries.

Per consegüent, prèviament a la lectura del text, caldrà tindre en compte, des del punt de vista de l'anàlisi del discurs, factors com ara els gèneres periodístics, la situació de la premsa al País Valencià, la línia editorial de les capçaleres, el singular annex on Domínguez publica, l'*ethos* de l'autor, els perfils dels respectius lectors models, el context sociopolític a què es fa referència...

Com dèiem, pensem que aquesta tasca resulta cabdal quan treballem amb textos periodístics reals que, si més no, suposen una distorsió de les coordenades d'enunciació que originàriament qualsevol text representa. Aquest desplaçament del context d'enunciació encara es fa més manifest quan fem servir gèneres periodístics que, en casos com el d'aquesta columna, per una banda, tendeixen a fidelitzar els seus lectors i, per una altra, tracten assumptes d'actualitat en el marc d'una mena de diàleg entre diferents maneres d'entendre el periodisme i la societat.

Amb aquesta finalitat, hem optat per indicar, entre parèntesis i/o negreta, alguns conceptes que fóra bo comentar per garantir una major comprensió d'aquesta columna i, així, manifestar la importància de conèixer determinades variables discursives a fi d'entendre els mecanismes del discurs sociomediàtic.

Fet aquest preàmbul, analitzarem els aspectes que identifiquem com a més destacats d'aquest text.

Si el títol de l'escrit ja ens presenta el tema, la primera frase serveix per ubicar el lector en l'origen de la reflexió que dóna lloc a la columna: la publicació d'un editorial (*Valencia es mucho más*) del diari *Las Provincias*. Tot seguit Martí Domínguez (*ethos*) el qualifica de *sorprenent* i abstractu, com a tesi de l'editorial (*gèneres periodístics d'opinió*), que València és molt més que la corrupció. Posteriorment, fa una citació considerablement extensa –si tenim en consideració la brevetat d'una columna– que serveix perquè siga el lector qui objectivament pugua valorar les idees de *Las Provincias* sense els sedàs de cap altra veu. El fragment citat parla de les responsabilitats que els ciutadans valencians demanen davant de les notícies sobre corrupció (*context politicoeconòmic*).

Una vegada ha permès que el lector es faça una idea del contingut de l'editorial, el valora com a “més propi d'un diari progressista i esquerrer que de la capçalera dretana valenciana”. El lector model, coneixedor del marc enciclopèdic del *discurs politicomediàtic valencià*, ja havia pogut inferir per què l'autor havia qualificat de “sorprenent” les crítiques de l'editorial a la situació política valenciana. Tanmateix, aquesta qualificació de l'editorial com a proper a una línia progressista ajuda el lector menys avesat a situar-se en les coordenades dels mitjans valencians per desembolicar la troca argumental de la columna.

Domínguez continua analitzant el text i n'informa de l'autoria: *no provenia del grup Correo, com passa moltes vegades, sinó que havia estat fet per algú de la casa...* Podríem aprofitar aquesta idea per fer cinc cèntims dels mecanismes interns dels *mass media* i, consegüentment, ajudar a entendre els detalls d'aquesta argumentació (*gestió grups comunicació*).

Aquesta primera part del text en què, com hem vist, ha situat les idees centrals de l'editorial en les coordenades de producció i de difusió conclou deduint que la intencionalitat dels

responsables de l'editorial consisteix a fer veure els seus lectors que *Las Provincias* ja havia advertit de les conseqüències de la política econòmica del Govern Valencià.

Contextualitzat el text i resumit el contingut, Martí Domínguez enceta una segona part de la columna on analitza les vertaderes motivacions del text comentat i, sobretot, fa un repàs força crític de l'actitud periodística del diari conservador durant els darrers anys. Amb tot plegat evidencia la hipocresia de "Valencia es mucho más".

Comença aquesta segona part amb l'elisió d'un connector de contrast que, tanmateix, el lector pot inferir fàcilment i que serveix per assenyalar la major força argumentativa del missatge que, a partir d'ara, es justificarà: (*Però*) *Qualsevol lector de la premsa valenciana sap perfectament que això és fals, i que Las Provincias s'ha caracteritzat per ser un diari campista...*

Veiem ací com l'autor fa referència explícita a un lector model que coneix els viaransys del discurs politicomediàtic, és a dir, és capaç d'identificar els mecanismes que influeixen en la presa de decisions d'un determinat mitjà per classificar-lo ideològicament (*diari campista*). A més, Domínguez evita fer la reflexió en primera persona per implicar en l'argumentació a una mena d'*auctoritas* mediàtica com és el lector habitual de premsa. D'aquesta manera, objectiva la crítica tot dient-nos que l'intent d'engany de l'editorial és fefaent.

Ara bé: l'autor interpreta aquest canvi de tarannà de "la capçalera dretana valenciana" com un intent d'apropar-se als responsables del nou Govern Valencià: *Si abans era campista, ara s'ha metamorfosat en fabrista*. Com dèiem abans, nosaltres utilitzarem aquesta columna en un context enunciatiu diferent a les coordenades en què va ser produït i rebut. Per tant, fóra bo contextualitzar conceptes com *campista*, *fabrista*, *cas Gürtel* o *Zaplana (marc enciclopèdic política valenciana)* perquè el nostre lector conega, ni que siga grosso modo, el moment polític del qual s'hi parla i pugua assimilar la globalitat dels arguments.

El text continua la seua crítica amb un reguitzell de dades que funcionen com a arguments d'exemple i que trauen a la llum la barra que suposen -fins i tot "per a sorpresa dels seus lectors"-, les noves exigències de *Las Provincias*. Pragmàticament, el més interessant d'aquest inventari de vergonyes rau en la tria recurrent d'una construcció amb un subjecte que inclou tota la comunitat i un verb epistèmic de certesa inequívoca amb el qual implica el lector-ciutadà alhora que aconsegueix objectivar els arguments:

"Tots sabem que *Las Provincias* ha ocultat tant com ha pogut el cas Gürtel i altres casos de corrupció, ha donat suport obertament i amb entusiasme a la Fórmula 1, la Copa Amèrica i els grans esdeveniments (visita del Papa inclosa). També tots sabem que anteriorment va estar al servei d'Eduardo Zaplana i que va defensar les Terres Mítiques i Ciutats de les Llums, i el que fera falta."

Abans d'entrar en un breu comentari sobre el final del text, volíem fer un apunt de la tria estilística del plural en les noms propis anteriors (*les Terres Mítiques i Ciutats de les Llums*). Els noms propis són designadors rígids, és a dir, més enllà dels contextos identifiquen sempre la mateixa unitat. Per tant, aquests plurals de noms propis tenen alguna funció que caldrà explicar. Pensem que la funció pragmàtica d'aquesta tria estilística malda per criticar una manera de fer política a través d'uns plurals que manifesten com hi ha hagut un munt de projectes que exemplifiquen el balafament dels recursos comunitaris. Vet ací que l'autor opta per recordar alguns dels referents que designen, per antonomàsia, un paradigma de fer política. D'aquesta manera, aquests noms propis perden la unitat per esdevenir colpidores representacions d'una corrua de malbaratament. En altres paraules: aquests plurals designen un element antonomàsic que representa altres elements semblants.

L'autor empra de nou la primera persona del plural per fer una pregunta, tot activant la diafonia autodeliberativa, sobre el contingut de l'editorial (*De què ens parla ara?*). Com dèiem suara, l'ús del *nosaltres* inclusiu permet encabir els lectors en una manera comunitària d'entendre els fets i, per una altra banda, el díctic temporal "ara" subratlla el sobtat canvi de parer de *Las*

Provincias en un moment puntual que coincideix amb el moment de publicació de la columna i que pretesament vol allunyar-se de les conductes del seu passat. Pel que fa a la modalitat pregunta, cal dir que funciona com una mena d'exclamació emfàtica per palesar la indignació en conèixer el conat d'enganyifa.

Així doncs, l'autor –fill d'un antic director de Las Provincias– contestarà la seua pregunta palesant com a argument el seu coneixement del passat del rotatiu conservador fins a indicar metafòricament que aquest diari fa anys i panys que va deixar de gaudir de prestigi: *l'època de Maria Consuelo Reyna va significar el seu traspàs definitiu*.

Exposats els arguments, un connector consecutiu presenta la tesi, que recull el terme *responsabilitat* del títol i la petició de responsabilitats que l'editorial indirectament exigia: *Per tant, Las Provincias té part de responsabilitat de la decadència del poble valencià, i del dramàtic desprestigi que ens acompanya allà on anem*.

Fixem-nos que l'autor al·ludeix a la decadència del poble valencià en tercera persona per escollir, posteriorment, aquest plural de col·lectivitat amb què incideix en el *pathos* del destinatari.

Un cop exposada la tesi, rebla el clau de la crítica amb una estructura sintàcticament força complexa (connector de contrast amb element anafòric i adversativa posterior) però molt eficaç comunicativament. L'hàbil mecanisme retòric consisteix a exposar un argument, després un contraargument que concedeix vàlua als comentaris de *Las Provincias* per afegir, finalment, un nou argument contra l'editorial d'aquest diari a través d'una represa polifònica (*això molt més...*). Al capdavant, un joc dialèctic basat retòricament en la *concesio* clàssica a partir de tres moviments argumentatius.

No obstant això, té raó quan diu que València és molt més que corrupció i malbaratament, però d'això molt més que és (cultura, ciència, educació) aquest diari ha parlat molt poc durant aquests anys.

Finalment, en l'última frase, la conjunció “i” engega una implicatura conversacional generalitzada que acull un valor resultatiu no causal per incidir en els efectes negatius que per al diari i per als valencians (distinció ells/tots) ha tingut un editorial tan poc edificant. El temporal *ara* pretén remarcar, de nou, la intencionalitat passatgera d'una transformació que, no pas reforça el prestigi perdut, sinó que el devalua més encara.

I ara, amb aquesta mena d'editorial..

- Conclusions

Al remat, aquest text pot ser una bona justificació per abordar aquells factors que, més enllà dels elements purament lingüístics –però arrelats a ells– ajuden els lectors a bastir el significat global d'una columna d'opinió periodística. En general, hem relacionat el contingut concret d'aquest text amb tot allò que fa referència als diferents marcs enciclopèdics que una columna d'opinió de temàtica sociopolítica tracta i, aprofitant l'avinentesa, també hem volgut fer esment de les relacions (diàlegs o discussions) que s'estableixen entre els diferents mitjans de comunicació que operen en un mateix territori.

Per una altra banda, hem analitzat la funció argumentativa de determinats elements estilístics i pragmàtics com ara la primera persona de plural inclusiva, els connectors, el díctic “ara”, la conjunció “i”, els plurals dels noms propis o la *concesio* retòrica.

Aquesta columna fou publicada per *El Periódico* el 6 de febrer de 2005. L'autora, Pilar Rahola, ha col·laborat durant els últims anys en nombrosos mitjans de comunicació com a columnista de premsa escrita o bé com a participant habitual en diferents gèneres audiovisuals de diverses cadenes de ràdio i televisió. A causa dels seus posicionaments periodístics ha estat guardonada per lluitar contra l'antisemitisme i per denunciar les discriminacions cap a les dones.

- Estructura

1r paràgraf: Presentació del tema i arguments antiorientats

Tesi antiorientada

Reformulació de la tesi anterior

2n paràgraf: Ampliació dels arguments

Tesi definitiva

Conclusió valorativa

El text s'articula a partir de dos eixos discursius que corresponen, respectivament, a cadascun dels dos paràgrafs de què consta la columna. El primer paràgraf presenta el tema, els arguments d'autoritat i la tesi antiorientats, tot informant des d'una perspectiva objectiva d'un estudi amb què s'analitzen les possibilitats de trobar parella (tema). En canvi, el segon paràgraf es caracteritza per una presència destacada de la primera persona de l'autora, que rebut la tesi anterior alhora que hi manifesta la seua posició. Tot i que l'autora havia acceptat l'orientació global de l'anàlisi de l'estudi, hi ha una variable que resulta fonamental per entendre el seu canvi de parer: el pas del temps està produint una evolució en un sector dels homes pel que fa a acceptar, com a parella, dones amb un alt nivell intel·lectual. Fet aquest plantejament global, anem a pams per treure l'entrellat dels elements més destacats del text.

Per bé que el títol n'avança el contingut, ho fa d'una manera esbiaixada que té com a finalitat atraure l'atenció del lector més que servir de títol objectivament temàtic. A més, aquesta pretesa ambigüitat es fa més evident amb la primera oració del text, que inclou dos pronoms catafòrics que generen una expectativa de lectura ja que ens remetent a algun element posterior del text que només coneixerem si continuem llegint:

Si ho han fet les universitats d'Edimburg, Aberdeen, Bristol i Glasgow i ho ha publicat The Sunday Times, se li ha de donar crèdit.

Aquesta condicional, amb una apòdosi impersonal, serveix per presentar objectivament les conclusions de l'estudi –tema- a les quals feien referència els pronoms catafòrics anteriors i que són els arguments que fan costat a la tesi antiorientada. Ras i curt: pel que fa a les dones, un alt nivell intel·lectual és inversament proporcional a les possibilitats de casar-se. Pel que fa als homes, ocorre a l'inrevés: com més intel·ligents, més probabilitats matrimonials.

Com dèiem suara, Rahola presenta aquesta tesi no com a pròpia, sinó amb l'*auctoritas* de les prestigioses universitats responsables de l'estudi i del mitjà de comunicació que n'ha publicat els resultats. De fet, aquesta objectivitat es fa més palesa amb les dades exactes de les conclusions i, això sí, amb un operador escalar d'informativitat (*fins al punt*) que augmenta el potencial argumentatiu del contingut:

Com més avança el nivell intel·lectual de la dona, més baixa la seva possibilitat de casar-se, fins al punt que les més llestes tenen un 40% menys d'opcions, per cada augment de 16 punts de coeficient els homes augmenten un 35% de possibilitats de casar-se.

A més a més, el prestigi de l'esmentat estudi es consolida amb una informació sobre el període de temps durant el qual s'ha desenvolupat: ni més ni menys que 40 anys. Tanmateix, recordarem aquesta darrera dada per reflexionar-hi més avall.

Un marcador discursiu d'intensificació amb dixi textual (*No només això*) afig èmfasi amb més explicacions que resumeixen les conclusions de l'estudi. Tanmateix, en aquesta ocasió l'autora barreja dues opcions estilístiques oposades. Per un costat, busca l'objectivitat reportant en estil directe amb signes tipogràfics una part de la informació i, per un altre, en sintetitza una part amb uns termes modalitzats per pertànyer a un registre més col·loquial, que reforça la proximitat amb el lector (*perdre la xaveta*); o bé per traslladar una ironia quan fa un joc de paraules amb els conceptes brillant com a talentós i brillantina com a cosmètic per a fixar la lluentor dels cabells:

Els homes brillants “escullen companyes que s'assemblin a les mares”, i perdin la xaveta pel seu èxit i la seva brillantina cerebral.

Tot seguit, un connector textual de reformulació inclou una deducció que serveix de tesi d'allò dit fins ara. Fixem-nos que, en aquesta ocasió, l'autora també s'amaga amb una tercera persona però la tria eufòrica d'un verb que indica tolerància (*accepta*) per a descriure la conducta de les dones contrasta amb la construcció negativa disfòrica (*no suporta*) per a descriure el comportament irritable del homes:

És a dir, la dona accepta la competència intel·lectual en la convivència, i l'home no la suporta.

Per una altra banda, no volem deixar passar l'ocasió per fer un comentari sobre els valors de les conjuncions “i” en aquest fragment. En alguns casos la conjunció “i” té el valor copulatiu que se li sol concedir habitualment; no obstant, en l'exemple anterior copsem com pren un valor de contrast de caire argumentatiu. Observem uns altres exemples d'aquesta diversitat d'usos:

Les dones brillants busquen homes de nivell, i els homes brillants “escullen companyes que s'assemblin a les mares” i perdin la xaveta pel seu èxit i la seva brillantina cerebral.

Fet i fet, aquesta primera “i” té un valor de contrast semblant al de l'exemple anterior mentre que la segona expressa un valor consecutiu. Per últim, la darrera “i” enllaça com a copulativa dos sintagmes nominals. Per tant, aquest exemple pot ser ben útil per proposar com els valors de “i” es basen en la idea que la implicatura que dona lloc a aquesta conjunció és conversacional generalitzada, és a dir, no es tracta de continguts codificats convencionalment, sinó implicats conversacionalment. A més, s'anomena generalitzada atès que produeix un efecte segons el qual els diferents valors són una part del contingut semàntic de la conjunció.

Si tornem al final d'aquesta part del text, que coincideix amb el primer paràgraf, cal comentar que hi recull un altre argument d'autoritat en estil directe malgrat que un verb de dicció ben modalitzat (*remata*) intensifica aquesta altra deducció argumental, que sintetitza bona part de tot el que s'ha exposat fins ara. El contrast lèxic per al·ludir respectivament a les dones preparades i als homes poc formats és obvi:

Remata una altra anàlisi a l'Australian Twins Registry: “Les intel·ligents odien perdre el temps, i per això no el perden amb els tontos”.

Dèiem en encetar aquest paper que hi havia diferències considerables entre el primer paràgraf i els segon pel que feia a la línia discursiva seleccionada en cadascun d'ells. Ara és el moment de parlar-ne atès que ja topem amb aquest gir en la primera oració:

Un simple estudi que em recorda aquella expressió explícita que va encapçalar el capítol d'un llibre meu: "El poder femení arruga el penis".

En primer lloc, cal dir que l'adjectiu axiològic "simple" suposa un canvi de perspectiva evident respecte a la valoració que Rahola havia fet de l'estudi de les universitats anglosaxones: el prestigi anterior s'ha esvaït amb la tria d'un únic adjectiu. En segon lloc, l'autora s'incorpora, de manera explícita, al text amb uns díctics de primera persona i amb una *autocitació* amb què ridiculitzar les pors freudianes de l'home quan se les ha de veure amb una dona amb poder intel·lectual.

Si bé aquest començ de paràgraf -i la idea posterior com ara veurem- semblen actuar d'arguments que reforcen la línia argumental exposada fins ara, copsem que alguns elements insinuen uns matisos de reformulació de la tesi anterior:

L'ha arrugat durant dècades, fins al punt que la intel·ligència masculina era considerada un atractiu, i la femenina, una impertinència.

En concret, ens centrem en els díctics que es refereixen al passat i a d'altres expressions que també al·ludeixen a temps pretèrits (*durant dècades*): *aquella expressió, va encapçalar i era considerada*.

Per tant, aquest "simple estudi" no ha aconseguit aportar res de nou perquè Pilar Rahola ja sabia -i escrivia- des de feia temps sobre aquesta doxa masculista que en l'expressió de l'autora agafa més volada gràcies a un operador escalar d'informativitat (*fins al punt*) i a una conjunció "i" amb valor de contrast argumentatiu (... *i la femenina una impertinència*).

Després l'autora afig una expressió diafònica que incorpora al text la suposada veu d'aquells lectors que no capeixen que aquesta conducta masculina amaga profundes vacil·lacions. Amb aquesta finalitat activa diafònicament aquesta interrogació d'incredulitat (*¿Inseguretats masculina?*). No obstant açò, cal tindre present que el gènere columna abeurat de les condicions autodeliberatives de l'assaig i aquest tret provoca que aquest tipus de preguntes de caire diafònic s'entenguin com a manifestacions dels propis dubtes de l'autor, que, de retruc, són transsumptes dels interrogants del propi lector. Després d'aquest dubte, contesta a la pregunta de manera categòrica per refermar-hi la seua postura : *Sens dubte*.

Tanmateix, acabem de dir que els elements temporals que feien referència al passat deixaven una primera petjada d'un tomb en l'argumentació. Vet ací que dos connectors concessius expliciten aquest canvi d'orientació argumentativa que recolza, a partir d'un verb epistèmic de dubte en primera persona, en un més estable i modern posicionament d'un sector dels homes. Si la defensa de la primera tesi anteriorment se sustentava en variables referides al passat i a un estudi fet durant 40 anys, la nova tesi se sustenta en la creença que ara els temps i els costums - com diu el tòpic- estan canviant. Per aquesta raó, aquest darrer fragment posa de relleu verbs i expressions temporals de present:

No obstant això, i malgrat l'estudi, crec que cada dia hi ha més homes seduïts per l'èxit femení i la seva libido no només no s'espanta, sinó que s'engrandeix. Avui hi ha homes que estimen dones brillants.

També convé destacar, per una banda, la tria de mots eufòrics per referir-se a aquest modern sector masculí (*seduïts i estimen*) mentre que els termes escollits per defensar la tesi anteriorment no incloïen trets lligats a la sensibilitat, sinó al contracte matrimonial (*possibilitat matrimonial, casar-se*) o a l'elecció freda d'un perfil maternal (*"escullen companyes que s'assemblin a les mares"*). A més a més, l'autora segueix amb la *sinèdoque sexual* per, amb una construcció adversativa reforçada amb un operador escalar, assenyalar que la virilitat ja no s'arruga sinó que augmenta quan l'home supera les inseguretats envers les dones brillants.

Finalment, tanca el text amb una conclusió segons la qual valora positivament aquest actual model de masculinitat que ha après a conviure d'igual a igual amb les dones, tot oblidant conductes purament biològiques. Al capdavant, aquesta idea final de l'autora encoratja els lectors masculins perquè opten per aquest camí en la seua relació amb les dones:

Són els més interessants: saben ser homes sense necessitat de competir com a mascles.

- Conclusions

Al remat, aquesta columna pot ser de profit per a analitzar com, dins d'un únic text, poden haver-hi dues parts – i ací paràgrafs- ben diferenciades pel que fa a les opcions lingüístiques triades i, consegüentment, als objectius que s'hi cerquen. Ens referim, per una banda, a la intenció de cercar una línia d'objectivitat en la primera part del text i, per una altra, al capgirament de la segona part en què la presència del jo de l'autora és més evident.

En particular, podríem comentar la significació pragmàtica d'alguns elements concrets:

- Els elements inicials catafòrics per fer créixer l'interès per la lectura.
- Els elements lèxics que modalitzen l'exposició dels arguments objectius i la tria de mots eufòrics i disfòrics que assenyalen una determinada orientació argumentativa.
- Els valors no copulatius de la conjunció "i".
- La funció de les referències temporals.

EL TEMA DEL TEMA

(Quim Monzó)

De tots és sabut que Quim Monzó ha estat un referent ineludible dins de la contística catalana i del periodisme d'opinió dels darrers anys. Periòdicament s'han publicat llibres que recullen mostres significatives de les seues col·laboracions periodístiques. Per aquest motiu i per les enriquidores possibilitats que les seues columnes ens ofereixen a nivell lingüístic i pragmàtic, hem escollit el text *El tema del tema* que dona nom al recull (Edicions Crema, 2003) que aplega una selecció dels escrits publicats a La Vanguardia entre 1999 i 2001.

Estructura:

Paràgraf 1 –Introducció (aparença del tema)

Paràgraf 2 – Desenvolupament (presentació del tema)

Paràgraf 3 –Desenvolupament (àmbit de crítica)

Paràgraf 4 –Desenvolupament (àmbit de crítica i comparació)

–Conclusió/ tesi inductiva

El primer dels quatre paràgrafs de què consta el text funciona com a introducció però sense presentar-ne el veritable tema. Segons una informació presentada pel conseller d'Interior del govern de la Generalitat, l'anomenat efecte 2000 ha tingut una repercussió nul·la: el suposat trasbals que havia de patir la burocràcia informàtica a causa de factors numèrics vinculats al canvi de mil·lenni ha quedat en un no-res.

Un marcador de reformulació obri el segon paràgraf que, per tant, insisteix en la informació anterior com si *l'efecte 2000* fóra el tema de l'article (*Més ben dit: el que seria aquest cap de setmana...*). Tanmateix, el lector no podrà refermar aquesta hipòtesi atès que el desenvolupament del text pren un altre viarany quan qualifica de *temàtic* el personatge anterior i, tot seguit, defineix el significat d'aquest terme. Amb aquesta estratègia, l'autor barceloní pretén captar l'atenció del lector fent-li creure que l'article tractarà d'un assumpte -molt present en el discurs sociomediàtic pels vols del canvi de mil·lenni- quan, com ara veurem, la intenció rau a parlar d'una qüestió d'estil lingüístic:

Em refereixo al que són aquestes persones que no parlen de transports, de mitjans de comunicació o de peres llimoneres, sinó del tema transports, del tema mitjans de comunicació i del tema peres llimoneres.

Vet ací que l'autor juga amb la complicitat d'un lector model interactiu que haurà d'inferir la càrrega irònica de la reformulació anterior i, especialment, la funció argumentativa del marcador "*més ben dit*". Fet i fet, aquest reformulador metalingüístic activa la caricatura contra una manera d'expressar-se que vol guanyar grandiloqüència a través d'elements comunicativament superflus.

Tot seguit, enceta una explicació metalingüística sobre l'afegitó de la falca "el tema" i els efectes que els seus usuaris volen aconseguir-hi. Aquesta reflexió conclou amb una interrogació que té la funció d'orientar la resposta del lector i, per tant, confirmar l'argument de la inutilitat d'aquestes expressions (*¿Quina importància pot tenir...*). Pel que fa a aquest tipus de preguntes, cal dir que la proximitat del gènere columna amb l'assaig fa que els autors incloguen en el discurs autodeliberacions que, com un transsumpte, reflecteixen els dubtes dels lectors.

Finalment, palesa la ignorància que "els temàtics" demostren sobre els efectes del llenguatge gràcies a l'ús de mots disfòrics:

A ells els sembla que dona al tema xerrameca un aire prosopopeic i això és el que compta.

A més a més, el lector s'adona que l'autor empra seguit seguit la falca que hi està criticant. El que semblaria una incoherència esdevé una tesi implícita que palesa la inoperància d'aquest ús sobrer mentre que en ridiculitza els usuaris. Però l'ofensiva crítica no s'atura en l'ús d'aquesta falca sinó que s'estén a una altra construcció inútil. Vet ací que aquesta explicitació permet que, si no ho havia percebut abans, el lector pugui intuir que Monzó està utilitzant de manera recurrent una altra construcció amb funcions iròniques.

De fet, els lectors atents ja podien haver copsat aquesta segona inadequació lingüística des del començ del segon paràgraf quan, com dèiem suara, Monzó havia modificat les paraules del polític: *Més ben dit: el que seria aquest cap de setmana... explicant al que seria la ràdio que el tema efecte 2000 no havia comportat el que serien problemes.*

Així, l'autor segueix construint la seua argumentació amb el mateix esquema: qüestionar determinats usos lingüístics gràcies a la paròdia que en fa mentre els empra i, posteriorment, explicitar inductivament la crítica. Aquesta explicitació metalingüística la trobem, dins d'aquest apartat de desenvolupament, quan diu:

(el conseller) farceix el que seria el seu discurs amb una altra de les falques que no pot faltar en el tema oral: les formacions tipus "el que és" o "el que seria".

A més a més, obri el ventall de la crítica a l'altre col·lectiu protagonista del discurs sociomediàtic: els periodistes. Tot jugant de nou amb la ironia qualifica aquestes pràctiques amb expressions eufòriques: *així s'aconsegueixen meravelles com ara "El que seria el tema fitxatges queda definitivament ajornat...". O, encara millor, "fins al final del que és la temporada".*

Pel que fa a aquests exemples cal fer una anotació. En principi, podríem pensar que l'estil directe suposa un enunciadore diguem-ne real, però el fet de radicalitzar la caricatura ens fa pensar que és Monzó qui, tot fent servir la polifonia, activa un altre context d'enunciació per inventar un enunciadore "temàtic" amb l'objectiu de ridiculitzar-lo.

L'obertura del tercer paràgraf eixampla la crítica envers l'expressió lingüística dels polítics del nostre país quan passa de parlar d'un polític individual (el conseller Pomés) a fer-ho de la majoria dels polítics. Tot i que l'autor recolza aquesta ampliació del concret al general amb un argument contundent (*està absolutament demostrat*), només la justifica amb un exemple puntual però de qualitat: *i com a mostra n'hi ha prou amb el conseller Vilajoana, que és conseller del tema cultural.*

Aquesta desqualificació a la deficient oratòria dels càrrecs públics que ens governen esdevé més sagnant quan la compara amb la parla dels polítics d'altres països europeus. Per tant, aquest argument comparatiu serveix per a incidir en la mateixa línia argumental.

Si com hem dit el contingut d'aquest fragment és un argument explícit, també ho és la radicalització de la paròdia a l'ús d'aquestes falques supèrflues ja que, en aquest darrer fragment, l'autor malda per incloure-hi com més va més falques amb la intenció de caricaturitzar allò que ha estat criticant des del principi. En termes de la teoria de la rellevància, la imitació paròdica de l'estil dels polítics funcionaria com un estímul ostensiu que atrau l'atenció del lector. Una vegada que el lector detecta aquest estímul, ja pot inferir el contingut que s'hi vol comunicar.

Sembla que la columna vaja a concloure amb aquesta ostensió paròdica; tanmateix, l'autor rebla el clau i, com és habitual en aquest gènere discursiu, encara hi ha temps per fer una última tombarella i afegir més elements a la crítica. Si els àmbits censurables havien estat el polític i el periodístic, ara es fixarà en l'àmbit de l'ensenyament mitjà. Ara bé: el tipus d'argument i l'estratègia pragmàtica continuen sent els mateixos: la paròdia de l'estil que desqualifica. Al capdavant, aquest darrer exemple servirà alhora per exposar definitivament una idea que funciona com a tesi explícita de tipus inductiu: la manca absoluta de cura per l'expressió verbal.

(els càrrecs públics demostren) *un nivell propi del que seria un estudiant d'Eso si no fos que, en el tema estudiants, ho que és l'exigència pel tema expressió verbal està ho que serien les últimes.*

- Conclusions

Com hem vist podem aprofitar aquesta columna per treballar diferents qüestions. Per una banda, de quina manera les introduccions de les columnes, a mode d'esquer, poden buscar atraure els lectors sobre el tema que s'hi tractarà per mostrar-lo quan ja se suposa que s'ha aconseguit captar-ne l'atenció gràcies a tractar un assumpte amb presència mediàtica en el moment de publicació. Per una altra, aquest text pot ser útil per comentar un bon grapat d'elements:

- el recurs argumentatiu de la ironia gràcies al lèxic
- els marcadors de reformulació
- les expressions valoratives
- i, sobretot, l'ús d'un estil que, a través d'estímuls ostensius, paròdia allò que qüestiona. En aquest sentit, entra en joc la polifonia atès que l'autor acull el discurs formal d'aquells que posa en solfa. Podríem incidir en el fet que aquestes estratègies pragmàtiques eviten que els lectors rebutgin, d'entrada, tant el tema com la tesi de què s'hi parla i, d'aquesta manera, facen tot l'itinerari de lectura fins a arribar a acceptar la tesi sintetitzant.

- Per una altra banda, podríem utilitzar el text com a pretext per apropar l'alumnat a la figura literària de Quim Monzó a partir, per exemple, de les adreces següents:

www.monzo.info

www.lletra.com/es/autor/quim-monzo

www.vilaweb.tv/discurs-de-quim-monzo-a-la-fira-de-frankfurt

www.escriptors.cat/autors/monzoq/pagina.ph

VILLA TERESITA

(Quim Monzó)

Aquesta columna d'opinió consta de quatre paràgrafs que afaïçonem aquesta estructura:

1r paràgraf → presentació del tema i desenvolupament d'exemple antiorientat

2n paràgraf → presentació d'altres exemples antiorientats

3r paràgraf → tesi i arguments

4t paràgraf → exemples d'altres àmbits i

tesi implícita (2a tesi)

El text s'enceta informant del canvi de nom d'un estadi de futbol. A partir d'aquesta presentació del tema, la resta del primer paràgraf desenvolupa els detalls d'aquest succés: quan va ocórrer, com es va produir, quines dades confirmen els fets i unes paraules de la protagonista en estil directe amb la citació de la font periodística. D'aquesta manera, el començ d'aquesta columna d'opinió podria haver estat, de cap a peus, un fragment típic d'una notícia periodística d'àmbit socioesportiu. De fet, hi ha una evident intenció d'objectivitat en el fet de presentar la informació a través de l'ocultació de la primera persona. Tanmateix, l'autor trau la poteta per deixar-nos una petja de les seues intencions en una valoració disfòrica subtil però significativa: *l'estadi del Rayo Vallecano ha passat a dir-se Campo de Fútbol de Vallecas Teresa Rivero, un nom ben enrevessat.*

Si les declaracions de l'enunciadora Teresa Rivero justifiquen que un estadi de futbol canvie de nom per anomenar-se amb l'antropònim del president que l'ha revifat, l'autor recorda altres exemples semblants del passat (el Santiago Bernabeu i el Vicente Calderón) alhora que prediu que aquesta dinàmica es repetirà en el futur, tot anunciant un nou episodi (Estadio Ruiz de Lopera) que dona continuïtat a aquesta pràctica. Al capdavant, el text ha exposat una sèrie de realitats de passat, present i futur que semblen qualificar com a normals unes decisions però que, com més avall copsarem, hi funcionen com a arguments antiorientats.

De fet, l'autor torna a deixar una altra petjada que qüestiona aquesta línia tan personalista d'actuació, tot distanciant-se dels fets exposats fins ara:

L'estadi del Reial Madrid ja es deia Santiago Bernabeu en vida de don Santiago, sense que això el fes posar gens vermell.

Aquesta línia argumentativa antiorientada clou amb una estratègia polifònica quan l'autor incorpora la veu d'un enunciator que representaria una mena de creença compartida o de topoi segons la qual qui paga, mana. Vet ací que amb aquesta diafonia fa una pregunta, la construcció de la qual ja palesa una orientació argumentativa fefaent perquè la pròtesi acull un argument, mentre que l'apòdosi presenta la conclusió: *¿I per què no ho hauria de fer, si és l'amo del club?*

Tanmateix, aquesta interrogativa serveix a l'autor per encetar, a partir d'ara i de manera més explícita, la rèplica a aquests tipus d'actuacions. Anem a pams per veure-ho.

El tercer paràgraf s'enceta amb un *però*, connector de contrast argumentatiu, que activa una implicatura conversacional. Aquesta operació serveix per assenyalar la major força argumentativa del que es dirà posteriorment i, com dèiem suara, l'autor s'oposarà als fets explicats fins ací.

En primer lloc, l'autor reprèn la pràctica d'anomenar els estadis amb el nom del darrer propietari gràcies a una anàfora nominalitzadora per, tot seguit, relacionar-la amb un problema: *Però aquest costum presenta un problema, no pas pels propietaris, sinó pel club, pels seus socis, pel seu prestigi, pel seu patrimoni.*

Observem que el terme escollit per reprendre el contingut previ és *costum*, la qual cosa ens indica que aquests amos dels clubs no actuen per reflexió ètica ni estètica, sinó per simple rutina.

De més a més, aquesta construcció adversativa reforçada amb el connector discontinu (*no pas... sinó...*) rau a distingir entre aquests nous propietaris i la col·lectivitat que dona suport a la institució. I, aquesta distinció, es palesa amb l'elecció d'una cadena disfòrica de coreferències per designar els causants del *problema*:

Propietari, capitalista, nens capritxosos, amo nou, amo del club, pagador

Una vegada qualificats els responsables del problema, l'autor enuncia la tesi: *el club es converteix en un ioiò en mans de nens capritxosos i la seua imatge es devalua.*

Aquesta metàfora de l'infant que manipula inconscientment tot un club esportiu rebla el clau del que significa simbòlicament el canvi de nom i, sobretot, de les conseqüències per als clubs que s'hi veuen afectats. Observem que la conjunció "i" engega una implicatura conversacional generalitzada gràcies a la qual el lector infereix una relació causal entre l'acció irresponsable dels amos i la devaluació de la institució.

Durant la segona part del paràgraf, l'autor argumenta a favor de la seua tesi tot utilitzant alguns dels exemples anteriors però, és clar, capgirant la intenció argumentativa. D'aquesta manera, endega diferents recursos:

Ruiz Mateos ja va estar a punt de deixar el Rayo → argument d'exemple

Ara l'estadi es diu Teresa Rivero, però quan se n'atipin definitivament → lèxic disfòric que incideix en la conducta capritxosa dels amos.

¿l'amo nou conservarà el nom de Teresa Rivero o el substituirà pel seu? Aquesta serà la recompensa que rebran els 564 llepes que diumenge van votar a favor del canvi de nom → dins del discurs, aquesta pregunta orienta una resposta que permet inferir que el suposat nou propietari posarà el seu nom a l'estadi i, per tant, els qui votaren a favor del nom *Teresa Rivero* quedaran retratats (*llepes*) com simples aduladors més que com a votants responsables.

I el mateix passarà quan, un dia encara llunyà, el Betis deixi de ser de Ruiz de Lopera. Dubto molt que el nou pagador conservi el nom del pagador anterior → el valor epistèmic del verb preveu que, en el cas d'aquest estadi, la tesi també esdevindrà certa. Cal comentar que, malgrat la clara tendència d'opinió argumentativa d'aquesta part del text, aquest verb (*dubto*) hi suposa la primera aparició d'un senyal explícit de primera persona. De fet, l'estratègia argumentativa ha consistit a esguitar el text de determinades valoracions disfòriques mitjançant el lèxic, apel·lar el lector amb preguntes argumentativament orientades i a contraposar a partir del contrastiu *però* els arguments que, en un principi, podrien semblar aptes amb uns altres que els invaliden. Seguint aquesta tàctica, l'autor no ha tingut necessitat d'evidenciar el seu parer de

manera explícita a través de construccions verbals típiques del text d'opinió com ara “Em sembla que...”, “No pense que...”

L'últim paràgraf s'enceta amb una frase paradigmàtica del que acabem de dir vist que tria tres mots ben disfòrics amb què collar encara més aquestes imposicions personalistes sobre allò que té presència col·lectiva: *L'obsessió per personalitzar el nom dels edificis que compra delata el nou ric*.

Veiem, amb aquesta oració, l'absència d'un verb de pensament previ en primera persona i el recurs de la nominalització semàntica amb un terme vinculat al desequilibri psicològic (*l'obsessió*) que permet la substantivació d'un procés que s'interpreta com a concepte fix mentre enfosqueix les variables concretes que el produeixen. A més, hi trobem dos mots disfòrics més: *delata*, amb les seues clares connotacions negatives i la col·locació *nou ric*, que afegeix un altre matís negatiu a les coreferències lèxiques de què hem parlat abans, tot activant un marc cognitiu.

Posteriorment, s'activa la polifonia, a través d'elements en primera persona, incloent-hi la veu d'un d'aquests nous rics per palesar el tarannà egocèntric que els mou: *Compro el club i, com és meu, li poso el meu nom*. És paradigmàtic el contrast entre la pretesa ocultació de la primera persona de l'autor al llarg del text i la premeditada tria de verbs i possessius de primera persona en aquesta fictícia represa polifònica de la veu del clixé social del “nou ric”.

Aquesta idea ha servit per eixamplar el camp temàtic del text tot passant de l'àmbit dels estadis de futbol al dels edificis en general. De fet, aquest darrer paràgraf descriu com aquest automatisme de batejar amb el nom propi diferents realitats s'ha escampat pertot arreu.

Per una banda, segueixen aquest model d'actuació els nous propietaris de xalets noucentistes, que són censurats per Monzó a través d'un paral·lelisme amb contrast semàntic. D'aquesta manera, en qüestiona les decisions estètiques: *decideixen arrencar les rajoles que diuen “Villa Rosita” i posar-hi un rètol d'alumini que diu, en lletra anglesa, “Villa Pepita”*.

Aquest paral·lelisme amb contrast semàntic rau a oposar un element tradicional i harmònic (*rajoles*) amb un element de fredor moderna que trenca la línia decorativa de l'habitatge (*rètol d'alumini que diu, en lletra anglesa...*).

Després afirma que els comportaments dels presidents de futbol formen part del mateix esquema d'actuació d'altres éssers de la fauna social. En aquesta ocasió, Monzó ridiculitza la presumptuositat coenta d'aquests individus, tot radicalitzant la crítica mitjançant una construcció adversativa reforçada amb el component antiorientat *no pas*, que atorga més pes a l'argumentació:

la dels tifes amb pretensions que exhibeixen nomeolvides d'or que duen gravat, no pas el nom de la nòvia, sinó el d'ells.

La columna acaba amb una frase irònica amb què -ara sí amb un verb epistèmic en primera persona- rebla el clau de la ridiculització d'aquest perfil d'individus en fer un supòsit ostensiu (*en cas d'amnèsia*) perquè el lector inferesca, gràcies a un operador escalar d'informativitat (*almenys*), que aquests personatges són ben estúpids. Al capdavant, aquesta crítica a aquells que satisfan la seua vanitat amb una acció tan superficial com és penjar el seu nom per indrets diversos funciona com a tesi implícita al llarg del text i la ironia de l'última frase – sovint ben important en la interpretació de les columnes d'opinió- així ho transmet.

- Conclusions

Monzó construeix un text amb dues parts ben diferenciades. Per una banda, els dos primers paràgrafs que serveixen per presentar el tema però que, excepte uns mínims elements, no n'anticipen la línia argumental. Tanmateix, a partir del connector *però*, que obri el tercer

paràgraf, la tria lèxica evidencia una línia argumentativa que anirà eixamplant la seua crítica com una taca d'oli a tota una sèrie d'estereotips socials caracteritzats per una conducta presumptuosament semblant.

Comptat i debatut, l'inici d'objectivitat típic del gènere notícia, l'ocultació de la primera persona argumentativa, determinats elements de polifonia i un tancament irònic amaneixen les opcions que es poden treballar a partir d'aquest text de Q. Monzó

PERIODISME

(Isabel-Clara Simó)

Isabel-Clara Simó ha publicat nombrosos llibres narratius destinats tant al públic adult com al sector més juvenil mentre col·laborava en diferents mitjans de comunicació i, en concret, publicava les seues columnes al diari *Avui* en un espai anomenat *Fil de vint*.

A *Fil de vint* publicà el 20 d'abril de 2005 un text titulat *Periodisme*.

Estructura:

Els tres paràgrafs de què consta el text acullen una estructura argumentativa sintetitzant que es pot esquematitzar de la manera següent:

Paràgraf 1 – Introducció

- Plantejament del tema
- Desenvolupament (1a causa)

Paràgraf 2 - Desenvolupament (2a causa)

Paràgraf 3 – Conclusió (tesi inductiva)

Tot seguit, destacarem quins són els elements lingüístics més significatius amb què el text opera per aconseguir els seus efectes persuasius.

A) Primer paràgraf

Introducció → exemple del *Sunday Mirror*

Enceta l'article amb un exemple concret que, de manera inductiva, permet evitar que els lectors rebutgen d'entrada la tesi central i fa que, quan al final del text s'exposi la tesi, la vegem com una conseqüència lògica del que s'hi ha argumentat.

L'autora posa en marxa, seguint la tradició de l'assaig autodeliberatiu, un joc diafònic amb què inclou el seu propi *alter ego* per traure importància a l'errada del tabloide sensacionalista amb una construcció pragmàticament causal: *No té importància, et dius; de fet, el Sunday és pur periodisme groc*.

Com ja hem repetit en altres comentaris, aquest tipus d'expressions apropen el gènere columna a l'assaig a través de desdoblaments diafònics vinculats a l'autodeliberació i amb la intenció d'implicar el destinatari.

Plantejament del tema → les errades del periodisme televisiu actual

Ara bé: una construcció d'oposició presenta el tema amb una interrogació que funciona com a afirmació emfàtica gràcies a la qual dóna per fetes les nombroses errades de les televisions actuals. Aquesta estratègia li permet, per una banda, passar de l'exemple frívol a la preocupant decadència del periodisme televisiu actual i, per una altra, possibilita que l'autora hi incloga les seues pròpies autodeliberacions que, com dèiem suara, reflecteixen els dubtes dels lectors:

Tanmateix, ¿quantas cadenes de televisió...?

Si abans havia donat veu al lector per assuaujar l'errada del diari sensacionalista, ara serà l'autora qui assevera que aquesta realitat és com més va més present a la tele. Fet i fet, en aquest cas no hi ha recurs polifònic, sinó que l'autora encetarà el desenvolupament argumentatiu per guiar el lector, abans apel·lat, envers la tesi amb què, com més avall comprovarem, tornarà a referir-s'hi.

Desenvolupament → 1a causa → necessitat de primícies

Amb un verb de modalització epistèmica comença l'explicació argumental sobre les causes que han propiciat aquesta davallada ètica dels procediments periodístics. Malgrat que explícitament indica que hi ha només una causa, a efectes argumentatius esmenta dues variables que n'actuen, *de facto*, com a causes:

Crec que la causa d'aquest increment d'errors és que el periodisme actual té dues pressions que són molt difícils de neutralitzar. La primera...

Aprofitarem aquest fragment (línies 7-12) per comentar algunes qüestions semàntiques i pragmàtiques. Primer, un exemple de progressió temàtica lineal que té la finalitat de definir la manera d'entendre el concepte primícia com a causant de la degradació periodística (*La primera és la necessitat de primícies. Una primícia vol dir...*). Després, amb un operador escalar d'informativitat accepta que els periodistes més professionals han delit tradicionalment per aconseguir primícies (*i així, fins i tot els periodistes més responsables...*). Ara bé: la segona part d'aquest fragment articula una construcció adversativa que assenjala als lectors una de les direccions argumentatives de l'escrit: el declivi ètic del periodisme actual.

Anem a pams per veure-ho. D'entrada una dixi textual reprèn el contingut semàntic de la clàusula anterior; no obstant, el connector de contrast *però* senjala l'aparició de la contraargumentació adversativa recolzada per un altre operador escalar d'informativitat: (*Això ha passat tota la vida, però ara la cursa és despietada, fins a l'extrem...*). Finalment, un connector lògic referma la conseqüència d'aquestes noves pràctiques: *i per això hi ha errors que altrament serien inexplicables*.

B) 2n paràgraf

Desenvolupament → 2a causa → creació artificial de notícies

Tot el segon paràgraf gira al voltant d'explicar la segona causa de la degradació televisiva en la postmodernitat: la creació de notícies embolcallant-les d'un escenari de crispació barroera.

Segons el criteri de l'autora, els responsables televisius justifiquen aquests escenaris morbosos perquè és allò que reclama l'audiència. En aquest cas, Simó opta per qüestionar aquestes pràctiques tot desqualificant-les mitjançant exemples que el lector model deu haver sentit, o bé amb d'altres basats en la seua experiència personal. Així esmenta conegudes divagacions sobre Elvis Presley i Diana de Gal·les i experiències personals en què reporta en estil directe les provocacions de professionals televisius perquè els invitats als programes sobreactuen d'una manera vulgar i grollera amb l'objectiu d'atraure espectadors. En aquest cas, el verb de percepció en la persona i l'adjectiu axiològic donen fe d'aquest muntatge: *Jo he vist, avergonyida, en un programa de Canal 9 com el presentador...*

De fet, el recurs a l'estil directe fa més verídica i impactant la crítica que se'n fa dels bastidors on es cuinen els guions d'aquests tipus de programes. En un dels exemples, un presentador de Canal 9 instrueix els participants al seu programa amb exclamacions imperatives per a, tot seguit, afirmar a través d'un marcadore d'oralitat emfàtic i un díctic textual que aqueixa és l'essència de la televisió: "*Crida més! Digues paraulotes! Enfada't! Insulta-la! Va! Va! Que això és televisió!*"

Aquesta línia argumentativa es referma en un altre exemple que hi aporta un altre biaix quan despulla les intencions no només dels programes de la televisió pública valenciana durant el govern del Partit Popular, sinó també de programes suposadament prestigiosos. Ací, adjectius eufòrics com *seriosos* i *ben formals* funcionen, paradoxalment, en contra dels tipus de periodistes i programes que qualifiquen atès que fan veure que la degradació televisiva ha arribat a tothom. Amb aquesta estratègia argumental, el text aconsegueix avançar-se a aquell lector que poguera pensar que l'escombraria no ha tacat certs programes de debat i, per tant, no acceptar-ne plenament la línia argumental:

I he sentit seriosos analistes...

en programes de debat ben formals, he sentit com el presentador deia en privat: "Necessitem marro..."

C) Tercer paràgraf

Conclusió → tesi inductiva → apel·lació al lector → l'audiència haurà de fixar els límits

El darrer paràgraf funciona com a conclusió de la columna amb un *però* parentètic que activa una implicatura convencional de tipus concessiu que serveix per fitar uns límits a aquesta tendència del periodisme postmodern. Finalment, l'autora apel·la de nou els lectors per implicar-nos com a actors decisius d'aquesta degradació dels mitjans de comunicació. De fet, aquesta tesi inductiva aplega el que s'ha dit fins ara per establir una dicotomia entre un *nosaltres* incliusiu (autora i lectors-espectadors) i un *ells* (responsables del mitjans) de manera que l'actuació responsable dels espectadors contradiga les hipòtesis d'aquells que afirmen que dissenyen un tipus de programes perquè la gent els demana i els consum. Comptat i debatut, Isabel-Clara Simó implica els lectors com a factors del canvi de tendència perquè siguem, com a audiència, els qui establim els límits que ha de tenir l'espectacle televisiu.

• Conclusions

Tot ben garbellat, les característiques d'aquesta columna ens han permès organitzar el comentari a partir de l'estructura atès que s'articula en unes parts clarament identificables. Cadascuna de les parts inclou un ventall d'elements lingüístics amb què poder valorar les funcions pragmaestilístiques de recursos com els connectors per a assenyalar el camí de la lògica argumentativa, la diversitat de formes gramaticals i veus per evidenciar les responsabilitats de cada agent implicat en el discurs sociomediàtic, les formes verbals epistèmiques i perceptives i els adjectius axiològics per palesar el posicionament de l'autor en el text, o els casos de díctic textual per a cohesionar-ne determinats fragments.

Per una altra banda, podríem aprofitar el comentari per buscar informació sobre l'autora i, així, contextualitzar-ne la figura tot tenint en compte que és un dels autors que els alumnes solen llegir com a lectura recomanada o obligatòria en educació secundària. Alguns llocs on trobar-ne informació a la xarxa:

www.escriptors.cat/autors/simoic/

[Isabel-Clara Simó - Edu3.cat](http://www.edu3.cat/autors/isabel-clara-simo/)

[El Punt Avui - Articles de Isabel-Clara Simó](http://www.elpuntavui.com/autors/isabel-clara-simo/)

El periodista Francesc-Marc Àlvaro publicà aquesta columna en la secció d'opinió de la revista setmanal *El Temps* (número 1342, 2 de març de 2010), en concret, en un espai propi anomenat *Idees* on sol enraonar sobre actualitat política. En aquesta ocasió, arran d'un accident que va costar la vida a cinc bombers mentre intentaven extingir un incendi forestal, l'autor qüestiona la conveniència de fer front, sistemàticament, al foc als boscos.

Aspectes destacats: tipus d'arguments, dixi personal, unitats fraseològiques

Observem que titula l'article amb una forma verbal que omet els possibles arguments (subjecte i/o complements) de l'acció que expressa (*Deixar cremar*). Aquesta elisió genera, en el lector, una expectativa temàtica respecte a l'objecte que cal deixar abrasar i que, com més avall comentarem, es resoldrà amb la lectura del text.

El primer dels quatre paràgrafs de què consta el text fa d'introducció amb la presentació d'un enunciator (*Marc Castellnou, cap dels GRAF...*) que hi exposa en estil directe la seua tesi sobre el tipus d'actuació que cal realitzar davant de determinats incendis forestals (“*vivim en un país... que, en certs moments, hauríem de deixar cremar*”). L'autor reporta de nou unes paraules del cap dels bombers morts que serveixen com a argument de benefici a la tesi (“*estem fent un esforç per una cosa que no val tant*”). Després d'aquesta presentació del tema i de la tesi de l'enunciator, l'autor fa seu aquest posicionament tot justificant-lo amb dos tipus d'arguments que es complementen amb la finalitat d'enfortir-hi el parer. Per una banda, l'esmentat argument d'autoritat tècnica (*Si un responsable d'un equip de bombers especialitzats proclama...*) i, per una altra, un argument basat en la saviesa popular (*En la mentalitat ancestral dels pagesos...*).

Continuant amb la línia argumental que els constituents lingüístics hi van marcant, el segon paràgraf desenvolupa l'exposició tot convidant el lector a reflexionar-hi a partir d'un *nosaltres* global per incloure tota la comunitat afectada (*Hem de pensar en les paraules del bomber...*). Tot seguit, oposa el criteri de dos col·lectius: els ecologistes caracteritzats disfòricament amb una conducta irracional (*han posat el crit al cel*) i, en canvi, els ecòlegs caracteritzats com a *auctoritas* (*els savis en la matèria*). Després segueix amb afirmacions antiorientades a la conclusió que s'hi persegueix (*És cert que...*) però un connector de contrast (*Tanmateix...*) senyala l'estructura concessiva que dóna força a la tesi inicial. Gràcies a un connector de reformulació (*Vull dir*), l'autor aclareix i insisteix en aquesta idea a partir d'un argument basat en una experiència atàvica (*des del neolític, l'espècie humana...*).

Si el segon paràgraf s'encetava amb una invitació a la reflexió, el tercer s'enceta amb una pregunta autodeliberativa que, pragmàticament, orientarà els destinataris envers una resposta negativa ja que la línia argumentativa que l'autor ha mostrat fins ara actua com a canal que assenyala l'únic camí de la resposta (*Cal apagar sempre un incendi forestal?*). De fet, l'autor contestarà aquesta qüestió tot palesant que la seua certesa sobre l'assumpte és més alta que la d'un lector a qui només deixa l'opció de confirmar el parer que s'hi exposa.

Un altre recurs per aconseguir aquesta implicació reflexiva del lector cap a la seua tesi és escollir de nou un *nosaltres* global (*la nostra concepció..., decisions que prenem..., trobaríem molts pocs polítics...*). Amb aquestes estratègies, la columna entra en la fase de conclusions atès que l'autor recull arguments anteriors (*l'ús de mitjans i recursos públics, o al risc per a les vides...*) per fer seua la tesi inicial del bomber i, consegüentment, arrodonir el text amb una tesi enquadrada ben reforçada, ara, amb una actitud axiològica positiva (*allò més intel·ligent, més prudent, més adequat i més ecològic, en determinats casos, és deixar que el foc faci via*).

Tanmateix, l'autor, coneixedor de la *realpolitik*, comenta que els polítics difícilment entomarien les conseqüències d'aquesta decisió perquè s'oposa a un marc cognitiu ecologista que la societat ha anat assumint durant les darreres dècades. Per explicar el poc coratge dels polítics, avança una hipòtesi del que els ocorreria si decidiren prendre decisions contràries a aquesta tendència. Observem que Àlvaro confirma que aquest marc cognitiu s'ha instaurat pertot arreu i manifesta aquesta circumstància amb una expressió de to col·loquial amb la qual reforça la proximitat de relació amb els lectors (*Al qui ho fes li caurien crítiques de totes bandes*). A més a més, atribueix a aquests sectors d'opinió un llenguatge radicalment disfòric amb què qualificar els governants que gosaren evitar els perills del foc (*dirien d'ell que és un cínic i un irresponsable perillós*).

Malgrat aquest escepticisme, no es pot estar d'afegir-hi, en el breu quart paràgraf, una mena de coda per fer una nova pregunta pragmàticament orientada com a conseqüència de tots els arguments previs (*Què val un bosc?*) i contestar-la identificant-se amb la veu del cap de bombers que havia vist morir els seus companys. Així, rebla el clau de la disjuntiva tractada amb un argument que funciona en un doble sentit: el benefici (*el bomber ha dit que no val tant...*), i, sobretot, amb la vinculació emotiva final (*al costat de cinc vides*). Al capdavant, podem observar que aquest últim argument d'efecte sentimental s'aplega als altres tipus d'arguments esgrimits abans (*auctoritas*, saviesa popular, experiència històrica, benefici) per presentar, al llarg del text, un ventall de raons ampli per persuadir des de diferents flancs els lectors.

Comptat i debatut, aquesta coda condueix implícitament el lector cap al mutilat títol temàtic (*Deixar cremar*) perquè en fa les funcions del complement elidit: el que caldria deixar cremar és el bosc no les vides dels bombers.

Per una altra banda, el periodista fa ús d'un grapat d'unitats fraseològiques tradicionals (la majoria frases fetes) amb les quals aconsegueix lubricar aquest discurs politicomediàtic alhora que modalitza aquells elements que considera pertinents per a la seua línia argumental. Com dèiem més amunt, la tria d'aquestes unitats fraseològiques aconsegueixen, per un cantó, acostar el discurs a l'emotivitat del destinatari i, per un altre, fixen els continguts exposats dins d'uns clixés argumentalment inalterables.

No em sembla dit a la babalà..., el foc ha de fer la seva..., han posat el crit al cel..., sembla afavorir el camp qui pugui..., sempre han portat bec les oques..., la pregunta és un cop de roc...

ESTRANYA VAGA GENERAL

(Francesc-Marc Àlvaro)

Aquest exemple de columna de premsa vol provocar l'adhesió dels lectors al punt de vista que defensa. En concret, dubta de la incidència social que poguera tindre la convocatòria de vaga general realitzada pels sindicats per al 29 de setembre de 2010. L'autor aprofita aquesta conjuntura social per qüestionar la funció dels sindicats en l'actualitat.

El periodista, Francesc-Marc Àlvaro, col·labora setmanalment en aquesta revista publicant una columna d'opinió en un espai propi anomenat *Idees*.

Aspectes destacats: estructura, connectors de contrast, marcadors discursius, anàfora associativa, unitats fraseològiques, marc cognitiu.

Estructura. El text consta de quatre paràgrafs que afaïçonen el contingut d'una manera prototípica: en el primer, hi ha la introducció i la tesi; en el segon i el tercer, hi trobem el

desenvolupament i, en el quart, hi ha l'última fase del desenvolupament i la conclusió. Vet ací que aquesta columna s'estructura com si fos un sonet en què el final del darrer tercet-paràgraf acull una conclusió que tanca el sentit global de tot el text.

Així, el primer paràgraf introdueix el tema de la vaga general (*Aquesta setmana ha de tenir lloc una vaga general a les Espanyes...*). La peculiaritat de la proposta temàtica, que ja havia estat presentada amb la posició marcada de l'adjectiu axiològic que encapçala el títol (*Estranya vaga general*), rau en la contraposició de sensacions que, segons l'autor, caracteritzen la situació prèvia a la diada reivindicativa. Aquesta contraposició s'expressa amb una estructura adversativa que dona peu a l'exposició de la tesi (*Molta gent ho passa malament amb la crisi, però, en canvi, no sembla que hi hagi un ambient gaire propici a una jornada d'aquesta mena*). Aquesta estructura argumentativa i alguns elements de modalització lèxica, com més avall veurem, comencen a aclarir la decisió de l'autor de titllar la vaga d'*estranya* i, de retruc, deixen entreveure el posicionament de l'autor envers l'assumpte tractat.

Aquest primer paràgraf clou amb una interrogació amb què, per una banda, atraure l'atenció dels lectors i, per una altra, orientar l'argumentació cap a la inutilitat de la protesta (*Per quins set sous la vaga general...?*). Amb aquesta pregunta argumentativament orientada i amb una apel·lació directa a continuar llegint (*Us proposo...*), convidarà els lectors a conèixer les tres causes que, segons el parer de Àlvaro, han provocat aqueix estrany ambient previ a la vaga. Fet i fet, cadascun dels tres paràgrafs posteriors s'enceta amb un marcador discursiu de distribució per acollir, respectivament, un dels suposats motius que poden entrebancar la participació en la vaga. Bastit el canemàs del text, els paràgrafs següents malden per atraure els lectors cap a la perspectiva argumentativa que s'hi defensa.

Així, el segon i el tercer paràgrafs s'articulen amb un esquema de contrast de caire concessiu que prepara la conseqüència argumentativa (X. *Això no obstant*, Y. *Per tant Z/ Malgrat X', Y'*. (elisió de connector consecutiu) Z').

En canvi, el darrer paràgraf, que no inclou connectors lògics, ofereix una explicació argumentativa sobre l'interessat posicionament dels sindicats per, finalment, pronosticar a través d'una estructura concessiva, que més enllà dels resultats de l'aturada, *haurem de mentalitzar-nos que aquesta crisi va per llarg*. Amb aquest final, l'autor aconsegueix activar un dels marcs cognitius – un dels elefants de G. Lakoff- més sovintejats en aquest període social i que Àlvaro ja havia exposat com a argument en el segon paràgraf (*Tothom sap que la vaga general no canviarà res*), és a dir que no paga la pena activar respostes reivindicatives perquè seran inoperants davant la magnitud de la crisi.

Fet i fet, observem que, a banda de l'exposició argumentativa explícita, l'autor orienta l'opinió gràcies a una xarxa d'anàfores associatives que articulen un marc estereotípic expressat amb unes expressions axiològiques contràries als representants sindicals: protesta d'aquesta mena..., la gesticulació i les grans paraules..., problema de relat..., món que ja no existeix en les societats desenvolupades..., la matriu revolucionària entra en contradicció..., els grans sindicats són part del sistema..., és d'una esquizofrènia que fa feredat... Aquestes modalitzacions fan costat a una segona tesi que esguita l'article pertot arreu: el paper interessat i obsolet dels sindicats.

Per refermar els seus criteris, F. M. Àlvaro empra una diversitat d'unitats fraseològiques, que manlleua de la interacció col·loquial de caire tradicional, per recontextualitzar-les dins d'aquest discurs politicomediàtic. Aquesta operació aconsegueix una major eficàcia comunicativa alhora que permet donar suport a l'argumentació amb representacions socials tòpiques que el lector rep com a naturals: *s'ha mobilitzat de valent...*, *por que la convocatòria faci figa...*, *Per quins set sous la vaga...*, *voldrien fer la truita sense trencar els ous...*, *a moltes empreses la situació és tan magra...*, *esquizofrènia que fa feredat...*

Al remat, es tracta d'un text que orienta l'opinió gràcies a arguments estructurats mitjançant els connectors de contrast i a unes relacions de cohesió lèxica que tenen com a objectiu últim activar un marc cognitiu segons el qual la convocatòria de vaga general és una proposta anacrònica i inútil.

Altres possibilitats d'ampliació: UFs col·locacions: *plana major, problema de relat/ polifonia: Contra qui ens hem de manifestar? Contra el govern central?*

UNA VISITA: TRISTOR

(Joan Francesc Mira)

Aquesta columna forma part del suplement *Quadern*, que el diari *El País* edita cada dijous i en el qual diferents firmes representatives de la cultura del País Valencià publiquen articles d'opinió, reportatges culturals, ressenyes, recomanacions literàries... Cal dir que aquests quatre fulls signifiquen les úniques lletres que aquesta capçalera dona a la llum en català al País Valencià. En el *Quadern* núm. 586 del 1 de març del 2012, Joan Francesc Mira, en el seu espai *Punt de mira*, publicà la columna titulada *Una visita: tristor*.

Aspectes destacats: estructura, funcions de la seqüència descriptiva, anàfora associativa, tipus de reiteracions, polifonia, ethos de l'autor/ enciclopèdia del receptor sobre J. F. Mira.

Pel que fa a l'estructura cal dir que l'escrit, encabit en un únic paràgraf, comença amb la presentació del motiu que portà l'autor a visitar alguns llocs de l'extrem sud de València on va viure durant la infantesa (*Per un llibre que estic intentant escriure...he fet una visita...*). Aquesta justificació serveix per presentar el tema de la columna que inicia el seu desenvolupament a partir de la segona oració amb què l'autor enceta una seqüència textual descriptiva (*Fa seixanta anys, era...*).

Aquesta seqüència gira al voltant d'un eix temporal abans/ara que té la funció d'articular una descripció antitètica pregonament modalitzada a partir del lèxic. Evidentment, les expressions temporals i els temps verbals senyalen aquesta dicotomia (*Fa seixanta anys, era encara com un poble de llauradors...; Era l'horta... I ara no és ni ciutat ni camp...*). L'autor focalitza, en primera persona, aquesta descripció antitètica perquè aquesta perspectiva li permet utilitzar aquest tipus de seqüència com a emotiu argument d'experiència personal. De fet, l'autor demostra, amb l'ús de topònims, el seu coneixement de l'indret (*He passejat llargament pel vell Camí Reial i pels antics camins que eixien de la Torre cap a Paiporta o...*).

Com dèiem suara, podem establir dos blocs d'anàfores associatives que es contraposen com els tòpics del locus amoenus i la distopia postindustrial:

Expressions eufòriques vinculades a la vivificació/ referències al passat → *poble de llauradors, camps pulcrament treballats, barraques habitades, l'horta, la casa on vaig nàixer, horta nostra en altre temps única i bellíssima, moreres verdes, cases plenes de vida...*

Expressions disfòriques vinculades a la deshumanització/ referències al present → *ni ciutat ni camp, només una destrucció insensata, cases tancades o perdudes, enormes blocs impersonals de pisos, garatge gris i desolat, no hi ha barraques vives, desolació i apagament implacable de la vida, asfalt de carreteres, alqueries tancades o ruïnoses entre enllaços d'autopista, horribles munts de ferralla de cotxes, solars coberts de brutícia, herbassars grocs, l'espectacle del desastre...*

Amb aquesta estratègia aconseguix orientar la drecera argumentativa del lector sense necessitat d'explicitar la tesi i, alhora, atraure'l mitjançant descripcions sovintejades pel discurs literari. Siga com siga, al final d'aquesta descripció apareix una conclusió argumentativa gràcies a una

anàfora nominalitzadora que sintetitza la descripció anterior (*tot l'espectacle del desastre que ningú ha volgut evitar...*) atès que, com dèiem, elements com el punt de vista i la modalització lèxica han possibilitat que la descripció prèvia funcione com a recurs argumentatiu.

A partir d'ací, el text inicia una altra part del desenvolupament amb un canvi d'estratègia atès que comença una seqüència típicament argumentativa en què destaquen diversos elements recurrents que reforcen la idea d'insistència en la devastació i en la manca de voluntat per evitar-la. Si la descripció provocava aquest efecte amb les enumeracions, la seqüència argumentativa l'aconseguirà amb components textuais com ara:

Estructures sintàctiques ponderatives amb valor de negació: *Com si no haguera estat possible evitar-ho...; com si la modernitat...; Com si tot això no fóra una cultura...*

Polisíndeton: *la indústria i el comerç i tot això...; com a cosa única i pròpia, i el triomf de la llejor...; en primer i quasi únic lloc...; aquaris oceànics i altres projectes igualment profunds i sumptuosos...*

Repetició del quantificador globalitzador "tot": *tot l'espectacle...; i tot això...; tot l'amor...; del tot...*

La conclusió dels arguments exposats fins ara condueix cap a la tesi que, amb una dixi anafòrica, aplega les idees expressades fins ara: *Com si tot això no fóra una cultura que calia preservar amb tot l'amor, la dedicació, els plans i els diners que hagueren fet falta.*

Malgrat aquesta tesi sintetitzant, un *però* contundent encapçala la fase final del text amb unes afirmacions antiorientades respecte a la línia argumental que l'autor ha maldat per defensar. Ara bé: aquesta aparent contradicció es desfà en identificar una estratègia de polifonia irònica. Fet i fet, l'autor parla per boca d'altri quan, a partir del *però* adversatiu, hi incorpora la ideologia dels qui han provocat la desfeta del territori (*invertir en cultura vol dir fer... projectes igualment profunds i sumptuosos...*). Aquesta veu exposa un corol·lari que caracteritza un *ethos* totalitari quan afirma que la realitat no té un altre camí i que qui no accepta els fets és que no capeix la vida moderna (*així és com va, i si no hi estàs d'acord del tot, és que no entens la modernitat*).

Altres possibilitats d'ampliació: funció de les negacions (*no, tampoc, ningú*), dixi textual (*tot això*), dixi personal (aquesta horta nostra, els valencians hem sabut produir), tipus de progressió temàtica.

Enllaços sobre J. F. Mira:

[JOAN F. MIRA - TRIA DE TEXTOS](http://www.joanfmira.info/articles/)

www.joanfmira.info/articles/

www.escriptors.cat/autors/mirajf/

[Joan Francesc Mira - Autors a lletra](http://www.escriptors.cat/autors/mirajf/)

L'ALCALDE DE RAVENNA

(J. F. Mira)

El periòdic *El País* va publicar aquesta columna d'opinió de Joan Francesc Mira al número 580 (19-02-2012) del suplement *Quadern*. J. F. Mira va traduir la Divina Comèdia al català l'any 2000 i, arran d'aquesta publicació, rebé diferents guardons per la qualitat de la seua traducció.

Aspectes destacats: estructura, tema, elements i funcions de la seqüència narrativa, díctics , anàfores, enciclopèdia del receptor sobre l'autor (enllaços Internet),

Pel que fa a l'estructura, la primera i més extensa part del text correspon a una seqüència narrativa que s'enceta amb una fórmula típica de les narracions tradicionals amb què el lector activa l'horitzó d'expectatives del conte (*Això era que...*) i que continua amb una contextualització valorativa de l'espai per part del narrador-autor (*a la ciutat de Ravenna, lloc on m'agradaria viure en la serenitat dels seus carrers i places...*). Aquest conta els fets amb la tècnica del resum a partir d'un marcadore discursiu i d'una conjunció introductòria que evoquen les narracions orals (*En fi, que vam parlar, vam recitar el cant XVIII del Paradís...després el prior... i pareix que la clientela se'n va anar a dormir discretament satisfeta...*). De fet, la brevetat d'aquesta seqüència palesa que només funciona com a marc de presentació d'allò que, realment, serà el moll de l'os del text.

Amb tot, una expressió temporal i un *però* de contrast introdueixen una analepsi que encabeix una seqüència dialògica entre l'autor-narrador i l'alcalde de Ravenna, personatge presentat al títol de l'article. La conversa entre els dos personatges transcorre en un estil directe de regust rondallístic; per exemple, amb la repetició del verb dicendi "dir" i amb un altre "que", certament, difícil de catalogar ("*Senyor Sindaco*", *que li vaig dir, "se suposa que la funció del seu càrrec...?"*. "*És clar*", *em digué l'alcalde...*).

Tot plegat, ens condueix envers l'última intervenció de l'alcalde que presenta, mitjançant una metonímia, el tema de la columna (*quan una paret està molt bruta, les taques no s'hi veuen; però quan està neta, una sola taca és una ofensa per als ulls. Aquest és el meu problema.*).

Amb aquesta intervenció finalitza aquesta part del text per donar peu a una reflexió purament argumentativa. Amb aquesta operació, l'autor interpreta el sentit de la metonímia atès que el seu objectiu, en reportar aqueta anècdota narrativa, no ha estat parlar del *paradís* de Ravenna (*ciutat burgesa, visiblement rica i prospera...*) sinó establir una comparativa entre la manera de fer d'aquesta ciutat italiana i les actuacions socials i polítiques al País Valencià. Com en molts contes populars, l'anècdota del relat fa via per aconseguir un objectiu d'argumentació didàctica. I, en aquest punt, J. F. Mira ja pot exposar la seua tesi amb què estableix una comparativa entre dos models d'entendre els deures polítics i, en general, l'ètica democràtica (*Com en tantes ciutats d'aquet país nostre, on la brutícia cívica i moral és tan espessa i extensa, que els alcaldes i alcaldesses ja ni tan sols la veuen, ni la miren.*). Am la darrera oració, l'autor rebla el clau d'aquest contrast amb una idea que impossibilita la comunicació entre dues maneres radicalment diferents de fer. Ras i curt, una bona colla dels alcaldes valencians no estan suficientment alfabetitzats, pel que fa a *la netedat pública*, per entendre el que significa el servei al ciutadà (*I si l'alcalde de Ravenna vinguera a València a explicar com governa, segurament ni tan sols l'entendrien.*)

De fet, aquesta dicotomia entre dues maneres d'entendre la cosa pública s'hi assenyala amb un grapat d'elements díctics que malden per diferenciar entre un jo/nosaltres i un ells:

lloc on m'agradaria viure en la serenitat dels seus carrers i places...

Els assistents es van sorprendre un mica que, en una literatura tan poc coneguda internacionalment com la nostra...

Li vaig dir, "se suposa que la funció del seu càrrec..."

I ell no s'hauria de preocupar de la netedat pública i cívica. Com en tantes ciutats d'aquet país nostre...

Si l'alcalde de Ravenna vinguera a València...

Més enllà de l'anàlisi temàtica, aquesta columna pot ser útil per parlar de mecanismes de cohesió gramaticals i lèxics. Per una banda, la seqüència dialògica és una font per exemplificar els processos fòrics:

“I com es fa”, li vaig dir jo, “per millorar una ciutat que és ja perfecta?”. Em fa l'efecte que una cosa així no li l'havia dita mai ningú.

Quan una paret està molt bruta, les taques no s'hi veuen...

I, per una altra, la cohesió lèxica esdevé en cadenes coreferencials com ara:

Ravenna/ ciutat/ lloc/ carrers, places, basílica (hiponímia)

Alcalde/ batle/ *sindaco*/ càrrec

centenar i mig de persones/ assistents/ clientela

la Divina Comèdia/ la traducció d'Andreu Febrer/ la versió moderna meua/ el cant XVIII del Paradís (merònim)

Altres possibilitats d'ampliació: aprofundir en el marc cognitiu, cadenes nominatives, enciclopèdia del receptor sobre la Divina Comèdia

L'ESCARABAT MALFEINER

(Martí Domínguez)

Diu el prologuista de *Peiximinuti* -llibre del qual hem extret aquest escrit- que Martí Domínguez i Romero “és un biòleg que escriu perquè és un científic que pensa”. Aquesta definició de l'autor de *L'escarabat malfeiner*, l'escrit que analitzarem, ens dóna una pista sobre la rica heterogeneïtat del perfil intel·lectual de Martí Domínguez i, de retruc, dels articles setmanals que publica des de fa anys a la revista *El Temps*.

De fet, aquesta classe de texts que s'encabeixen sota el nom genèric de columna de premsa també se solen distingir per una manifesta hibridació de formes, tons, objectius... com modestament estem intentant mostrar en aquest treball. En aquest sentit, *L'escarabat malfeiner* és un bon exemple del mestissatge que estem desenrotllant amb aquest estudi *lingüístico-entomològic*. Diem açò perquè, com tractarem d'explicar, l'objectiu de l'autor rau a informar-nos de les conductes d'aparionament dels escarabats gràcies a una seqüència que en narrativitza la descripció del procés.

Aspectes destacats: seqüències textuais, funció dels temps verbals, tria lèxica i línia argumentativa, relació amb la contística/intertextualitat.

Per aquesta raó, aquesta columna no forma part de l'estereotip del text argumentatiu atès que s'emmotlla amb les parts del text narratiu. Com avançàvem, la finalitat del text no és tan persuasiva com lúdica, pel que fa a la narrativització d'un procés, i informativa, pel que fa a la divulgació d'un contingut científic. Tanmateix, tothom sap que la finalitat de molts relats fou i continua sent didàctica – des de les velles rondalles fins a la pseudoliteratura juvenil que a espentes i rodolons ha pretès transmetre “temes transversals”- i aquest biaix argumentatiu també es palesa en *L'escarabat malfeiner* ja que, per exemple, des de la mateixa composició del títol fa referència a un personatge qualificat amb un adjectiu axiològic de caire moral. Però aquest aspecte el reprendrem més avall en significar el desenllaç d'aquesta columna. Anem a pams per veure'n l'entrellat.

Així, el començ del text ja ens indica una estructura típicament narrativa gràcies a una presentació contextualitzadora del narrador-personatge (*Fa uns dies passejava per la serra del Tejo, a Requena...*) i, immediatament, el sorgiment del conflicte amb la intenció de captar l'atenció del lector i per la intensitat que el gènere columna imposa (*quan de sobte entre el fullam de gramínies vaig sentir...*).

Tot seguit s'inicia el nus, que introdueix les conductes dels *escarabats-personatges* mentre s'abracen a la vora d'una desitjada bola d'excrement (*M'hi vaig acostar i amb alegria vaig descobrir dos esplèndids escarabats pilots que mantenien una xardorosa relació...*). A partir d'aquesta troballa, que ens n'ha revelat el tema, copsem com el text malda per posar en primer pla les impressions del narrador gràcies a l'ús d'una successió de perfets perifràstics que fan avançar el relat (*vaig sentir*→ *vaig acostar*→ *vaig descobrir*→ *vaig veure-hi*→ *vaig interpretar...*). Amb aquesta tècnica de narrativització, l'autor aconsegueix donar vivacitat a una informació científica tot generant un efecte d'intriga en el lector. A més, el desenvolupament de l'acció s'entrellaça amb les avaluacions afectives que el narrador fa de l'espectacle (*En un principi, la ment deformada per la bellesa del paisatge, vaig veure-hi un reflex de felicitat pregona...*).

Al començ del segon paràgraf, un connector de contrast modifica la hipòtesi que el narrador havia fet sobre el procés sexual dels coleòpters tot intensificant-ne l'emoció (*Però en examinar de més a prop els escarabats, vaig descobrir, sorprès, que es tractava de dues femelles...*). Amb tot, un altre connector d'oposició en senyala una nova interpretació que capgira el sentit de la trama per mostrar-nos una baralla entre els escarabats per fer-se amb la boleta d'excrement, guany que faria augmentar les possibilitats de reproducció dels personatges (*ja no vaig descobrir els gestos senzills que enardeixen l'amor tímid, sinó la lluita més despietada per l'existència...*).

Aquesta nova perspectiva té com a conseqüència que el narrador-personatge pugui individualitzar els dos protagonistes i a ell mateix com a espectador dels fets a partir de sengles paral·lelismes que ubiquen tots tres en el mateix plànol (*Un dels escarabats...defensava...; L'altre...es lliurava...; I jo, espectador impotent, els mirava lluitar i perseguir-se...*). És interessant afegir que la descripció del procés de lluita entre els escarabats funciona, per estar expressat en imperfet, com un rerefons de les impressions del narrador que, com havíem comprovat adés, destacaven en el primer pla del relat.

Si amb aquesta estratègia finalitza el nus, una confessió del narrador ens presenta el desenllaç amb una estructura concessiva que senyala una avaluació argumentativa de base moralista (*Hauria volgut ajudar, però la indecisió, el dubte d'afavorir el culpable, el mandrós, m'estabornia l'esperit...*). Però, altrament, aquest argument que haguera estat el típic d'un conte didacticomoral es capgira per, ara, disculpar la conducta de l'escarabat "esquenadret i malfeiner" (*¿com saber si l'opció "furtar-boleta-excrement" no era la biològicament adequada?*). A més, aquesta pregunta autodeliberativa permet l'autor aixoplugar-se sota una suposada ignorància que l'incapacita per a actuar.

Comptat i debatut, l'autor, que omet la situació final, opta per deixar que la llei de la natura hi actue tot orientant implícitament la tesi del relat cap a uns valors biològics que transgredeixen les conductes virtuoses (l'esforç, la planificació, les responsabilitats...) que els contes didàctics solien premiar. Vet ací que el narrador empatitza amb la conducta menys virtuosa perquè comprèn que la selecció natural té en compte unes variables que van més enllà de les virtuts de les faules tradicionals (*En el fons, avui dia i amb aquesta calor, ¿qui tindria ganes de treballar!?*).

Ara bé: en relació amb els biaixos argumentatius, paga la pena comentar que el lèxic que Martí Domínguez tria per descriure cadascun dels escarabats pilots està fortament modalitzat per assenyalar una línia de lectura contrària a l'escarabat malfeiner (*gorrista, esquenadret i malfeiner, desesperat, culpable, mandrós...*) i, per oposició, favorable a l'escarabat càndid

(sòmines, innocent, l'autor directe d'aquella pereta d'excrement, polida, feta acuradament...). No obstant açò, el que cal reflectir és com, malgrat aquesta clara tendència valorativa, el desenllaç argumentatiu de l'article bolca la intenció de la modalització lèxica que s'havia escollit per esdevenir, al capdavant, favorable al protagonista del títol.

A més de la funció del lèxic respecte a la tesi argumentativa, cal comentar el paper destacat de la tria lèxica en factors vinculats a la variació estilística. Per una banda, pel que fa al contrast entre termes eufòrics (per exemple: fragment del locus amoenus al final del primer paràgraf) i disfòrics (malestar en descriure la baralla) i, per una altra, cal parlar esment a l'elecció d'un vocabulari selecte i abraonat –sobretot en les enumeracions- ja que amb aquesta estratègia aconseguix dos objectius. Per una banda, enaltir un procés biològic insignificant perquè esdevinga una escena apassionada i, per una altra, atraure l'atenció dels lectors cap a una informació que podria considerar-se poc atractiva. D'alguna manera, l'autor ens trasllada el seu fervor per la natura tot escollint un estil lèxic amb què els lectors podem focalitzar la vida dels escarabats com si observarem per la lent del microscopi:

un friseig ben familiar, un zigo-zigo, un grinyol de bestiola petita, insignificant, entomològica.

dos esplèndids escarabats pilots que mantienien una xardorosa relació prop d'una magnífica bola d'excrement.

Diversos pensaments m'assaltaren, eixorques cavil·lacions que seria difícil resumir en ordre exacte.

Tot compte fet, el Martí Domínguez biòleg aconseguix divulgar els seus coneixements sobre un procés d'apariament entomològic gràcies a les estratègies de narrativització d'un procés descriptiu que el Martí Domínguez novel·lista endega per atraure l'interès del lector cap a una temàtica que podria semblar-nos irrellevant o feixuga si haguera estat exposada en un altre tipus de gènere o amb un altre registre.

Altres possibilitats d'ampliació: paral·lelismes, elements típics dels contes (locus amoenus, *falten paraules...*, elements personificació, trencament de les expectatives), funcions dels connectors.

TRISTANY, ISOLDA I L'OXITOCINA

(Francesc Puigpelat)

El periodista i novel·lista Francesc Puigpelat ha estat col·laborador del diari *Avui* durant un bon grapat d'anys. Dels escrits que hi ha publicat, hem escollit la columna titulada *Tristany, Isolda i l'oxitocina* que hi fou publicada el 19 de febrer de 2006.

Aspectes destacats: estructura sintetitzant/inductiva, intertextualitat paròdica, característiques text explicatiu, marcs enciclopèdics.

A nivell extern aquesta columna està formada per sis paràgrafs. El primer dels quals comença amb una introducció que serveix per presentar-ne el tema: la confirmació científica de la relació entre sistema hormonal i enamorament. De fet, a partir d'un marcadors discursiu reformula, amb un to col·loquial que busca la complicitat del lector, la idea anterior:

Vaja: que els científics ja han esbrinat què dintre és això d'estar enamorat.

Acceptant aquesta comprovació, l'autor proposa l'antítesi, articulada amb una oració juxtaposada causal, segons la qual la literatura esdevé un discurs obsolet per a explicar les conductes amoroses.

Sembla que podem arxivar els versos i les especulacions de Shakespeare, de Flaubert i de Freud: la resposta és a les hormones.

Ara bé: la modalització epistèmica del verb semblar obre la possibilitat d'una contraargumentació que esdevindrà fefaent en la segona part del text com més avall exposarem.

El segon i el tercer paràgrafs desenvolupen el tema a partir d'una seqüència formalment científicoexplicativa que informa del funcionament del procés químic que es produeix amb l'enamorament i que, a nivell funcional, serveix per fer costat argumentativament a l'anterior tesi anteriorment establerta. Fet i fet, destaquen els elements característics del text expositiu divulgatiu:

Formes verbals impersonals en present → s'enamora, té, es multiplica, veu, queda, demostra, arriba, s'entra...

Lèxic terminològic → *dopamina, finilananina, opiacis, al·lucinògens, segregar...*

Expressions de precisió semàntica → *totes aquestes hormones, es multiplica per 7000, duren just un any...*

Estil nominalitzat → l'enamorament és causat..., el seu efecte és el que bloqueja..., l'amor ve a ser una mena de droga...,

Connectors → *per exemple, com que, fins i tot* (operador escalar)

Però, vet ací que aquesta seqüència no té només la funció de reportar la síntesi d'aquest descobriment científic, sinó que servirà per contraposar dos tipus de discursos ben distanciats en els objectius que volen assolir i, consegüentment, en la tria dels elements lingüístics que els caracteritzen. Per aquesta raó, el quart paràgraf es basa en una estratègia d'intertextualitat paròdica amb la qual l'autor enceta, implícitament, la contraargumentació que donarà suport a la seua veritable tesi. Aquesta intertextualitat rau a fer parlar a alguns mites de la literatura amorosa amb uns discursos amb què justificar, a través d'asèptiques explicacions científiques sobre la segregació química de l'amor, els trasbalsos emocionals que els van envoltar. Així és com Puigpelat parodia un grapat d'escenes universalment conegudes de la literatura amorosa (Helena i Paris, Tristany i Isola, G. Casanova, Romeu i Julieta i Anna Karenina), tot encabint terminologia química en intervencions col·loquials :

"Ara vols muntar un sidral amb Romeu? Fes-t'ho mirar, xata: et sobren endorfines."

Al cinquè paràgraf, l'autor accepta la veracitat científica del contingut d'aquests hipotètics diàlegs però tot seguit qüestiona, mitjançant una estructura concessiva (*Una altra cosa és si ens agradaria utilitzar-les...*), la conveniència de les demostracions empíriques per definir els processos sentimentals. Una citació del poeta portuguès Luís de Camões funciona com a contrapunt d'autoritat literària al discurs positivista:

"L'amor és un no sé què, que neix no sé on, que ve no sé com i que dol no sé per què."

Aquesta citació dona pas al darrer paràgraf, que acull la conclusió del text amb una tesi sintetitzant que, com dèiem més amunt, rebutja l'antítesi inicial. Primer, l'autor recorda, amb un argument d'experiència, la decepció que li suposà conèixer la definició científica del foc i, tot seguit, explicita definitivament el seu parer, que és conseqüència de la direcció argumentativa assenyalada als paràgrafs precedents: la preferència d'apropar-nos al sentit de l'amor a través de la sublimació que en fa la literatura.

I l'amor? Què és? Més m'estimo que m'ho conti Tolstoi, que no pas un Nobel de química.

Pel que fa al lèxic, podem observar una clara heterogeneïtat semàntica que crea una tensió entre dues maneres d'entendre l'amor. Aquesta tibantor conceptual s'hi manifesta en l'acarament de dues isotopies encabides en el marc enciclopèdic de l'amor, i que l'autor simbolitza, en la frase anterior, amb l'oposició personalista entre Tolstoi i un Nobel de química.

Tot ben garbellat, trobem, per un costat, la isotopia relacionada amb l'àmbit científic:

hormones, cervell, composició química, secreció, oxitocina, bioquímica, dopamina...

Per un altre, tenim la isotopia referida a la reiteració de conceptes pertanyents a l'àmbit literari:

versos, Shakespeare, Flaubert, història de la literatura, Guerra de Troia, Capulet, Casanova, Tolstoi...

Aquesta dicotomia, com dèiem suara, s'estructura mitjançant de l'eix temàtic de l'amor:

enamorat, estimat, matrimoni, fidelitat conjugal, amants...

Altres possibilitats d'ampliació: elements de cohesió gramatical (pronoms anàforics i catafòrics)

7. Conclusions

Amb la presentació d'aquest treball final de màster, hem intentat, en els primers apartats fer un brevíssim resum dels orígens del periodisme escrit per tal d'exposar, posteriorment, quin lloc i funció ocupa la columna d'autor en el complex sistema de gèneres de la premsa escrita actual. Feta aquesta succinta operació, hem justificat les potencialitats didàctiques que la columna proporciona gràcies al seu caràcter híbrid i a una essencial brevetat que s'adapta perfectament a les millors variables d'un comentari de text: la possibilitat de realitzar una lectura intensiva, analítica, crítica i, en determinades ocasions, autònoma respecte a la resta de textos que l'envolten.

Una vegada realitzada aquesta operació, i tenint en compte la revisió que en l'apartat 5.1 hem fet de les diferents perspectives històriques d'aplicació del comentari de text i de l'elecció de la pragmaestilística com a eina metodològica d'anàlisi, hem elaborat, a tall d'exemple, els comentaris que en l'apartat anterior acabem d'exposar.

Amb aquestes anàlisis, hem pretès que es pugui reflectir la idoneïtat d'encabir en els treballs de comentari de text de l'ensenyament mitjà tot un ventall d'aspectes que n'enriquesquen la significació i eixamplen les possibilitats que atorga la visió de la lingüística textual, que és la línia metodològica utilitzada tant en castellà com en valencià, sobretot en batxillerat, a hores d'ara.

Certament, pensem que les potencialitats de la pragmaestilística permeten una interpretació més arrodonida dels textos pel fet d'eixamplar l'anàlisi, per una banda, envers determinats components discursius en un àmbit que depassa el marc oracional i, per una altra, envers els efectes pragmàtics i, particularment, argumentatius que vehiculen algunes tries estilístiques.

Fet i fet, els comentaris ací presentats són només un exemple de l'aplicació d'aquesta perspectiva. Així doncs, mostres com aquests comentaris es podrien aprofitar per presentar determinats factors discursius als alumnes amb la finalitat que es posicionen davant dels textos amb un bagatge conceptual més adequat i efectiu. En aquest sentit, conceptes treballats als nostres textos com ara l'*ethos*, el *pathos*, el contracte comunicatiu de la columna (i per extensió d'altres gèneres), la *doxa*, el marc cognitiu o el marc enciclopèdic resulten coneixements ben profitosos per aconseguir-ho. Al capdavall, la intenció consisteix a fer veure als alumnes la importància de ponderar les variables que entren en joc en l'escenari discursiu que els textos plantegen.

A més a més, exposar els alumnes a aquests discursos esdevé una operació de recerca que ens pot permetre observar quines dificultats manifesten davant de referències socials, polítiques, històriques, culturals, etc., que els poden ser alienes malgrat que tractem columnes periodístiques publicades en els darrers anys. Vet ací que reflexionar sobre com emplenar aquestes llacunes és un objectiu sobre el qual caldria treballar a fi d'aconseguir una major autonomia crítica en els nostres estudiants.

Coordinadament amb aquesta línia d'anàlisi, hem segmentat amb l'escalpel components lingüístics específics que senyalaven, més o menys explícitament, les drecceres argumentatives de les columnes comentades. Com dèiem suara, la identificació i l'assimilació comprensiva d'aquestes tries lingüístiques hi ajudarà per tal que l'alumne entenga les intencions comunicatives dels discursos que ens envolten.

En el nostre cas, hem descrit en l'apartat 4 un grapat d'elements lingüístics que, posteriorment, hem aplicat a les anàlisis efectuades. Només per destacar-ne alguns, hem identificat i exposat els efectes discursius, per exemple, del joc polifònic de la ironia, les interrogatives argumentativament orientades, els elements tradicionalment vinculats a l'oralitat, les anàfores nominalitzadores, les seqüències narratives, la tria lèxica, la concessivitat, les unitats fraseològiques, l'acarament de registres, la parodia estilística...

Comptat i debatut, durant aquest treball hem intentat demostrar per què el gènere *columna* conté unes potencialitats educatives ben aprofitables gràcies a les seues característiques com a text breu, d'elaboració culta i integrador d'elements estilístics ben diversos. A més, els comentaris presentats ens han fet veure com la metodologia emprada ha resultat adequada a fi de donar sentit als textos superant línies de treball basades exclusivament en la identificació mecànica d'elements lingüístics. Paral·lelament, també hem palesat que defugir els habituals tipus d'anàlisi basats en plantilles fixes de comentari permet reflexionar, de manera més adient, sobre quin és el mapa interpretatiu que cada text individualment proposa, tot valorant les funcions pragmàtiques que determinats components hi activen i, evidentment, tenint present el repartiment de rols comunicatius que cada particular context enunciatiu engega.

Tot plegat fa que, malgrat que la situació global de l'ensenyament mitjà al País Valencià es trobe en una situació pregonament degradada (o justament per això!), calga tornar a reflexionar sobre la viabilitat de determinades perspectives d'enfocament didàctic a fi d'aconseguir dotar els alumnes de les (mínimes?) eines conceptuals i procedimentals necessàries per capir l'allau d'informacions que la nostra complexa i canviant societat segrega.

8. Bibliografia

- BALLART, P. (2000). "El segle del text. Cent anys de crítica literària i les formes del comentari de text". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 22 (Monografia sobre el comentari de textos), 18-28.
- BORDONS, G., CASTELLÀ, J. M. i COSTA, E. (1998). *La lingüística textual aplicada al comentari de textos*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- BORDONS, G., CASTELLÀ, J. M. i COSTA, E. (2000). "Aportacions de les ciències del llenguatge al comentari de text". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 22 (Monografia sobre el comentari de textos), 29-42.
- CASSANY, D. (2000). "Fonaments per al comentari de text". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 22 (Monografia sobre el comentari de textos), 7-17.
- CASTELLÀ, J. M. (1991). *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.
- CHARAUDEAU, P. I MAINGUENEAU, D. (2005). *Diccionario de análisis del discurso*. Buenos Aires: Amorrortu.
- CONCA, M., i altres (1998). *Text i gramàtica. Teoria i pràctica de la competència discursiva*. Barcelona: Teide.
- CUENCA, M. J. (1996). *Comentari de texts*. Picanya: Edicions del Bullent.
- CUENCA, M. J. (2006). *La connexió i els connectors*. Barcelona: Eumo.
- GOMIS, L. (1989). *Teoria dels gèneres periodístics*. Barcelona: Edicions 62.
- ESCANDELL, M. V. (1996). *Introducción a la pragmática*. Barcelona: Ariel.
- LÓPEZ PAN, F. (2008). "La columna como paradigma de los géneros periodísticos de autor" dins de Gómez Calderón (ed.): *El artículo literario: Manuel Alcántara*. Málaga: Universidad de Málaga, 55-68.
- LÓPEZ RÍO, J.(2012). *Per una pedagogia del discurs: el comentari de textos com a eina educativa*. València: Perifèric edicions.
- MAINGUENEAU, D. i SALVADOR, V. (1995). *Elements de lingüística per al discurs literari*. València: Tàndem.
- MANCERA, A. (2009). "Oralización" de la prensa española: la columna periodística. Berna: Peter Lang.
- RODRÍGUEZ, C. (2012). "L'argumentació a l'aula: entre el raonament científic i l'opinió social". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 58 (Monografia Argumentació social i científica), 8-19.
- SALVADOR, V. (1986). *El gest poètic*. València: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SALVADOR, V. (1989). *L'anàlisi del discurs, entre l'oralitat i l'escriptura*. Caplletra 7. València: IIFV, 9-31.
- SALVADOR, V. (2003). "Pragmàtica i estilística". *Noves SL, Revista de sociolingüística*, 4 [<http://www6.gencat.net/llengcat/noves>], 1-7.
- SALVADOR, V. (2005). "La trama lèxica: sobre alguns patrons de construcció discursiva". *Interlingüística* 15, 73-79.
- SALVADOR, V. (2006). "Argumentació i estructures lingüístiques". Núria Alturo et al. (ed.): *L'argumentació*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- SALVADOR, V. (2009). "Virtualidades educativas del análisis textual". *Lenguaje y textos*, 30, 19-33.
- SALVADOR, V. (2011). "Lectura analítica i ensenyament: el comentari de textos literaris" dins d'Anna Camps et al.:*Llengua catalana i literatura. Complementos de formació disciplinària, II vol I*. 117-141.
- VELLÓN, J. (2011). "El registro coloquial en el texto informativo: entre el estilo periodístico y la estrategia comunicativa". *Estudios sobre el lenguaje periodístico*, vol. 17, 675-690.